

โครงการวิจัยเรื่อง

ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

คณะผู้วิจัย

ศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสุมณฑา รัตนกุล หัวหน้าโครงการวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์

ดร.ลักขณา ดาวรัตนหงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วชิราภรณ์ วรรณดี

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

2538 - 2542

เอกสารหมายเลข 2

ประมวลองค์ความรู้ชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก
ในประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์

คำนำ

รายงานผลการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” ซึ่งศาสตราจารย์ ดร. คุณหญิงสุริยา รัตนกุล เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย มีผู้ร่วมวิจัยได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ดร.ลักขณา ดาวรัตนหงษ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วชิราภรณ์ วรรณดี อาจารย์และนักวิจัยประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้

รายงานวิจัยเรื่องนี้แบ่งเป็นสี่เล่ม เล่มแรก เป็นประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลมลายู-โปรโตจีนเซีย ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสุริยา รัตนกุล เป็นผู้วิจัย ประกอบด้วยคำนำเสนอเชิงวิเคราะห์ กล่าวถึงความหมายของคำว่าชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ และชาวเขา ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย วัตถุประสงค์ ขอบเขต แนวความคิด ประโยชน์ และวิธีดำเนินการวิจัย บทวิเคราะห์ขององค์ความรู้ของชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลมลายู-โปรโตจีนเซีย บทสรุป บรรณานุกรม และบรรณานุกรม

เล่มที่สอง เป็นประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก ซึ่งรองศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ เป็นผู้วิจัย ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติกในประเทศไทย ปัญหาเรื่องชื่อของภาษาและกลุ่มชน ผลงานการศึกษากลุ่มชนที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทสรุป บรรณานุกรม บรรณานุกรม และภาคผนวก ในภาคผนวกนี้เป็นความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยตามตระกูลภาษาที่ได้เรียงลำดับไว้

เล่มที่สาม เป็นประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ซึ่ง ดร.ลักขณา ดาวรัตนหงษ์ เป็นผู้วิจัย ประกอบด้วยบทสรุป บทวิเคราะห์ บรรณานุกรม และบรรณานุกรม

เล่มที่สี่ เป็นประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลไท ซึ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์วชิราภรณ์ วรรณดี เป็นผู้วิจัย ประกอบด้วย ภาพรวมองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลไทในประเทศไทย บทวิเคราะห์ บทสรุป บรรณานุกรม และบรรณานุกรม

คณะผู้วิจัยคาดว่ารายงานผลการวิจัยเรื่องประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยนี้ จะเป็นประโยชน์แก่วงการวิชาการด้านชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย โดยเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยที่ได้มีการศึกษาวิจัยหรือบันทึกไว้ให้มาอยู่ในที่เดียวกัน

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 2 ประมวลองค์ความรู้กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทย	1
2.1 ความนำ	1
2.2 กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทย	2
2.3 ปัญหาเรื่องชื่อของภาษาและกลุ่มชน	4
2.4 ผลงานการศึกษากลุ่มชนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	6
2.5 สรุป	16
บรรณนิทัศน์	18
บรรณานุกรม	161
ภาคผนวก	221

บทที่ 2

ประมวลองค์ความรู้กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทย

2.1 ความนำ

การประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับผู้พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทย เป็นผลมาจากการศึกษาหนังสือ ผลงานวิจัย บทความ วิทยานิพนธ์ ฯ เกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาต่างๆ ในตระกูลนี้ที่อยู่ในประเทศไทย โดยนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ รหัสที่พบในเอกสารข้อมูลคือรหัส AA (Austroasiatic) รหัสตามมาสสามตัวอักษรเป็นชื่อของกลุ่มภาษา ได้แก่ Mon (Mon) Nyk (Nya Kur) Kns (Kensiw, Sakai) Lwa (Lavue) Lmt (Lamet) Pla (Plang) Plg (Palaung, Dala-ang) Waa (Wa) Soo (So) Bru (Bru) Vmn (Vietnamese) Sov (So Thavung) Kmu (Khmu) Tin (Mal, Praj) Mbr (Mlabri) Kuy (Kuy) Nyu (Nyeu) Kmr (Khmer) Chg (Chong) Ksg (Kasong) Smr (Samre) และ Soc (Sa-oc) ส่วนรหัสสองตัวหรือสี่ตัวสุดท้ายเป็นเนื้อหาที่แยกไว้ทั้งหมด 16 รหัสนี้กล่าวไว้ข้างต้น ตัวอย่างเช่น AA Mbr LC เป็นงานที่เกี่ยวกับภาษาและการสื่อสารของกลุ่มที่พูดภาษามลาบรี (ตองเหลือง) AA Kmr ANAR เป็นงานที่เกี่ยวกับศิลปะและดนตรีของกลุ่มที่พูดภาษาเขมร เป็นต้น

ออสโตรเอเชียติก เป็นชื่อตระกูลภาษาที่เก่าแก่ในเอเชียอาคเนย์ คำว่าออสโตรเอเชียติก หมายถึงคนที่อยู่บนแผ่นดินเอเชีย ซึ่งต่างจากออสโตรนีเซียน (หรือมาลาโยโพลีเนเซียน) ซึ่งหมายถึงคนที่อยู่บนหมู่เกาะต่างๆ ของเอเชีย เอเชียอาคเนย์ในปัจจุบันประกอบขึ้นจากกลุ่มบุคคลที่พูดภาษาแตกต่างกันเป็นพันๆ ภาษา ภาษาเหล่านี้แยกตามลักษณะได้เป็น 5 ตระกูลภาษา ได้แก่ ตระกูลออสโตรเอเชียติก ตระกูลไท-กะได ตระกูลจีน-ทิเบต ตระกูลมอ-เย้า และตระกูลออสโตรนีเซียนหรือมาลาโยโพลีเนเซียน ความคิดในการจัดแบ่งเป็น 5 ตระกูลภาษานี้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปของนักภาษาศาสตร์เอเชียอาคเนย์ นอกจากนี้เชื่อว่ากลุ่มชนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกจะเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมของดินแดนแผ่นดินใหญ่เอเชียอาคเนย์ (Matisoff, Diffloth, Smalley, ฯ) ในปัจจุบันพบผู้พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกกระจายตัวอยู่เป็นบริเวณกว้างในเอเชียอาคเนย์ โดยเหนือสุดพบในเขตตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ได้สุดพบในเขตแหลมมลายู ทางตะวันออกได้แก่ประเทศเวียดนาม และตะวันตกไกลไปถึงอินเดีย ประชากรพูดภาษาต่างๆ กันทั้งสิ้นกว่า 150 ภาษา (Diffloth 1981) พัฒนาการของการศึกษากลุ่มชนนี้ เริ่มตั้งแต่การเดินทางมาสู่ดินแดนเอเชียของชาวยุโรปในสมัยศตวรรษที่ 18-19 ได้แก่ หมอสอนศาสนา นักการปกครอง นักเดินทาง ฯ และได้พบคนพื้นเมืองกลุ่มต่างๆ ได้จัดบันทึกไว้ เมื่ออังกฤษและฝรั่งเศสมีอาณานิคมในดินแดนแถบนี้ ก็ได้เริ่มมีการศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มภาษาในอินโดจีนและในอินเดีย ต้นศตวรรษที่ 19 ได้มีการตื่นตัวด้านเอเชียศึกษาในยุโรป นักภาษาศาสตร์ชาวเยอรมัน Wilhelm Schmidt ได้ศึกษาเปรียบเทียบภาษาอย่างเป็นระบบ มองเห็นมนุษยชาติกลุ่มสำคัญกลุ่มนี้และความเชื่อมโยงของภาษาต่างๆ ในตอนกลางของเอเชียและในหมู่เกาะมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิก โดยเชื่อว่าภาษาเล็กภาษาน้อยต่างๆ ในบริเวณนี้มีต้นกำเนิดเดียวกัน (ให้ชื่อว่าออสโตรเอเชียติก) ซึ่งความคิดนี้เป็น

ที่เชื่อของนักภาษาศาสตร์ต่อมา และได้มีความพยายามที่จะสืบสร้างภาษาต้นกำเนิด (Proto-Austro-Asiatic) โดยนักวิจัยยุโรปอีกหลายท่าน ซึ่งในระยะต้นการจัดแบ่งสาขาย่อยๆ ว่าภาษาอะไรอยู่ในสาขาใด ยังสับสนไม่ชัดเจน จนกระทั่งมาถึง André-Georges Haudricourt ชาวฝรั่งเศสซึ่งเป็นนักภาษาศาสตร์สมัยใหม่ ได้ศึกษาเปรียบเทียบวิวัฒนาการของภาษาต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ เช่น วิวัฒนาการการเกิดวรรณยุกต์ของภาษาในเอเชียอาคเนย์ โดยใช้ตัวอย่างจากภาษาเวียดนาม และเชื่อว่าภาษาเวียดนามอยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติก ไม่ใช่ตระกูลไทดังที่เคยมีผู้จัดไว้ (สุริยา รัตนกุล, 2539) หลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 1954 สหรัฐอเมริกาได้เข้ามามีบทบาทในประเทศเขมร ลาว เวียดนาม มีนักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกัน สำนัก Summer Institute of Linguistics ซึ่งมีจุดประสงค์ด้านการศึกษาภาษาเพื่อการถ่ายทอดคัมภีร์ไบเบิลเป็นภาษาต่างๆ มาทำงานภาษาต่างๆ ในประเทศเวียดนาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก นักวิจัยกลุ่มนี้ได้สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มออสโตรเอเชียติกในเวียดนามไว้ได้เป็นอย่างมาก เช่น David Thomas, Kenneth Smith, Kenneth Gregerson, Robert K. Headley, John and Carolyn Miller etc. Thomas และ Headley ได้จัดแบ่งสาขาย่อยในตระกูลออสโตรเอเชียติกซึ่งเป็นที่เชื่อถือและพัฒนาต่อมาโดย Gerard Diffloth นักภาษาศาสตร์เชื้อสายฝรั่งเศสที่สอนในมหาวิทยาลัยในอเมริกาและเป็นผู้ที่เขียนภาษาต่างๆ ในตระกูลออสโตรเอเชียติกลงใน Encyclopedia Britannica (1974) หลังจากที่สหรัฐแพ้สงครามเวียดนาม ปี 1975 Summer Institute of Linguistics ได้ย้ายมาตั้งในประเทศไทย David Thomas และ Dorothy Thomas ได้มีส่วนในการสอนวิชาภาษาศาสตร์พื้นฐานและวิธีการเก็บข้อมูลภาษาศาสตร์ภาคสนามร่วมกับนักภาษาศาสตร์ชาวไทย ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างนักภาษาศาสตร์ขึ้นในประเทศไทย โดยสร้างผลงานด้านภาษาต่างๆ ในรูปของวิทยานิพนธ์ปริญาโทและปริญาเอกและงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นก็ยังมีนักภาษาศาสตร์ชาวยุโรปอเมริกาและญี่ปุ่นได้มาศึกษาภาษาต่างๆ ในประเทศไทยและในประเทศเวียดนาม ลาว และเขมร ได้แก่ William Smalley, Gerard Diffloth, Franklin Huffman, Michal Ferlus, Christian Bauer, Mitani ฯ ได้มีการศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยเช่นเดียวกับนักภาษาศาสตร์ชาวไทย เช่น สุริยา รัตนกุล, ชีระพันธ์ เหลืองทองคำ, ทะนัน จันทรพันธ์, สุวิไล เปรมศรีรัตน์ เป็นต้น

2.2 กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกประเทศไทย

ดินแดนประเทศไทยตั้งอยู่ใจกลางเอเชียอาคเนย์ ในปัจจุบันได้พบกลุ่มชนที่พูดภาษาในตระกูลต่างๆ ทั้งห้าตระกูลที่กล่าวไว้ใน 2.1 กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ จำนวนทั้งสิ้นถึงกว่า 60 กลุ่ม โดยปัจจุบันกลุ่มคนที่พูดภาษาไทยเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีกลุ่มคนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกกว่า 20 กลุ่ม เป็นต้น ข้อมูลนี้มาจากโครงการวิจัยเพื่อจัดทำแผนที่ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยของมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งกำลังดำเนินการอยู่ อย่างไรก็ตามได้มีการบันทึกโดยนักปราชญ์ของไทย เช่น เสฐียรโกเศศ ว่าดินแดนสุวรรณภูมินี้เดิมเป็นดินแดนมอญ ขอม ละว้า ข่า ขมุ จากหลักฐานทางโบราณคดี

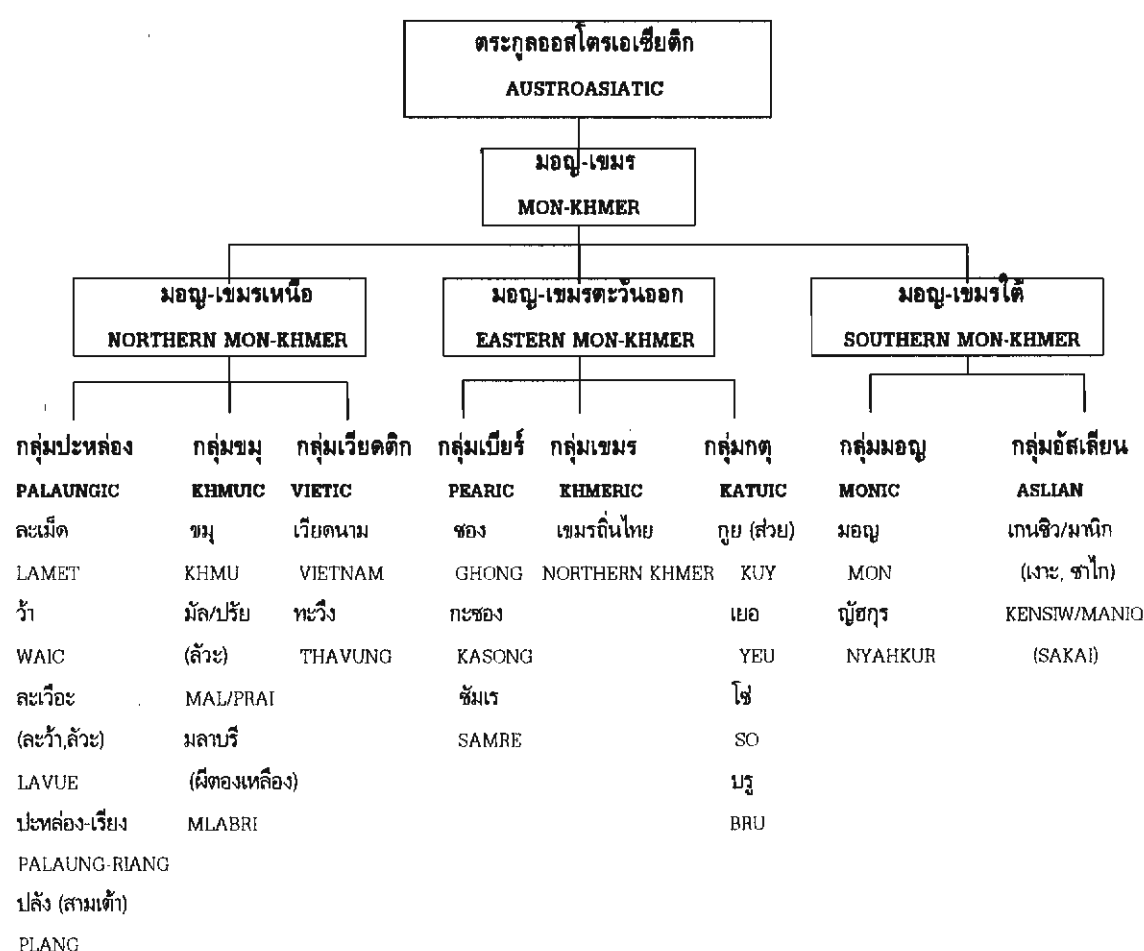
เอกสารทางประวัติศาสตร์ และการศึกษาค้นคว้าของนักประวัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และนักภาษาศาสตร์ด้านชาติพันธุ์ ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศในปัจจุบัน เช่น งานของธิดา สารยา (2532, 2535) ศรีจักร วัลลิโกดม (2533) จิตร ภูมิศักดิ์ (2519) Gerard Diffloth (1984) ฯ ล้วนยืนยันว่ากลุ่มคนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก โดยเฉพาะกลุ่มย่อยมอญ-เขมร เป็นกลุ่มคนที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ประเทศไทยปัจจุบันมาช้านาน และมีอิทธิพลต่อกลุ่มชนอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกันทั้งด้านการเมือง สังคม และวัฒนธรรมอย่างมาก เช่น เขตลุ่มแม่น้ำโขง และแม่น้ำมูลตอนล่างโดยเฉพาะเขตอุบลราชธานี และยโสธร เชื่อว่าเป็นที่ตั้งของอาณาจักรเจนละ ซึ่งเป็นอาณาจักรเขมรโบราณเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 6-7 กลุ่มชนต่างๆ ในยุคนี้ส่วนมากเป็นกลุ่มมอญ-เขมร ได้แก่ เขมร กูย/กวย ชอง ชัมเร ฯ ในบริเวณเขตภาคกลางต่อกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ตั้งของอาณาจักรทวารวดี ซึ่งใช้ภาษามอญโบราณเป็นภาษากลาง (ธิดา สารยา 2535) งานด้านจารึกและโบราณคดีได้พบศิลาจารึกเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย เป็นภาษามอญโบราณ และเขมรโบราณ อายุย้อนกลับไปถึงศตวรรษที่ 5-6 ซึ่งในชั้นแรกเขียนด้วยอักษรอินเดียโบราณ เช่น อักษรปัลลวะ ต่อมาจึงได้พัฒนาเป็นอักษรภาษามอญ และเขมรต่อไป งานที่ยืนยันการตั้งถิ่นฐานของคนที่พูดภาษามอญ-เขมรในเขตประเทศไทยเมื่อกว่า 2000 ปีมาแล้ว คืองานที่ศึกษาร่องรอยทางภาษาของพวกชาวบาหลีที่เรียกตัวเองว่า ญัฮกุร ซึ่งปัจจุบันมีถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี ชัยภูมิ และโคราช โดยใช้วิธีการทางภาษาศาสตร์เชิงประวัติของ Gerard Diffloth (1984) ซึ่งได้พบว่าภาษาพูดของภาษาญัฮกุรปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกับภาษามอญโบราณที่พบในจารึกภาษามอญทวารวดี การค้นพบนี้บ่งชี้ว่ากลุ่มคนที่พูดภาษาญัฮกุรนี้คือชนส่วนที่หลงเหลือของผู้ที่ใช้ภาษามอญสมัยทวารวดี ภาษามอญโบราณแตกต่างจากภาษาของชนมอญปัจจุบัน เนื่องจากภาษามอญได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากหลังจากการปะทะสังสรรค์กับวัฒนธรรมและภาษาของกลุ่มชนอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียงกัน และได้มีการประสมกลมกลืนกันเป็นภาษามอญที่ใช้อยู่ปัจจุบัน ในขณะที่กลุ่มญัฮกุรไม่สามารถประสมกลมกลืนต้องล่าถอยอยู่เฉพาะกลุ่มของตนบนเขตที่สูงเป็นชนส่วนน้อยของสังคมที่ยังหลงเหลืออยู่ในดินแดนรอยต่อระหว่างภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ยังคงพูดภาษาที่มีลักษณะเฉพาะของตนแตกต่างไปจากกลุ่มคนรอบข้างซึ่งพูดภาษาไทย-ลาว

นอกจากนี้ในเอกสารประวัติศาสตร์ของไทยในยุคสมัยต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมัยรัตนโกสินทร์ เช่นหนังสือบันทึกประวัติศาสตร์เหตุการณ์บ้านเมืองยุคต้นรัตนโกสินทร์ ได้บันทึกการติดต่อและการค้าส่งครามกับประเทศเพื่อนบ้านทั้ง ลาว เขมร เวียดนาม พม่า ซึ่งทำให้มีการอพยพโยกย้ายผู้คนจากประเทศเหล่านั้นเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานในเขตจังหวัดภาคกลางไม่ห่างจากพระนครมากนัก เช่น นครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี ฯ ซึ่งในบรรดาผู้อพยพ หรือเชลยศึกเหล่านั้นนอกจากเป็นกลุ่มไทย-ลาวแล้วจำนวนไม่น้อยเป็นกลุ่มคนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก นอกจากนี้ปัญหาความแห้งแล้ง ขาดแคลนแหล่งทำมาหากิน และความไม่สงบศึกในเขตประเทศเพื่อนบ้าน ก็ทำให้กลุ่มชนต่างๆ จากประเทศเพื่อนบ้านอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนไทยเป็นระยะๆ ในประเทศไทยปัจจุบันจึงพบว่ามีกลุ่มคนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยถึง 22 กลุ่มภาษา ได้แก่ 1. มอญ (Mon) 2. ญัฮกุร (Nyk) 3. เกนจิวหรือซาไก (Kns) 4. ขมุ (Kmu) 5. ปรี-มัล หรือถิ่น (Tin) 6. มลาปรีหรือตองเหลือง (Mbr) 7. เวียดนาม (Vnm) 8. โซ-ทะวีง (Sov) 9. ละเวือะ หรือละว้า (Lwa) 10. ละเมียด (Lmt) 11. ปลัง (Pla) 12.

ปะหล่อง หรือดาละอ้ง (Plg) 13. ว้า (Waa) 14. โซ่ (Soo) 15. บรู (Bru) 16. กูย (Kuy) 17. เยอ (Nyu) 18. เขมร (Kmr) 19. ชอง (Chg) 20. กะชอง (Ksg) 21. ซัมเร (Smr) และ 22. ซะโอจ (Soc)

กลุ่มภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันโดยแยกเป็น 8 สาขา (สุริยา 2531) แผนภูมิต่อไปนี้แสดงความสัมพันธ์ของภาษาต่างๆ ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติกที่พบในประเทศไทยและได้บันทึกไว้ในรายงานการวิจัยเพื่อจัดทำแผนที่ภาษาในประเทศไทยของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล (สุวิไล 2541)

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของภาษาในตระกูลภาษาต่างๆ ที่พบในประเทศไทย

2.3 ปัญหาเรื่องชื่อของภาษาและกลุ่มชน

จากการศึกษาเอกสารและทำงานกับกลุ่มชนที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติก ผู้วิจัยได้พบปัญหาสำคัญทำให้เกิดความสับสนแก่บุคคลทั่วไปคือ ปัญหาเรื่องชื่อของภาษาและกลุ่มชน กล่าวคือ กลุ่มชนหนึ่งอาจมีชื่อมากกว่าหนึ่งชื่อ และชื่อหนึ่งชื่ออาจจะใช้เรียกได้มากกว่าหนึ่งกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องมาจากกลุ่มชนต่างๆ จะมี

ชื่อที่เรียกตนเองซึ่งมักจะเป็นชื่อที่แปลว่า **คน**ไม่ใช่สัตว์ ผี ชี้อ้า หรือคนป่าเถื่อนโง่งม เช่น ชื่อกลุ่มที่แปลว่า คน (ขมุ, ของ, กูย), คนในป่า (มลาปรี), คนบนภูเขา (บรู, ญัฮกูร), คนทำนา (ซัมเร) ฯ และจะมี**ชื่อที่บุคคลภายนอกเรียก** ได้แก่คำที่ชาวบ้านทั่วไปเรียก ได้แก่คำว่า ลัวะ ละว้า ข่า ส่วย ผีตองเหลือง ฯ หรือ**ชื่อที่ทางราชการเรียก** เช่น ถิ่น ชาวบน ฯ ชื่อที่บุคคลภายนอกเรียกส่วนมากจะเป็นชื่อที่มีความหมายไม่ดีหรือเป็นเชิงดูถูกชื่อต่างๆ ที่ใช้เรียกภาษากลุ่มชนเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาในการกำหนดชื่อสับสน โดยเฉพาะคำว่า ลัวะ ซึ่งคนไทยภาคเหนือใช้เรียกกลุ่มชนดั้งเดิม ในเขตภาคเหนืออาจหมายถึง ลัวะที่จังหวัดน่าน ซึ่งเรียกตัวเองว่า มัล หรือปรัย และหมายถึงลัวะที่จังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอนที่เรียกตัวเองว่า ละเวือะ ส่วนราชการโดยเฉพาะศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาจะนำไปเรียกกลุ่มชนหลายกลุ่ม ซึ่งส่วนมากเป็นกลุ่มมอส์โตรเอเซียติกที่อยู่บนที่ราบสูง เช่นกลุ่มมัล-ปรัย ที่จังหวัดน่าน กลุ่มละเวือะที่เชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน กลุ่มละเม็ดที่ลำปาง และบางกลุ่มที่จังหวัดเชียงราย ฯ คำที่คนภายนอกเรียกบางคำเป็นที่เกลียดชัง เช่นคำว่าถิ่น คำว่าชาวบน คำว่าข่า เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาในการเขียนชื่อด้วยวิธีการสะกดที่ต่างกัน เช่น โส้ หรือโล้ ปรัย หรือไปร ซัมเร หรือซำเร หรือสำเร เป็นต้น หรือในบางกรณีชื่อมีความแตกต่างกันตามสำเนียงการออกเสียงภาษาถิ่นที่ต่างกัน เช่น กูย หรือกวย ส่วนกลุ่มชาไกซึ่งเป็นชื่อที่คนทั่วไปเรียก หรือเฉพาะคนไทยเรียกว่า เงาะป่า หรือเงาะป่าชาไก ตามลักษณะผมหยิก นั้น มีกลุ่มย่อยที่พบในประเทศไทยเรียกกลุ่มของตนว่า มานิก ซึ่งแปลว่า “คน” และเรียกภาษาที่พูดว่า เกนชีว เป็นต้น ซึ่งเป็นการเรียกชื่อภาษาและกลุ่มชนแตกต่างกันออกไปในขณะที่ส่วนใหญ่คำเรียกภาษาและกลุ่มชนมักจะเป็นคำเดียวกัน

ตัวอย่างชื่อที่เป็นปัญหามิดังนี้

ชื่อที่คนทั่วไปเรียกหรือรู้จัก	ชื่อราชการ	ชื่อที่เรียกตนเอง
ลัวะ (น่าน)	ถิ่น	มัล, ปรัย (ไปร, ไพร)
ลัวะ, ละว้า (เชียงใหม่, แม่ฮ่องสอน)	ลัวะ	ละเวือะ
ละว้า (กาญจนบุรี, สุพรรณบุรี, อุทัยธานี)	ลัวะ	(อุ) กว๊อง
ละว้า (เพชรบูรณ์)	ชาวบน	ญัฮกูร
คนดง, ชาวบน (ชัยภูมิฯ)	ชาวบน	ญัฮกูร
ลัวะ	ลัวะ	ว้า
สามเต้า	ลัวะ	ปลั่ง
ปะหล่อง	ปะหล่อง	ดาละอั้ง
โซ้, ซ่ากะโซ้, ซ่า	โซ้	โซ้, บรู
โซ้, ซ่า	โซ้	ทะวึ่ง
ส่วย	ส่วย	กูย, กวย
ของ	ของ	ของ
ซอ	ซอ	กะซอ, ซัมเร

ชาโก, เงาะ

ชาโก

มานิก

(ชื่อที่เรียกภาษาคือ เกนชีว)

ปัญหาเรื่องชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีกล่าวถึงในเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์งานเขียนชิ้นสำคัญๆ ได้แก่ หนังสือเรื่อง ความเป็นมาของคำสยามไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ (จิตร ภูมิศักดิ์ 2519) "ลัวะ-ละว้า" (สุริยา รัตนกุล 2527) "ข้อสังเกตเกี่ยวกับปัญหาในการศึกษาและการเรียกกลุ่มชนชาติต่างๆ ในประเทศไทย" (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ 2534) และ "ขมุ ลัวะ / ถิ่น/ และมลาบรี (ผีตองเหลือง) ในจังหวัดน่าน : ปัญหาในการเรียกชื่อ" (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ 2537) เป็นต้น

ชื่อที่ปรากฏในเอกสารที่น่าสนใจชื่อหนึ่งคือ **ขอม** ซึ่งทั่วไปเข้าใจว่าหมายถึง เขมรโบราณ เช่นอาณาจักรขอม ศิลปจารึกภาษาขอม เป็นต้น จิตร ภูมิศักดิ์ (2519) ได้มีข้อสันนิษฐานที่น่าสนใจ คือ ขอม มาจากคำว่า กรอม โดยเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเสียง เสียง $r < r >$ เปลี่ยนเป็น $h < ฮ >$ หรือเสียงมีลม และเปลี่ยนระดับเสียงให้สูงขึ้น ลักษณะเสียงของกรอม $/kro : m/$ จึงเป็นขอม $/khō : m/$ (ข้อสังเกตของ จิตร ภูมิศักดิ์ นั้นอันที่จริงเป็นกฎการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่พบได้ในหลายภาษา) ในปัจจุบัน จากศึกษาคำว่า ขอม ในความหมายของกลุ่มชนต่างๆ เช่น กลุ่มไตต่างๆ ได้พบว่า หมายถึงกลุ่มคนที่อยู่ทางใต้ เช่นกลุ่มคนเขมรดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตแม่น้ำโขง ไปถึงเขตยูนนาน ภูฏานทางตะวันตก และแม่น้ำดำทางตะวันออก นอกจากเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของอาณาจักรกรอมหรือขอม (เขมรโบราณ) แล้ว ยังเป็นกลุ่มพื้นเมืองอื่นๆ ซึ่งเป็นกลุ่มมอญ-เขมร ได้แก่ ขมุ กูย/กวย ล่วย ซอง และซำเร ซึ่งคำว่า ซำ ล่วย และซำเร เป็นคำเรียกตามฐานันดรศักดิ์ทางสังคม คือเป็นข้า หรือทาส หรือไพร่ (ตามลำดับ) ในสังคม กึ่งทาสของเขมรโบราณ นอกจากนี้คำว่า กรอมหรือขอม ในสายตาของกลุ่มไตที่อยู่เหนือขึ้นไปยังหมายถึงกลุ่มคนกลุ่มอื่นๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณประเทศไทยปัจจุบันในระยะต่อมาทั้งหมด เช่น กลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไต-กะไต เช่น กลุ่มชาวสยาม เชียงใหม่ ฯ

2.4 ผลงานการศึกษาของกลุ่มชนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การศึกษาและงานเขียนถึงกลุ่มชนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทย ทั้ง 22 กลุ่มที่กล่าวข้างต้น มีทั้งในรูปของรายงานการวิจัย หนังสือ บทความทั่วไป บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท และปริญญาเอก เป็นผลงานของทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทั้งผู้ที่เกิดในภาษาและวัฒนธรรมนั้นๆ และผู้ที่เป็นบุคคลภายนอกวัฒนธรรม จากตารางที่ 2 แสดงจำนวนเอกสารที่พบ แยกตามหมวดเรื่องและกลุ่มชนที่พูดภาษาต่างๆ กันในตระกูลออสโตรเอเชียติก ได้พบว่ามีงานที่เกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาในตระกูลนี้รวมทั้งสิ้น 621 ชิ้น งานที่กล่าวถึงแต่ละกลุ่มชน และแต่ละหัวเรื่องมีจำนวนไม่เท่ากัน มีเอกสารจำนวน 146 ชิ้น กล่าวถึงกลุ่มชนต่างๆ หลายกลุ่มในเล่มเดียวกัน งานเฉพาะกลุ่มชนมีจำนวนแตกต่างกันไป กลุ่มเขมร ซึ่งเกือบทั้งหมดหมายถึงเขมรถิ่นไทยมีงานถึง 124 ชิ้น กลุ่มละว้าหรือละว้ามี 83 ชิ้น กลุ่มมอญมี 75 ชิ้น กลุ่มขมุมี 33 ชิ้น กลุ่มมลาบรีมี 23 ชิ้น กลุ่มกูยมี 29 ชิ้น และกลุ่มเกนชีวหรือชาโกมี

ตารางที่ 2 แสดงเอกสารที่พบ แยกตามหมวดเรื่องและกลุ่มชนที่มีภูมิลำเนาต่างๆ ในระบอบกษัตริย์อยุธยา

หมวดเรื่อง	จำนวน ชิ้นงาน	Mon	Nyk	Kns	Knu	Tin	Mbr	Vnm	Sov	Lwa	Lmt	Pla	Plg	Waa	Soo	Bru	Kuy	Nyu	Kmr	Chg	Ksg	Smr	Soc	Sve
1. ขาดพันธุ์ (ET)	101	13	2	11	3	2	13	1	-	15	-	-	1	1	2	-	5	-	1	2	-	-	1	30
2. แผนที่สถิติ (MS)	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
3. ประวัติ (HT)	40	13	-	1	-	-	-	-	5	-	-	-	-	1	-	-	1	-	7	-	-	-	-	12
4. การปกครองสังคม (SS)	40	4	-	-	3	1	4	4	6	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	17
5. เศรษฐกิจอาชีพ (EC)	21	-	-	-	1	-	1	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
6. การอพยพเคลื่อนย้าย (MI)	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
7. ประชากรศึกษา (PP)	4	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
8. นิเวศวิทยา (EG)	6	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
9. สาธารณสุข (HL)	18	-	-	1	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	5	-	-	-	-	6
10. โขนการ (NT)	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11. ภาษาการสื่อสาร (LC)	221	27	11	8	16	10	4	4	3	17	1	3	1	-	7	6	16	2	49	5	1	1	1	30
12. การศึกษา (ED)	21	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	12
13. ความช่วยเหลือ (HP)	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1
14. การท่องเที่ยว (TR)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
15. มานุษยวิทยา (AN)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15.1 วัฒนธรรมทั่วไป (ANGN)	37	6	1	-	2	2	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	13	-	-	-	-	10
15.2 ความเชื่อทั่วไป (ANBL)	10	2	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	2
15.3 ประเพณีทั่วไป (ANTR)	30	4	-	-	2	-	-	1	9	-	-	-	-	7	-	3	-	3	-	-	-	-	-	1
15.4 การแต่งกายทั่วไป (ANDR)	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
15.5 การประดิษฐ์ทั่วไป (ANTN)	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15.6 วรรณกรรม (ANFR)	16	2	-	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	1
15.7 ศิลปะ ดนตรี (ANAR)	20	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	14	-	-	-	-	-	-
16. บรรณานุกรม (BB)	6	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4
รวม	621	75	14	22	33	16	23	10	3	83	1	3	2	1	21	6	29	2	124	7	1	1	1	146

22 ขึ้น เป็นต้น ในขณะที่กลุ่มโซ่ (ทะวืง) ละเมิด ปลั่ง ปะหล่อง ว่า รวมทั้งกะของ ชัมเร ชะโอจ มีเพียง 1 หรือ 2 หรือ 3 ขึ้นเท่านั้น และมักเป็นการกล่าวถึงร่วมกับกลุ่มอื่นๆ ในเอกสารไม่แยก ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มภาษาเหล่านี้เป็นกลุ่มภาษากลุ่มเล็กๆ ที่เพิ่งพบใหม่ เนื่องจากเดิมมีชื่อสับสนกับกลุ่มชนอื่นๆ ทำให้คนทั่วไปไม่รู้จักและไม่มีการศึกษา เช่น กะของ และชัมเร สับสนกับกลุ่มของ ซึ่งเป็นกลุ่มภาษาใกล้เคียงกับที่มีคนพูดมากกว่าและเป็นที่รู้จักพอสมควร หรือกลุ่มโซ่ (ทะวืง) ที่อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร สับสนกับกลุ่มโซ่-บรู ซึ่งพบมากในเขตสกลนคร มุกดาหาร อุบลราชธานี ฯ งานศึกษาทางภาษาศาสตร์เป็นงานที่ชี้ให้เห็นความแตกต่างของกลุ่มชนออกมาได้ โดยงานด้านภาษาศาสตร์ของ Miller and Miller 1975 และ Suwilai 1975 ได้พบว่าอันที่จริงภาษานี้ไม่ใช่ภาษาโซ่ แต่เป็นภาษาเดียวกับภาษาทะวืงที่พบในลาว ซึ่งเป็นภาษาย่อยในสาขาเวียดติก สาขาเดียวกับภาษาเวียดนาม ส่วนภาษากะของในเขตอำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด คนทั่วไปคิดว่าเป็นกลุ่มเดียวกับภาษาของที่จันทบุรี แต่ที่จริงเป็นคนละภาษา (ข้อมูลจาก สุวิไล เปรมศรีรัตน์)

กลุ่มที่มีงานมากได้แก่ กลุ่มเขมรถิ่นไทย หรือกลุ่มมอญ เนื่องจากเป็นชุมชนกลุ่มใหญ่เก่าแก่ กลุ่มเขมรถิ่นไทยพบมากที่สุดในเขตอีสานใต้ ซึ่งได้แก่ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ รวมถึงจังหวัดอื่นๆ ในเขตตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงใต้ติดต่อกัน รวมจำนวนประชากรมีมากกว่าล้านคน และพบกระจายตัวอยู่ใน 12 จังหวัด (สุวิไล และอรวรรณ, 2539) ผู้พูดภาษาเขมรจำนวนมากได้รับการศึกษาระดับสูง และจำนวนหนึ่งได้สร้างงานที่เกี่ยวกับกลุ่มเขมรถิ่นไทย โดยเฉพาะในแง่ภาษาและวัฒนธรรมในแง่มุมต่างๆ เช่น มงกุฎ แก่นเดียว, ประกอบ ผลงาม, พรเพ็ญ สุจินพรม, ปราณีต แยมงาม ฯ สำหรับกลุ่มมอญก็เป็นที่รู้จักกันมาช้านาน และส่วนมากอยู่ในเขตภาคกลาง ตั้งถิ่นฐานปะปนกับคนไทยทั่วไป จึงมีงานเขียนจำนวนมาก ส่วนมากเป็นเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งแตกต่างไปจากไทย รวมทั้งลักษณะทางสังคม การผสมกลมกลืน และอิทธิพลกับไทย รวมทั้งประวัติการอพยพ ความเป็นชาติมอญ ความสัมพันธ์ไทย-มอญ เป็นต้น ผู้เขียนมีทั้งบุคคลที่มีเชื้อสายมอญ และบุคคลอื่นๆ

ข้อยกเว้นก็คือ กลุ่มชาติพันธุ์ละว้า (ละว้า) แม้จำนวนผู้พูดภาษาละว้าจะมีอยู่ไม่มากนัก คือประมาณหมื่นคน แต่ก็มีนักวิชาการสนใจเขียนงานเกี่ยวกับชนกลุ่มนี้ไว้พอสมควรทีเดียว เริ่มตั้งแต่ หม่อมเจ้าสนิทประยูรศักดิ์ รังสิต (Sanidh Rangsit, 1942-5) งานของ Yasuyuki Mitani หลายชิ้นงานตั้งแต่ ค.ศ. 1966 จนถึง 1978 ส่วนมากเขียนเป็นภาษาญี่ปุ่น และงานชิ้นสำคัญซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของเขาเขียนเป็นภาษาอังกฤษ (1978) นอกจากนี้ก็มีงานของ Peter Kunstadter (1965-1966, 1967, 1970 และ 1978) งานของสุรียา รัตนกุล (1984, 1984, 1985, 1985, 2529, 2530) เป็นต้น สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ชาไทเช่นกัน แม้จะเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ก็ได้พบชิ้นงานเป็นจำนวนมากไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนประชากรซึ่งมีไม่เกิน 200 คนในประเทศไทย ทั้งนี้เริ่มต้นตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ และสนพระราชหฤทัยกลุ่มชนเผ่าต่างๆ นี้ จนถึงนำไปทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง เงาะป่า (2448) เป็นบทละครที่ได้นำออกแสดงหลายครั้ง มีนายคณะซึ่งเป็นมหาดเล็กคนโปรดชาวชาไทร่วมแสดงด้วย สิ่งนี้มีส่วนกระตุ้นให้คนไทยสนใจกับชนกลุ่มน้อย ซึ่งอยู่ทางใต้สุดของประเทศไทยเผ่านี้ งานที่กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้ ส่วนมากอยู่ในสาขาชาติพันธุ์ (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า ET) กับสาขาวิชาภาษา (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า LC)

วิทยานิพนธ์ที่เขียนเกี่ยวกับภาษาชาไก ส่วนมากเขียนเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาชาไกท้องถิ่นต่างๆ เช่น ตำบลธารโต จังหวัดยะลา ตำบลประเหลียน จังหวัดตรัง (ซึ่งภาษาชาไก ณ ที่นี้มีชื่อเรียกเฉพาะว่าภาษาเต็นแอน) และวิทยานิพนธ์เรื่องระบบเสียงและไวยากรณ์ภาษาชาไก ถึงอำเภอควนโดน จังหวัดสตูล (มณีรัตน์ โชติกำธร และคณะ ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) ซึ่งวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาษาชาไกด้วยทฤษฎีแทกมีมิก ปัญหาแรกๆ ที่ผู้สนใจศึกษาเรื่องราวของชาไกจะต้องประสบคือเรื่องชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ชาไกมีหลายกลุ่ม ซึ่งมีชื่อและชื่อภาษากับกลุ่มชนก็แตกต่างกับกลุ่มชาไกกลุ่มใหญ่ที่พบในประเทศไทย ได้แก่ มานิก ซึ่งมีภาษาพูดเรียกว่าเกนชีว ที่จริงแล้วภาษาชาไกเป็นภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกที่อยู่ทางตอนใต้ของประเทศ ซึ่งเป็นขอบเหนือสุดของการตั้งถิ่นฐานของชนกลุ่มชาติพันธุ์นี้ ชนพวกนี้ส่วนใหญ่อยู่ในประเทศมาเลเซีย นักปราชญ์ทางวิชาภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกคนสำคัญเมื่อต้นศตวรรษนี้คือ บาทหลวง Wilhelm Smidt เรียกภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกสาขานี้ กลุ่มเซนอย (ชาไก)-เซมิง ส่วน Gerard Diffloth นักปราชญ์ทางภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกสาขานี้ เรียกภาษาสาขานี้ว่าภาษากลุ่ม Aslian (สุริยา รัตนกุล, 2531) ภาษาสาขาสลเลียนแบ่งย่อยลงไปอีกเป็นสาขาเหนือ สาขากลางและสาขาใต้ ที่มีอยู่ในประเทศไทยเป็นสาขาเหนือคือ ภาษากันชีว หรือเกนชีว ที่มีกล่าวถึง แต่ยังไม่มีความสนใจไปทำวิจัยภาษาย่อยอื่นๆ ของชาไกมากนัก

ในแง่ของเนื้อหาของงานเขียนและการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก เมื่อพิจารณาจากฐานของหมวดเรื่อง 16 ฐาน ที่กำหนดไว้ นั้น ได้พบว่ามีชิ้นงานเกี่ยวกับภาษาและการสื่อสาร (LC) เป็นจำนวนมากที่สุดถึง 221 ชิ้น รองลงไปคืองานเกี่ยวกับชาติพันธุ์ (ET) 101 ชิ้น มนุษยวิทยาทั่วไป (ANGN) 37 ชิ้น และถ้าส่วนมากด้านวัฒนธรรมต่างๆ เช่น ความเชื่อ ประเพณี วรรณกรรม ศิลปะและดนตรี รวมทั้งการแต่งกาย และการประดิษฐ์อีกประมาณ 91 ชิ้น จะรวมเป็นงานด้านวัฒนธรรมทั้งสิ้นประมาณ 218 ชิ้น ในขณะที่งานด้านประวัติศาสตร์ การปกครอง และสังคม มีประมาณอย่างละ 40 ชิ้น งานด้านเศรษฐกิจอาชีพ สาธารณสุข มีประมาณอย่างละ 20 ชิ้น การศึกษามีประมาณ 21 ชิ้น ส่วนทางด้านการอพยพเคลื่อนย้ายประชากร ความช่วยเหลือ โภชนาการ นิเวศวิทยา บรรณานุกรม และแผนที่ การท่องเที่ยว มีอย่างละไม่ถึง 10 ชิ้น

ผลงานที่เกี่ยวกับภาษาของกลุ่มชนที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยเริ่มต้นเมื่อเกือบร้อยปีมาแล้ว โดยในระยะต้นเป็นงานของขุนนางข้าราชการฝ่ายปกครองที่มีการเดินทางหรือไปปฏิบัติงานยังพื้นที่ต่างๆ ได้พบเห็นผู้คนที่มีลักษณะ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และภาษาพูดแตกต่างกันไป จึงได้มีการจดคำศัพท์ของภาษาที่ได้พบและเขียนเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มชนที่ได้พบ บุคคลที่จะต้องกล่าวถึงคือพระยาประจักษ์จักร (แช่ม บุนนาค) ซึ่งไปรับราชการในเขตมณฑลอีสาน (2447) ได้เขียนถึงชีวิตของกลุ่มชนที่อยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำมูล ซึ่งได้แก่ กลุ่มเขมร ทั้งในแง่ของวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคมและความสัมพันธ์กับกลุ่มชนอื่นๆ และต่อมาในปี 2462 ได้เขียนเรื่อง นานาภาษาในสยามประเทศ กล่าวถึงกลุ่มชนต่างๆ ที่อยู่ในเขตหัวเมืองชายแดน (รวมบางส่วนของประเทศลาวปัจจุบันซึ่งมีทั้งกลุ่มชาต่างๆ ส่วยต่างๆ กวยต่างๆ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก โดยกล่าวถึงระบบชีวิตความเป็นอยู่ และบันทึกคำศัพท์เปรียบเทียบไว้ นับว่าเป็นงานภาษาศาสตร์ชิ้นแรก ซึ่งต่อมาในปี 2539 David Thomas และโสภณา ศรีจำปา ได้นำมาเรียบ

เรียงและเขียนคำอธิบายเป็นฉบับภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ นอกจากพระยาประชากิจกรจักร ผู้ที่ศึกษาภาษากลุ่มชนในประเทศไทยในสมัยแรกๆ ได้แก่ หม่อมเจ้าสิทธิพรลิต เขียนเกี่ยวกับภาษาละว้า ไกรสี นิมานเหมินทร์ เขียนเกี่ยวกับภาษาตองเหลือง ชาวต่างประเทศที่ได้ศึกษาภาษาออสโตรเอเชียติกในช่วงแรกๆ ได้แก่ Sidenfaden เขียนเกี่ยวกับกุ่มและกลุ่มภาษาละว้า ต่อมา William Smalley เขียนเกี่ยวกับเขมรถิ่นไทยและกุ่มในเขตอีสานใต้ Johnston เขียนเกี่ยวกับภาษากุ่ม, ชเลเตอร์ เขียนเกี่ยวกับภาษาละว้า David Fildbeck เขียนเกี่ยวกับภาษาถิ่น (มัล-ปรี) เป็นต้น กลุ่มคนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกมีบุคลิกและการแต่งกายไม่แตกต่างจากคนไทยพื้นบ้านทั่วไปมากนัก แต่ที่แตกต่างชัดเจนก็คือภาษาพูด จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้มีการศึกษาภาษากันมากเพราะเป็นสิ่งแรกๆ ที่ต้องศึกษา เมื่อพบคนที่พูดภาษาในตระกูลนี้ เริ่มต้นโดยศึกษาคำศัพท์พื้นฐานซึ่งนำไปสู่ความรู้ในเรื่องของระบบเสียงและระบบไวยากรณ์และอื่นๆ การศึกษาคำศัพท์พื้นฐานประมาณ 100-200 คำ จะสามารถทำให้เห็นและแยกความแตกต่างของภาษาได้ว่าเป็นภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกหรือตระกูลใด เป็นภาษาเดียวกันหรือไม่อย่างไร ด้วยเหตุนี้ความรู้ทางภาษาศาสตร์จึงทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในความแตกต่างของกลุ่มชนต่างๆ เป็นอย่างมาก ทำให้รู้ว่าหลายกลุ่มชนที่มีชื่อสืบต่องานที่กล่าวไว้ใน 2.3 นั้นหลายกลุ่มที่ชื่อเดียวกัน ความจริงพูดภาษาต่างกันเป็นคนละภาษา ซึ่งหมายความว่าพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมีความแตกต่างกัน งานทางภาษาศาสตร์จึงทำให้ได้พบกลุ่มภาษาใหม่ๆ ในประเทศไทย ซึ่งอันที่จริงได้ตั้งถิ่นฐานมาเป็นร้อยๆ ปีแล้ว เช่น โซ (ทะวืง) ที่อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร (Miller and Miller 1975, สุวิไล เปรมศรีรัตน์ 1975) ภาษากะซองที่อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด (สุวิไล เปรมศรีรัตน์) และชะโงกที่อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี (ข้อมูลจากสุวิไล เปรมศรีรัตน์) เป็นต้น งานวิจัยในรายละเอียดเกี่ยวกับกลุ่มกะซองและชะโงก กำลังอยู่ในระหว่างการศึกษานักศึกษาปริญญาโทสาขาภาษาศาสตร์

จากการทบทวนชิ้นงานด้านภาษาและการสื่อสารได้พบว่ามีจำนวนถึงหนึ่งในสามของงานที่เกี่ยวกับกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกทั้งหมด ประมาณ 221 ชิ้น และในจำนวนนี้กว่าครึ่งเป็นงานวิจัยเพื่อทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ส่วนมากเป็นการศึกษาโครงสร้างของภาษาใดภาษาหนึ่งในพื้นที่หนึ่งๆ เพื่อหาระบบภาษานั้นๆ ซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้พื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในระดับลึกและกว้างต่อไป นอกจากนี้ได้พบว่ามีนักวิจัยหลายท่านที่มีผลงานหลายชิ้นนับว่าเป็นจุดศูนย์กลางของการทำวิจัยภาษานั้นๆ และมีนักศึกษาทำวิทยานิพนธ์กับอาจารย์ท่านนั้นๆ มากเป็นพิเศษ ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ชี้แนะว่ามหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในประเทศไทยก็มีชื่อเสียงเพราะนักวิชาการที่อยู่ในมหาวิทยาลัยนั้นๆ เช่นเดียวกับในต่างประเทศ เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน ฯลฯ ที่ถือนักวิชาการเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะดึงดูดคนให้มาเรียนในมหาวิทยาลัยนั้นๆ

งานที่มีประโยชน์เห็นเป็นรูปธรรมได้แก่ งานรวบรวมพจนานุกรมภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกภาษาต่างๆ พจนานุกรมมีคุณค่าทางวิชาการเป็นอย่างมากทำให้เข้าใจภาษาและกรณีที่เป็นภาษาเล็กภาษาน้อยเป็นการรักษาไม่ให้สูญหาย เช่น ผลงานของธีระพันธ์ เหลืองทองคำ และลี พิงปา เรื่องพจนานุกรมมอญ-ไทย-อังกฤษ (2523) สุริยา รัตนกุล และลักขณา ดาวรัตนหงษ์ เรื่องพจนานุกรมละว้า-ไทย (2529) และ

พจนานุกรมไทย-ละว้า (2530) ประเสริฐ ศรีวิเศษ เรื่องพจนานุกรมกูย (ส่วย)-ไทย-อังกฤษ (2531) สุวิไล เปรมศรีรัตน์ เรื่องพจนานุกรมไทย-ขมุ-อังกฤษ (2533) และพจนานุกรมโซ่ (ทะวืง)-ไทย-อังกฤษ (2542) เป็นต้น ทั้งนี้โดยที่ภาษาขมุได้มีการศึกษาวิจัยและทำพจนานุกรมภาษาขมุท้องถิ่นในพื้นที่ต่างๆ ทั้งในประเทศไทย ลาว เวียดนาม และจีน (ยูนนาน) ซึ่งทำให้ได้ภาพภาษาที่ค่อนข้างสมบูรณ์และความเข้าใจพัฒนาการของวรรณยุกต์ที่เกิดกับภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (Suwilai, 2000) การศึกษาระบบภาษาเชิงพรรณนามีจำนวนมากในปัจจุบัน สิ่งที่จะต้องทำต่อไปคือการสืบสร้างเนื้อหาภาษาดั้งเดิม (proto-language) เช่น ภาษาของ ภาษาขมุ และอื่นๆ นอกจากนี้งานด้านจารึกและการปริวรรตภาษามอญและเขมรโบราณทำให้เห็นภาพของภาษาในประวัติศาสตร์ การศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติทำให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างภาษาและภาษากับสังคมและประวัติศาสตร์ งานด้านการสื่อสารทำให้เห็นความสำคัญของภาษาและวัฒนธรรมต่อประสิทธิภาพของความเข้าใจ เช่น งานของศรีปาน (2538) และงานของสุวิไล และคณะ (2533) และชิตามา (2536) เป็นต้น งานของสุวิไล ชี้ให้เห็นถึงภาษาออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยที่กำลังอยู่ในภาวะวิกฤต จากกรณีศึกษาภาวะการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ของภาษาออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยโดยใช้กรณีศึกษาภาษาโซ่ทะวืง (Suwilai, 1996) และอนาคตของภาษาญัฮกุร (2543) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดทำวารสาร Mon-Khmer Studies เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานวิจัยภาษาของกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกโดยสม่ำเสมอจนถึงปัจจุบัน จากภาพรวมของงานวิจัยด้านภาษากลุ่มชนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก จำนวนมากเป็นงานที่ทำในจุดเล็กๆ งานในระดับลึกและกว้างเพื่อให้เห็นภาพของกลุ่มชนต่างๆ ในภาพกว้างทั้งลักษณะและความหมายทางภาษา และทางสังคม วัฒนธรรมที่ชัดเจน จึงยังเป็นงานที่ยังต้องทำต่อไป มีแหล่งทุนที่เห็นคุณค่าเปิดโอกาสให้นักวิจัยได้ทำงานใหญ่ เช่น การศึกษาภาษาของกลุ่มชนข้ามพรมแดนทางการเมืองดังเช่นงานที่สุวิไล และคณะ ฯ กำลังศึกษากลุ่มภาษาขมุในพื้นที่ต่างๆ เปรียบเทียบกันทั้งในประเทศไทย ลาว เวียดนาม และจีน เพื่อจัดทำพจนานุกรมและศัพท์านุกรม (Thesaurus) จะทำให้เห็นภาพกลุ่มคนขมุชัดเจน ได้เห็นว่าอะไรคือลักษณะของความเป็นขมุ อะไรคือสิ่งที่เข้ามาภายหลัง ทำให้เข้าใจพัฒนาการของลักษณะวรรณยุกต์ในภาษาขมุจากเดิมที่ไม่มีวรรณยุกต์มาเป็นลักษณะน้ำเสียง (register) และพัฒนามาเป็นภาษาที่มีวรรณยุกต์ซึ่งเป็นฐานของความเข้าใจลักษณะของภาษาออสโตรเอเชียติกในเอเชียอาคเนย์ ในที่สุดได้เห็นประวัติการอพยพเคลื่อนย้ายของชนกลุ่มนี้จากลักษณะทางภาษา

งานด้านชาติพันธุ์ (ET) และมนุษยวิทยาวัฒนธรรมทั่วไป (ANGN) นั้น โดยรวมแล้วกล่าวได้ว่า งานวิจัยประเภทนี้ให้ความรู้แก่ผู้อ่านที่แรกเข้ามาในวงการนี้ และยังไม่ได้สนใจเรื่องใดเป็นพิเศษ ผู้อ่านจะได้รับความรู้เกี่ยวกับชื่อของกลุ่มชนหนึ่งๆ ลักษณะทางกายภาพ ทั้งรูปร่าง ลักษณะ การตั้งถิ่นฐาน ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม และลักษณะอุปนิสัยทั่วไป หนังสือประเภทนี้ที่รู้จักกันดีได้แก่ Labar et al (1964) Gordon Young (1961) งานของกองทัพบกสหรัฐ (1970) หนังสือชุดสารานุกรมของมหาวิทยาลัยมิชิแกน เช่น งานของประกอบ ผลงาม เรื่องสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย (2538) สมทรง นุราชพัฒน์ เรื่องสารานุกรมชนชาติกูย (2538) ญักรูวี ทศรัฐ และสุริยา รัตนกุล เรื่องสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า (2539) สุวิไล เปรมศรีรัตน์ เรื่องสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ขมุ (2541) อภิญา บัวสรวง และสุวิไล เปรมศรีรัตน์ เรื่อง

สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์อยุธยา (2541) เป็นต้น และล่าสุดมีงานเขียนเกี่ยวกับกลุ่มชนต่างๆ ในประเทศไทยโดย Jaclins Schliesinger (2000) เป็นต้น มีงาน 4 ชิ้นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการจัดกลุ่มชาติพันธุ์ (ET) ของ ผีตองเหลืองของสุรินทร์ ภูษจร (2525, 2531, 2531, 2531) และมีบทความของอิสราญ กล่าวถึงชาวเขาเผ่าใหม่ ซึ่งอพยพเข้ามาในประเทศไทย คือ กลุ่มชาติพันธุ์ปะหล่อง (2534)

งานด้านมนุษยวิทยาวัฒนธรรมระดับลึก ได้แก่ งานด้านความเชื่อและประเพณี น่าสังเกตว่า การศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกพบชิ้นงานเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ ได้แก่ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม ข้อห้าม และข้อควรปฏิบัติ (ที่ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการ ANBL) เป็นจำนวนไม่น้อย และนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เช่น พิธีฆ่าควายเลี้ยงผีของขมุเมืองน่าน (ปราณี วงษ์เทศ, 2539) เรื่อง ตะกวด - ต้นไม้กับบ้านตรึม (พนิดา สงวนเสรีวานิช, 2539) พิธีไหว้พระจันทร์วันเพ็ญเดือนสิบสองของคนไทยเชื้อสายเขมร (พาน สุพลล่า และสุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2534) แซนการ์ : ประเพณีแต่งงานพื้นเมืองเขมรอีสานใต้ สุรินทร์ (อัจฉรา ภาณุรัตน์ และคณะ 2537) ฯลฯ งานที่เกี่ยวกับความเชื่อเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นความเป็นไปในอดีตของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกได้เป็นอย่างดี เช่น พิธีฆ่าควายเลี้ยงผีขมุเมืองน่านก็ชี้ให้เห็นว่าควาย (ซึ่งเป็นสัตว์ที่อยู่ในลุ่มหนองบึงตอนกลางของประเทศไทย) เป็นสัตว์ที่คนขมุรู้จักดีมาตั้งแต่สมัยก่อนที่คนไทยจะอพยพเข้ามาอยู่ในตอนกลางของประเทศไทยที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จึงเลือกใช้สัตว์นี้ในการทำพิธีใหญ่ๆ ของเขา ชาวขมุคงจะเคยอยู่ในที่ราบลุ่มริมแม่น้ำมาก่อน ขมุจึงคุ้นเคยกับสัตว์เลี้ยงชนิดนี้ เช่นเดียวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติกกลุ่มอื่นๆ ที่มีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับควายได้แก่ เขมร ขมุ และละเวือะ (ละว้า) เป็นต้น สิ่งนี้เป็นเพียงสมมติฐานว่าคนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (คนผิวดำ พูดภาษาที่ไม่มีระดับเสียงวรรณยุกต์) คงจะเคยอยู่ในดินแดนที่ปัจจุบันนี้เป็นใจกลางของประเทศไทยและประเทศลาวมาก่อน เรื่องนี้คงต้องมีการค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อช่วยกันทำวิจัยเปิดพรมแดนแห่งความรู้ออกไป

นอกจากนี้ความเชื่อดั้งเดิมแบบพื้นแล้ว กลุ่มชนนี้นับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนมากซึ่งเป็นการถือพุทธไปพร้อมกับการศึกษาตามศาสนาความเชื่อดั้งเดิม ยังมีการศึกษาเรื่องที่ชนบางกลุ่มนับถือคริสต์ศาสนา เช่น การถือคริสต์ศาสนาของชาวละว้าหรือละเวือะที่บ้านป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น

งานด้านการแต่งกายและการประดิษฐ์มีเพียงไม่กี่ชิ้น อาจเป็นเพราะชนกลุ่มนี้มีลักษณะการแต่งกายไม่แตกต่างจากคนไทยทั่วไปมากนัก จะมีพูดถึงก็คือ การทอผ้าไหมของชาวเขมรสุรินทร์ และญะ ซึ่งมีการพัฒนาการทอผ้าที่มีความสวยงามและต่างไปจากศิลปะการทอผ้าของกลุ่มลาว ซึ่งอยู่ในเขตเดียวกัน เป็นต้น

ด้านศิลปะดนตรีและการละเล่น มีกล่าวถึงกันตรึม และเจริญของวัฒนธรรมเขมรที่สุรินทร์ และบุรีรัมย์ (สมจิตร 2524, ภูมิจิต 2526, Christian Bauer 1989 และ 1990) มโหรีเขมร (วิโรจน์ 2537) ทะแยมอญ (ชะโลมใจ 2541) รวมทั้งการเล่นโซ่ตึงบั้งของกลุ่มโซ่ที่สกลนคร (วิทยาลัยครูสกลนคร 2521) และดนตรีผีตองเหลือง (สง่า 2531) เป็นต้น

ส่วนชิ้นงานเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรม ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน ตำนาน เรื่องปรัมปรา (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า ANFR) นับว่ามีค่อนข้างมาก ส่วนมากเขียนเป็นเรื่องสนุก ไม่มีวิชาการมากนัก นิทานไม่มีการจัดวิเคราะห์เป็นหมวดหมู่ตาม Motifindex สิ่งนี้จึงเป็นงานที่นักวิจัยรุ่นหลังสามารถรับไว้ทำต่อไปได้

นิทานกลุ่มชาติพันธุ์ที่นักวิชาการบันทึกไว้มากที่สุดได้แก่ เขมรและขมุ ที่มีผลงานมาเกี่ยวกับขมุ นั้น เป็นผลงานของมหาวิทยาลัย Lund ประเทศสวีเดน ซึ่งศาสตราจารย์ Kristina Lindell ได้นำผู้บอกภาษาชาวขมุจากลาว ชื่อดำรง ทะยานิน ไปอยู่บอกภาษาที่ประเทศสวีเดนเป็นเวลานานกว่า 20 ปี จึงทำให้มีผลงานมาก ผลงานด้านวรรณกรรม นิทานพื้นบ้าน ตำนานและเรื่องปรัมปราที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมีไม่มากนักที่มีอยู่บ้างเป็นเพราะนักวิจัยคนใดคนหนึ่งไปสนใจเรื่องราวของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษแล้วบันทึกไว้เอง ไม่ใช่เป็นเพราะแรงกระตุ้นจากสำนักการให้ทุนแหล่งใหญ่แหล่งใด ซึ่งความจริงหน่วยงานเช่นสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หรือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หรือสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ควรให้ความสนใจสิ่งนี้บ้าง ชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกบางกลุ่มเป็นผู้มีวัฒนธรรมสูงมาก เพราะอาจเคยมีความเจริญในประวัติศาสตร์เป็นอาณาจักรมาก่อน เช่น ในนิทานปรัมปราที่เล่าเรื่อง ขุนหลวงวิลังคะ ว่าเคยเป็นกษัตริย์ละว้า ชนกลุ่มน้อยดังกล่าวนี้จึงมีความเจริญทางด้านวรรณกรรมสูง รู้จักแต่งบทกลอนมีสัมผัสอักษรและสัมผัสสระ ดังที่รายงานไว้ในงานวิจัยเรื่อง “วรรณกรรมที่ไม่ได้จดลงเป็นหนังสือของละว้า” (สุริยา รัตนกุล, 2520 และ Suriya Ratanakul 1985, 1996) ที่ผู้วิจัยสามารถจดบันทึกวรรณกรรมของละว้าไว้ได้ก็เพราะก้านบือ (โเบบือ) ขจรศักดิ์ศรีแห่งบ้านป่าแป๋เป็นผู้มีความรู้ลึกซึ้งภาคภูมิใจในวัฒนธรรมละว้าของตนเอง จึงให้ความร่วมมือแก่ผู้วิจัยบอกความให้ผู้วิจัยบันทึกไว้ ผู้บอกภาษาที่มีความสามารถสูงเช่นนี้มักจะมีอายุอยู่ในวัยห้าสิบปีหรือกว่านั้น ถ้าหมดผู้บอกภาษารุ่นนี้แล้วความพยายามใดๆ ที่จะจดบันทึกภูมิปัญญาของชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ก็คงเป็นเรื่องสูญเปล่า วรรณกรรมของชนกลุ่มน้อยก็คงเป็นเรื่องหายลับไปกับกาลเวลาตามกฎอนิจจังของโลกนั่นเอง

งานด้านประวัติศาสตร์และพัฒนาของชุมชน (HT) ของกลุ่มชนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก เป็นสิ่งที่น่าสนใจ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นส่วนหนึ่ง ผลงานทางประวัติศาสตร์ทั่วไปเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยมีกล่าวถึงในนิตยสารต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอนุสาร อ.ส.ท. ซึ่งเป็นวารสารที่แพร่หลายพอสมควร ส่วนหนังสือที่สำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกมีเรื่อง “แหล่งอารยธรรมอีสาน” ของ ศรัทธา วัลลิโกดม (2533) เรื่องอาณาจักรเจนละ : ประวัติศาสตร์อีสานโบราณของธิดา สาระยา (2535) และอาณาจักรทวารวดีของธิดา สาระยา (2532) เรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของละว้า โดย Georges Condominas (2533, 2538) เรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของมอญ โดย R. Halliday (1913, 1932) สุต แสงวิเชียร (2513) สุภรณ์ โอเจริญ (2519) สุจริตลักษณ์ ดีผดุง และคณะ (2526) อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าแต่เดิมไม่มีการบันทึกเรื่องราวของสามัญชน การศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่าจากความทรงจำของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งที่ควรจะได้เร่งศึกษาเช่นเดียวกับวรรณกรรมมุขปาฐะและภูมิปัญญาด้านต่างๆ ก่อนที่จะสูญหายไปพร้อมกับกาลเวลา นอกจากนี้การศึกษาประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนยังศึกษาได้จากภาษาพูดปัจจุบันโดยใช้วิธีการของภาษาศาสตร์เชิงประวัติซึ่งสืบสร้างหาภาษาดั้งเดิม เช่น กรณีการศึกษาภาษาญฮูร (หรือภาษาชาวบนที่พบในเขตจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ และเพชรบูรณ์) และได้พบว่ามีลักษณะเหมือนกับภาษามอญโบราณที่พบในจารึกสมัยทวารวดี ทำให้เชื่อได้ว่าชนกลุ่มนี้มีประวัติที่เกี่ยวข้องกับคนสมัยทวารวดีเมื่อ 2000 ปีมาแล้ว

งานด้านสังคมและการปกครอง (รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการ SS) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ ซึ่งได้แก่กลุ่มคนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกกับคนไทย ซึ่งให้เห็นว่าเดิมเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนและต่อมาได้เปลี่ยนเป็นความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น เช่น ชนกลุ่มใหญ่ซึ่งเป็นผู้ปกครองเรียกชนกลุ่มต่างๆ นี้ว่า ข้า (ข้าทาส ผู้รับใช้) ส่วย (ผู้ที่ต้องส่งส่วย) เป็นต้น มีการศึกษาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยและมอญมีการผสมกลมกลืน และการศึกษาวิจัยปัญหาการปกครองผู้อพยพชาวเวียดนามที่ไม่อยู่บนฐานของภาษาและวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างชาวเขาและชาวไทยพื้นราบ (โดยเฉพาะกะเหรี่ยงและละว้า กับ คนเมือง) นโยบายรัฐบาลต่อผู้อพยพและการจัดถิ่นที่อยู่ในภาคเหนือ ตลอดจนกฎหมายและการยอมรับ การให้สัญชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการศึกษาโครงสร้างวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มเช่น กลุ่มเขมรถิ่นไทย ขบวนการยุติธรรมและกฎหมายในสังคมละว้า(ละเวือะ) การปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มกวย (กวย) วัฒนธรรมของกลุ่มมูกับการพัฒนา การอพยพแรงงานของกลุ่มมู รวมถึงข้อสันนิษฐานการผสมกลมกลืนระหว่างกลุ่ม เช่น ละว้า ไปเป็นมอญ และเข้าไปเป็นไทย เป็นต้น

เรื่องการศึกษา การสอน หลักสูตร (ที่ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการ ED) ก็ยังมีอยู่น้อย มีงานด้านปัญหาการเรียนและสอนภาษาไทยแก่เด็กมู ละว้า ถิ่น การศึกษาเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ละว้ามักควบคู่กับการศึกษาเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงไม่ว่าจะเป็นในงานของ Peter Kunstadter หรือในงานของนักวิจัยไทย (เช่นชนิตา รักษ์พลเมือง และคณะ 2531) งานเรื่องการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกที่มีอยู่อย่างเป็นชิ้นเป็นอันน้อยก็มีที่เกี่ยวกับเขมร มีวิทยานิพนธ์และหนังสือหลายเล่มที่วิเคราะห์อิทธิพลของภาษาเขมร (ซึ่งเป็นภาษาแม่) ที่มีต่อการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนในระดับต่างๆ ตลอดจนมีความพยายามที่จะพัฒนาระบบเขียนภาษาเขมรถิ่นไทยโดยการใช้ตัวอักษรไทย (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ 2533) ซึ่งเชื่อว่าสิ่งนี้จะช่วยให้เด็กไทยเชื้อสายเขมรสามารถเรียนรู้ภาษาไทยได้เร็วขึ้น และสื่อสารกับคนไทยเชื้อสายเขมรทุกระดับได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีงานวิจัยของชิตาภา สุขพล่า (2536) ที่ศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการใช้เอกสารสื่อสารสนเทศที่เขียนเป็นภาษาเขมรโดยใช้อักษรไทยและเอกสารที่ใช้ภาษาไทยล้วนในหมู่บ้านชาวไทยเชื้อสายเขมรที่จังหวัดสุรินทร์ ผลปรากฏว่ากลุ่มชาวบ้านที่อ่านสื่อสารสนเทศเป็นภาษาเขมรมีความเข้าใจเนื้อหาได้ดีชัดเจนกว่าผู้ที่อ่านภาษาไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามเรื่องของการศึกษายังมีอีกหลายแง่มุมที่ต้องศึกษาต่อไป

ชิ้นงานที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการเศรษฐกิจ อาชีพ (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า EC) มีอยู่น้อย ซึ่งเรื่องนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกไม่มีบทบาทในเรื่องการปลูกฝิ่น หรือค้ายาเสพติด คงทำไร่ไถนาทำมาหากินไปตามที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยปู่ตายาย ไม่มีปัญหาที่จะให้ชนกลุ่มใหญ่จับตามอง ความรู้สึกเฝ้ารวังเรื่องการทำมาหากินของชนกลุ่มน้อยจึงยังไม่เกิดขึ้น ที่เป็นปัญหาเห็นได้ชัดก็คือเมื่อระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนไป ไม่มีการทำป่าไม้เพราะป่าไม้ถูกตัดไปเกือบหมดแล้ว และก็ไม่มีการสงครามอะไรจะต้องใช้ช้างด้วย ช้างซึ่งเป็นแรงงานหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วยหรือกวยจึงว่างงาน ประกอบกับอาหารช้างในท้องถิ่นลดน้อยลงไปเรื่อยๆ เพราะนายทุนเปลี่ยนพื้นที่ไปปลูกยูคาลิป ช้างจึงต้อง

เปลี่ยน คนเลี้ยงต้องพามาเดินขอกทานอยู่ในกรุงเทพฯ ที่หน้าอากาศร้อนไม่ไหว และถูกรถชนก็บาดเจ็บล้มตายไปเสียมาก แต่ก็ยังไม่มีการทำวิจัยเรื่องช้างไว้อย่างละเอียดในขณะนี้ จะมีกล่าวไว้อย่างใดบ้าง แต่ในหนังสือพิมพ์ซึ่งก็กล่าวไว้น้อยนัก และไม่ได้อธิบายปัญหา เพียงแต่เล่าถึงความน่าสงสารของช้างเท่านั้น เรื่องนี้สมควรวิจัยอย่างจริงจังต่อไป ส่วนเรื่องโกนั้นค่อนข้างได้รับความสนใจมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคณะผู้สอนคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ไปทำการเผยแพร่ศาสนาในดินแดนอีสาน นิยมนำโกพันธุ์ดีไปให้ชาวบ้านเลี้ยงและรับซื้อบริหารจัดการทางการตลาดให้ ชนกลุ่มน้อยที่เข้ารับนับถือคริสต์ศาสนาก็พลอยมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น งานชิ้นแรกๆ ที่กล่าวถึงเศรษฐกิจของผู้เลี้ยงโกในกลุ่มชาติพันธุ์โซ่ ผู้ไท และข่า ในภาคอีสานก็มีเช่น ในงานของ ประยูร อุดมเสียง และคณะ (2528) การสำรวจเรื่องเศรษฐกิจและอาชีพ อาจทำพร้อมกันไปกับเรื่องความช่วยเหลือ (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า HP) เรื่องประชากรศึกษา (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า PP) และเรื่องสาธารณสุขการแพทย์พื้นบ้าน โรคภัยต่างๆ การเลี้ยงดูเด็ก / คนแก่ (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า HL) กับเรื่องโภชนาการ บริโภคนิสัย อาหารและน้ำดื่ม (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า NT) เพราะเรื่องทั้งหมดนี้มักจะเกี่ยวข้องสอดคล้องกัน เมื่อเขียนถึงเรื่องหนึ่งก็มักกล่าวถึงเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกันไปด้วย อย่างไรก็ตามงานเหล่านี้ส่วนมากอยู่ในรูปของบทความและรายงานการวิจัยซึ่งมีเนื้อหาไม่ยาวนัก ไม่มีที่ปรากฏเป็นหนังสือเล่มใหญ่ๆ หรือเป็นวิทยานิพนธ์

สำหรับงานทางด้านนิเวศวิทยา ภูมิประเทศ ถิ่นฐานบ้านเรือน สิ่งแวดล้อม (ที่ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า EG) และงานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ที่ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า TR) ไม่มีมากนัก ส่วนมากเป็นบทความแนะนำสถานที่และกลุ่มชนโดยสังเขป ผลงานเก่าแทบไม่มีเลย เพราะแวดวงวิชาการทั้งสองเรื่องนี้เป็นเรื่องที่นิยมศึกษากันเมื่อไม่นานถึงยี่สิบปีมานี้ แม้จะเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนประชากรมากอย่างเขมร ชิ้นงานที่เกี่ยวกับนิเวศวิทยาจริงๆ แทบจะไม่มี มีก็แต่ที่เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ งานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีของปราโมทย์ ทัศนสุวรรณ (2525) และที่สำคัญก็คืองานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเรื่อง "การสำรวจเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว 4 จังหวัดอีสานตอนล่าง บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ สุรินทร์ อุบลราชธานี" (2528) ชิ้นงานที่สำคัญเกี่ยวกับนิเวศวิทยา คืองานของ Jacques Amyot และคนอื่นๆ (2523) เป็นงานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ขมุ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสำรวจทางนิเวศวิทยาที่แควใหญ่ จังหวัดกาญจนบุรี นำเสียดายที่งานนี้สะดุดอยู่แค่นี้ไม่มีใครสานต่อ กลุ่มขมมีหลายหมู่บ้านแต่ล้วนอยู่ในภาวะวิกฤตมีการปรับตัวเข้ากับสังคมไทยภาคกลางได้น่าสนใจยังไม่มีการศึกษามากนัก นักวิจัยรุ่นใหม่อาจจับงานตรงนี้ได้เพราะอาณาบริเวณแควใหญ่ แควน้อยและที่ตรงดินแดนสามจังหวัดมาบรรจบกันคือ อุทัยธานี / กาญจนบุรี และสุพรรณบุรีนี้ นำทำการสำรวจทั้งทางเรณิเวศวิทยา พฤษศาสตร์ และเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย เช่นชนกลุ่มน้อยที่เรียกพวกอุก้อง ซึ่งในงานบางชิ้นเรียกพวก กว๊อง นับเป็นกลุ่มชนที่น่าศึกษามาก เพราะไม่มีใครมีชิ้นงานที่เกี่ยวกับกลุ่มชนกลุ่มนี้ พบงานศึกษาทางภาษาศาสตร์เฉพาะกลุ่มที่อยู่ในสุพรรณบุรีและอุทัยธานี แต่พวกนี้เป็นพวกที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต สาขาพม่า มิใช่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก และกลุ่มออสโตรเอเชียติกที่น่าสนใจคือ กลุ่มชะโอจ ซึ่งมีประวัติถูกกวาดต้อนมาจากประเทศกัมพูชา เมื่อต้นรัตนโกสินทร์

สำหรับเรื่องสมุนไพรชนิดต่างๆ นั้น อยู่ในรหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า HL มีงานเขียนเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์เขมรมากกว่ากลุ่มอื่น เช่น งานของวุฒินันท์ ประภูจำนง เรื่อง "การรักษาแบบพื้นบ้านโดยใช้สมุนไพรของชนบท อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์" (2534) งานของทอง บุญยศ (บรรณนิการ) เรื่อง "ศักยภาพหมอพื้นบ้านกับการสาธารณสุขมูลฐาน : กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์" (2535) ชิ้นงานที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆ ก็มีบ้าง เช่น งานของวงศ์สถิต จั่วสกุล และคณะ เรื่อง "การศึกษาการใช้สมุนไพรของชนกลุ่มน้อยเผ่ามลาบรี ถิ่น ชมู และเย้า" (2531) งานของสุวิไล เปรมศรีรัตน์ เรื่อง "วิธีการป้องกันและรักษาโรคแบบพื้นบ้านชาวขมุ และบทสนทนาสาธารณสุขขมุ-ไทย" และเรื่องสนทนาสาธารณสุขลัวะ (ปรีย) ซึ่งกล่าวถึงพิธีกรรมการเช่นผี สมุนไพร และการสื่อสารกับแพทย์สมัยใหม่ (2533) เป็นที่น่าสังเกตว่าชิ้นงานที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญมีอยู่มากมาย แต่ไม่มีเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่องการรักษาพยาบาลของคณมอญเลย เรื่องนี้อาจเป็นเพราะว่าชาวมอญไม่ได้อยู่อย่างชนกลุ่มน้อยมาเป็นเวลานานแล้ว วิถีชีวิตเรื่องสุขภาพอนามัยทุกอย่างก็เหมือนกับไทย ซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ ภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่องเกี่ยวกับสมุนไพรของมอญซึ่งไม่มีผู้บันทึกไว้ มาถึงบัดนี้จึงนับว่าสาปสูญวิชาไปอย่างน่าเสียดาย

ชิ้นงานเรื่องเกี่ยวกับแผนที่/สถิติ (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า MS) ชิ้นงานเรื่องเศรษฐกิจอาชีพ (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า EC) และชิ้นงานเรื่องการอพยพเคลื่อนย้าย (ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า MI) นับว่ามีอยู่น้อย ชิ้นงานเรื่องการอพยพเคลื่อนย้าย ในเรื่องของแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยนั้น ปัจจุบันก็มีอยู่น้อย จะมีบ้างก็เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่อพยพมาจากประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากปัญหาการเมืองในปัจจุบัน ได้แก่ เขมร (อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ, 2525) แผนที่ที่มีอยู่จำนวนมากเป็นผลงานของนักทำแผนที่สมัครเล่น สถิติที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่จัดทำโดยกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ นับว่าเป็นประโยชน์มากแต่เน้นเฉพาะชาวเขา งานชิ้นสำคัญคือ สุวิไล และคณะ ได้รับทุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ทำวิจัยเก็บข้อมูลระดับหมู่บ้านเพื่อทำแผนที่ภาษาและชาติพันธุ์ในประเทศไทยโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) ผลงานได้ทยอยออกมาเรื่อยๆ เมื่อสิ้นสุดโครงการในปลายปี 2543 นี้ จะได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจำนวนและการกระจายกลุ่มชนต่างๆ ทุกกลุ่มในประเทศไทยในปัจจุบันที่เป็นประโยชน์ยิ่ง

ท้ายที่สุดงานด้านบรรณานุกรม (BB) ที่ได้มีการรวบรวมไว้ มีบรรณานุกรมภาษาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยซึ่งรวมกลุ่มออสโตรเอเชียติก โดยธีระพันธ์ (2527) บรรณานุกรมภาษาและภาษาศาสตร์ในเอเชียอาคเนย์รวมรวมโดย Huffman (1986) บรรณานุกรมการศึกษาด้านเอเชียอาคเนย์ในประเทศไทยโดยชาญวิทย์ (2534) บรรณานุกรมเขมรศึกษาโดย อวรรณ (2539) ผลงานการศึกษาเขมรถิ่นไทยในรอบ 2 ทศวรรษที่ผ่านมาโดย Suwilai (1998) เป็นต้น

รายละเอียดผลงานของแต่ละกลุ่มภาษาโปรดดูจาก ภาคผนวก

2.5 สรุป

1. กล่าวโดยรวมแล้วจะเห็นได้ว่าชิ้นงานที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกยังมีอยู่ไม่มาก งานจำนวนมากที่มีเป็นงานของนักวิชาการแต่ละคนทำการวิจัยตามความสนใจของตนเอง ที่ทำงานเป็นกลุ่ม 2-4 คนมีอยู่บ้าง แต่ก็ไม่นับว่าน้อย แหล่งทุนการวิจัยที่ให้ความสนใจน้อยและให้เงินจำนวนไม่มากมายนัก ถ้าไม่มีนักวิชาการรักวิชาจริงๆ ก็คาดหมายได้ว่าจะไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกออกมาสักเท่าไร ที่เป็นดังนี้เพราะทางราชการมองไม่เห็นความสำคัญของผู้พูดภาษาตระกูลนี้ เพราะมีจำนวนน้อยและมักไม่ได้ก่อความเดือดร้อนอะไรให้กับชนส่วนใหญ่ของประเทศ ไม่มีประวัติเกี่ยวกับการปลุกปั่นและการค้ายาเสพติด ส่วนมากดำเนินชีวิตคล้ายกลีกรชาวไทย เครื่องแต่งกายก็เรียบง่าย ไม่มีสีสันทะตูดตลกตู่เยี้ยว ไม่มีหน่วยงานใดมีหน้าที่หลักในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ ไม่เหมือนกลุ่มชาวเขาซึ่งพูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ซึ่งมีสถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์รับดำเนินการศึกษาวิจัยมาตั้งแต่ต้น ผู้ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ออสโตรเอเชียติกนี้ ส่วนมากทำวิจัยด้วยความสนใจและแรงบันดาลใจส่วนตัว เพราะฉะนั้นที่คาดหวังให้มีงานวิจัยมากอย่างเป็นกอบเป็นกำคงเป็นไปได้ยาก ภาพผู้พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกจึงยังรุ่มๆ ลางๆ ไม่ชัดเจน หากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ ในอนาคตงานวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกคงก้าวเข้าสู่สภาวะน่าเป็นห่วง ทั้งๆ ที่กลุ่มคนที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติกจะเป็นกลุ่มคนที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของอาเซียนอย่างยิ่ง แม้จะไม่มีผลต่อการเมืองและเศรษฐกิจของโลกมากนัก .

2. การศึกษาวิจัยกลุ่มคนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกในแง่มุมต่างๆ ในภาพกว้างและลึก ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้ได้ภาพชัดเจนขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจในมนุษยชาติในอาเซียนมากยิ่งขึ้น การศึกษาวิจัยภาษา ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ฯ ของแต่ละกลุ่มชนโดยไม่มีพรมแดนประเทศขวางกั้น จะทำให้เห็นภาพรวมได้ดี เข้าใจสภาวะที่เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศไทยได้ชัดเจนขึ้น เช่น การศึกษาภาษาและสังคม วัฒนธรรมหมู่ในประเทศต่างๆ ที่ชนกลุ่มนี้ตั้งถิ่นฐาน ซึ่งก็คือบริเวณกว้างในตอนเหนือของอาเซียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของไทย ลาว เวียดนาม และจีน ซึ่งกำลังดำเนินการอยู่ หรือการศึกษาภาษาและสังคม วัฒนธรรมของ และภาษาใกล้เคียงในเขตประเทศไทยและเขมร ก็จะนำไปสู่ความรู้ภาษาและวัฒนธรรมดั้งเดิม (proto language และ proto culture) ความเข้าใจในการเกิดของน้ำเสียง (register) และวรรณยุกต์ (tone) ซึ่งทำให้อธิบายความเชื่อมโยงของอดีตและปัจจุบันได้ เป็นต้น

3. ปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือ ภาษาและวัฒนธรรมในตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทย หลายกลุ่มกำลังอยู่ในภาวะวิกฤต หลายกลุ่มกำลังอยู่ในภาวะการเปลี่ยนแปลง การกลาย ซึ่งนำไปสู่การตายในที่สุด ซึ่งเป็นผลมาจากประสิทธิภาพของการสื่อสารสมัยใหม่ไร้พรมแดนในปัจจุบันและนโยบายทางการศึกษาของไทยซึ่งไม่เอื้อต่อการดำรงอยู่ของภาษาและวัฒนธรรมชนกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย ดังนั้นจึงควรมีการทบทวนนโยบายทางด้านภาษาและวัฒนธรรม รวมทั้งการวางแผนด้านภาษาและวัฒนธรรมของไทยอย่างระมัดระวังเพื่อชะลอการสูญเสียภาษาและวัฒนธรรมกลุ่มออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยซึ่งกำลังเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

เร็วในปัจจุบัน รวมทั้งเร่งที่จะให้มีการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์พร้อมศึกษาหาวิธีการที่จะฟื้นฟูให้คงอยู่เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมต่อไป

บรรณนิทัศน์

AA Kmr ANAR 2521/1978, คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. อีสานคดี : เนื่องในงานการเล่นพื้นบ้านอีสาน. กรุงเทพฯ : พี. เอส. การพิมพ์, 123 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงประวัติทั่วไปของภาคอีสาน เพื่อนำเข้าสู่การเล่นพื้นบ้านอีสาน กันตรึมเป็นการเล่นพื้นบ้านอีสานได้ รวมทั้งประวัติความเป็นมาและรายละเอียดต่างๆ ของการเล่นกันตรึม

AA Soo ANAR 2521/1978, ภาควิชาภาษาไทย, วิทยาลัยครูสกลนคร. "โซ่ถึงบั้ง". บทความทางวิชาการเกี่ยวกับวัฒนธรรมพิมพ์เผยแพร่เนื่องในงานนิทรรศการมูนบั้งอีสาน, 14-16 มกราคม 2521 ณ วิทยาลัยครูสกลนคร.

บทความนี้กล่าวถึงประเพณีเกี่ยวกับการสมรสของชาวโซ่โบราณ ซึ่งจะมีพิธีการต่างๆ เช่น การไปอยู่บ้านฝ่ายชายก่อน การขอขมา การกินตองขึ้นบ้านลุงตาพาข้าว และทำบุญหาผู้ตาย มีการจัดทำประรำพิธีฝ่ายต่างๆ เช่น ญาติฝ่ายหญิง ลูกเขย แซก และดนตรี ฝ่ายดนตรีได้แก่ รำพวกถึงบั้ง มีการประโคมมโหรี และการสวดถวายพร้อมทั้งการถึงบั้งเป็นจังหวะซ้ำๆ มีการแสดงและการร้อง การเล่นโซ่ถึงบั้งด้วย

AA Kmr ANAR 2524/1981, สมจิตร์ กัลยาจิรี. การวิเคราะห์เพลงพื้นเมืองและการเล่นพื้นเมืองของจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมเพลงพื้นเมืองและการเล่นพื้นเมือง และวิเคราะห์เพื่อหาคุณค่าด้านภาษา สังคมวิทยา จริยศาสตร์ จิตวิทยา ดนตรี อารมณ์ และการแสดง การเล่นพื้นเมืองโดยใช้แบบสอบถามสุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาวิทยาลัยครูสุรินทร์ร้อยคนและประชาชนในจังหวัดสุรินทร์อีก 100 คน ได้พบว่าเพลงและการเล่นพื้นเมืองของจังหวัดสุรินทร์ยังมีคุณค่าเป็นอย่างมากทางด้านอารมณ์ ดนตรี ภาษา และสังคมวิทยา ส่วนมากเคยได้ยินได้ฟังและเคยชมการเล่น และมีทำรำ สีลา ปลูกฝังในสถาบันการศึกษา และสนับสนุนดนตรีพื้นเมือง เห็นได้จากการจัดประกวดบ่อยๆ มีการจัดแสดงการสาธิตให้ประชาชนได้ชมด้วย

AA Kmr ANAR 2526/1983, "ศูนย์วัฒนธรรมบุรีรัมย์". วารสารศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (ธันวาคม 2526), 58 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงวัฒนธรรมอีสานใต้ เรื่อง บทเรียนจากยาย เป็นการบันทึกโดยใช้อักษรเขมร ทำเล่มหน้า 49 กล่าวถึงอารมณ์ขันที่พบในบทเพลงกันตรึม มีตัวอย่างบทร้องที่ใช้อักษรไทยบันทึก และระเบียบวิธีการเขียน

AA Kns ANAR 2526/1983, ไพบุลย์ ดวงจันทร์. ดนตรี กีฬา และการเล่นของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ 69 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ตีอตรี : ดนตรีรักษาใจของชาวไทยมุสลิม, กรือโตะ : ดนตรีที่มีเกียรติของชาวไทยมุสลิม, บานอ : กลองยักษ์ของชาวไทยมุสลิม, ชัมเปง : นาฏศิลป์ระดับคลาสสิกของชาวไทยมุสลิม, มะโย่ง : ละครพื้นบ้านของชาวไทยมุสลิม, ซีละ : ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของชาวไทยมุสลิม, แข่งเรือกอลและหน้าพระที่นั่ง : แข่งขันจิตรกรรมลอยน้ำของชาวประมง, ดนตรีของชาวซาไก

AA Kmr ANAR 2526/1983, ภูมิจิต เรืองเดช. กัณฑ์ เพลงพื้นบ้านชาวเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์. โครงการศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น, กรมการฝึกหัดครู.

รายงานวิจัยฉบับนี้กล่าวถึงการเล่นกันตรึมซึ่งเป็นการเล่นเพลงพื้นบ้านของชาวเขมรในเขตอีสานใต้ โดยศึกษารวบรวมข้อมูลที่อำเภอกระสา อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวถึงวิวัฒนาการของเพลงพื้นบ้าน เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบ การแต่งกาย เครื่องเล่นไหว้ บทร้อง ทำนอง และฉันทลักษณ์ของเพลงกันตรึม โดยมีการวิเคราะห์บทเพลงทางด้านสังคมวิทยา จิตวิทยา และในแง่สุนทรียศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีการเปรียบเทียบการเล่นเพลงกันตรึมกับเพลงพื้นบ้านไทยภาคกลาง

AA Kmr ANAR 2526/1983, ภูมิจิต เรืองเดช. การสัมมนาเพื่อเสนอผลงานวิจัยเบื้องต้นทางวัฒนธรรมท้องถิ่น. หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมการฝึกหัดครู, วิทยาลัยครูบุรีรัมย์.

เอกสารฉบับนี้ศึกษารวบรวมบทเพลงพื้นบ้านกันตรึม และวิเคราะห์รูปแบบของบทร้อง ลักษณะฉันทลักษณ์ คุณค่าของบทร้องในด้านต่างๆ เช่น ศาสนา ชีวิต วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สภาพทางภูมิศาสตร์ โดยในการศึกษาครั้งนี้นอกจากจะรวบรวมบทเพลงกันตรึมแล้ว ยังศึกษาบทเพลงพื้นบ้านชนิดอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น อ้ายย เจรียง ฯลฯ

AA Kmr ANAR 2527/1984, เบญจมาภรณ์ วงศ์แก้ว. การละเล่นพื้นบ้านของอีสานใต้. ภาคนิพนธ์วิชาบรรณารักษ์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, 15 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงการละเล่นพื้นบ้านอีสานใต้ ในเขตที่ได้รับวัฒนธรรมมาจากเขมร ได้แก่ กัณฑ์ เรือมอันเร กะโน้บติงตอง

AA Kmr ANAR 2527/1984, สมจิตร พ่วงบุตร ผู้รวบรวม. เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพมหานครการพิมพ์, กรุงเทพฯ, 332 หน้า.

เอกสารนี้รวบรวมบทความจากการประชุมเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ระหว่างวันที่ 18-21 มกราคม 2526 โดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ ในเล่มจะกล่าวถึงประวัติจังหวัดสุรินทร์ คำพื้นบ้าน โดยการยกตัวอย่างชื่อบ้านชื่อเมืองที่อาจส่งความหมายที่คลาดเคลื่อนไป ประวัติความเป็นมาของคนกูย ภาษาเขมรสุรินทร์โดยสังเขป ประเพณีการแต่งงานของคนกูย วันแซนโดนตา ประเพณีเก่าชาวสุรินทร์ ตลอดจนเพลง ดนตรี เพลงพื้นเมือง และการละเล่นพื้นบ้านชาวสุรินทร์

AA Mbr ANAR 2531/1988, สภา คัมภีร์โรจน์. "วิเคราะห์ดนตรีของชนกลุ่มน้อยเผ่าผิวดองเหลือง" ปรากฏในหนังสือ ผลการวิเคราะห์กลุ่มสังคมลัทธิ : ชนกลุ่มน้อยเผ่า "ผิวดองเหลือง" ในประเทศไทย โดยสุรินทร์ ภูจักร และคณะ กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

บทความนี้กล่าวถึงดนตรีของชนเผ่าผิวดองเหลือง ซึ่งรับอิทธิพลการใช้แคนจากลาวมาใช้ และรับเป็นดนตรีของเผ่า มีการผสมผสานกับลักษณะดนตรีดั้งเดิม ซึ่งแทบจะไม่หลงเหลืออยู่เลย ในบทความนี้ได้กล่าวถึงการใช้ดนตรีประเภทเดียว (แคน) ดนตรีเพลงร้อง และการใช้ดนตรี (แคน) พร้อมกับการร้อง กล่าวถึงลักษณะของเสียงดนตรี ข้อสังเกตในการร้อง พร้อมทั้งเอกลักษณ์พิเศษของดนตรีผิวดองเหลือง

AA Kmr ANAR 2532/1989, Bauer, Christian. "เจรียง เบริญ : Khmer Epic Recitatives Inherited Form or Adaptation?" วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 8.1 : 60-89.

บทความเรื่องนี้กล่าวถึง การศึกษาเจรียง เบริญ เพลงมหากาพย์เขมร โดยเก็บข้อมูลสนามอัดเทปเจรียงสดกว่า 50 ชั่วโมง สัมภาษณ์นักเจรียง และใช้ข้อมูลเอกสาร เพื่อดูวิวัฒนาการของหมอลาลาว มีหลักฐานว่ามีการแลกเปลี่ยนมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 11

AA Soo ANAR 2532/1989, พุฒ บุตรรัตน์. "โล้หังบั้ง การละเล่นเพื่อพิธีกรรมของชาวไทยโล้". วารสารวัฒนธรรมไทย 28, 4: 32-35.

บทความนี้ กล่าวถึงสังคมของไทยโล้ทั่วไป ประวัติของไทยโล้ซึ่งเกี่ยวข้องกับแผ่นดินไทยและลาว การละเล่นพื้นเมืองชื่อ โล้หังบั้ง เป็นการประกอบพิธีต่างๆ ซึ่งเป็นพิธีเกี่ยวกับผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์กล่าวถึงวิธีการเล่น และการแต่งกาย จำนวนผู้เล่น และรูปแบบของการแสดง

AA Kmr ANAR 2533/1990, Bauer, Christian. "เจรียง เบริญ : Khmer Epic Recitatives Inherited Form or Adaptation? Part II" วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 9.1: 107-130.

บทความเรื่องนี้กล่าวถึง เจรียง เบริญ ของเขมรซึ่งเป็นเพลงมหากาพย์ที่มีการขับลำเหมือนหมอลาลาว ผู้เขียนมีความเห็นว่าคงจะได้รับอิทธิพลจากลาวเฉพาะการใช้เครื่องดนตรีแคนเท่านั้น ส่วนเนื้อร้อง ทำนอง จังหวะกลอง และพิธีการจัดแสดงบางอย่างยังคงเอกลักษณ์เขมร ผู้เขียนศึกษาโดยบันทึกเทปเจรียงสด 50 กว่าชั่วโมง การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับเขมรนี้ นอกจากหมอลาลาวแล้วยังมีเพลงโคราชด้วย

AA Kmr ANAR 2534/1991, เครือจิต ศรีบุญนาค. การฟ้อนรำของชาวเขมรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, 356 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาการฟ้อนรำดั้งเดิมของชาวเขมรที่จังหวัดสุรินทร์ โดยกล่าวถึงกำเนิดของการฟ้อนรำ ประเภทการฟ้อนรำ องค์ประกอบของการฟ้อนรำ รวมทั้งกล่าวถึงโครงสร้างทางสังคม ความเชื่อ และพิธีกรรม ความสัมพันธ์ในชุมชน ศาสนา ประเพณี และเศรษฐกิจ การฟ้อนรำดังกล่าวได้แก่ เรือมอ้ายย เรือมตรุษ และเรือมมะมัวด เป็นต้น

AA Kmr ANAR 2535/1992, ผกา เบญจกาญจน์. การละเล่นพื้นบ้านจังหวัดบุรีรัมย์, บุรีรัมย์ : เรวัตการพิมพ์, 37 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงการละเล่นพื้นบ้านของชาวไทยเขมรที่จังหวัดบุรีรัมย์ได้แก่ ระเบารวม เฝ่าบุรีรัมย์ บุรีรัมย์ดำน้ำกิน เรือมบันโจล เข็งเหยี่งเขมดแดง เรือมตลือก เรือมกอนเตียล เรือมจับกรับ

AA Kmr ANAR 2535/1992, ผกา เบญจกาญจน์. รวบรวมวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์. 79 หน้า.

หนังสือเล่มนี้เปรียบเทียบวัฒนธรรมของชน 3 กลุ่มคือ ลาว ไทยโคราช และเขมร-ส่วย โดยกล่าวถึงวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเชื่อของชนกลุ่มดังกล่าว

AA Kmr ANAR 2536/1993, ผกา เบญจกาญจน์. การศึกษาทร้อยกรองท้องถิ่น : กันตรึม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, 43 หน้า.

งานวิจัยเล่มนี้กล่าวโดยรวมถึงคำว่า วรรณกรรม และกล่าวถึงเรื่องของบทร้อยกรองพื้นบ้านกันตรึมเกี่ยวกับลักษณะบทบาทของบทเพลงกันตรึม การนำบททางคติมาร้องกันตรึม การเสริมสร้อยในบทร้อง ตลอดจนคุณค่าของบทเพลงกันตรึม

AA Kuy ANAR 2537/1994, ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 336 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสุรินทร์ และรวมเรื่องต่างๆ ของจังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ชนพื้นเมือง คือ เขมร-กูย ภาษาเขมร-กูย ประเพณี และการละเล่นพื้นเมือง

AA Kmr ANAR 2538/1995, วิโรจน์ เอี่ยมสุข. มโหรีเขมร : วิเคราะห์เฉพาะกรณีบ้านสะเดา ถึงอำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวัฒนธรรมศึกษา, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้กล่าวถึง การศึกษามโหรีเขมร ซึ่งเป็นดนตรีพื้นบ้านอีสานตอนใต้ที่มีเอกลักษณ์ชัดเจนสืบทอดต่อกันมา โดยกล่าวถึงประวัติการย้ายถิ่น การประสมวง การใช้ดนตรีจากวัสดุพื้นบ้าน เลียนแบบเครื่องดนตรีมาตรฐาน เครื่องดนตรีชนิดต่างๆ เครื่องประกอบจังหวะ การร้องเพลงปฐพีพากย์ การไหว้ครู และความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา

AA Mon ANAR 2541/1998, ชโลมใจ กลั่นรอด. ทะแยมมอญ : วัฒนธรรมการดนตรีของชาวมอญชุมชนวัดบางกระดี่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษารูปแบบ องค์ประกอบของทะแยมมอญ ซึ่งเป็นเครื่องสายมอญโดยศึกษาลักษณะทางดนตรีที่สัมพันธ์กับดนตรีไทย รวมทั้งประวัติ สภาพทางสังคม วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อวัฒนธรรมดนตรีและการละเล่นทะแยมมอญ ได้พบว่าท่วงที่เป็นภาษา

มอญโบราณ และบาลีจะจำกัดเฉพาะผู้ชมสูงอายุ สำหรับคนรุ่นใหม่มีการประยุกต์เนื้อร้องทั้งภาษามอญและไทย ดนตรีโกรจยามมีอิทธิพลของเครื่องสายไทย เนื้อร้องเป็นการบันเทิงและสั่งสอนศีลธรรม ประเพณี ความสนใจในคำสอนลดน้อยลง

AA Lwa ANBL 2483/1940, Seidenfaden, Erik. "The Lawa of Umphai and Middle Me Ping". *JSS*, 32.1: 29-36.

บทความนี้ให้ความรู้ทางมานุษยวิทยาเกี่ยวกับชาวละว้าที่อพยพและบ้านละว้า เล่าถึงชีวิตความเป็นอยู่ การแต่งกาย ภาษา นิทานปรัมปราเกี่ยวกับชะมั่งรกแอ ตอนท้ายกล่าวถึงมิชชันนารีที่เข้าไปสอนศาสนาแก่พวกเขา

AA Lwa ANBL 2510/1967, Kraisi Nimmanhaeminda. "The Lawa Guardian Spirits of Chiangmai". *JSS*, 4.2: 185-225.

บทความนี้กล่าวถึง ปู่สะ ย่าสะ และสุเทวฤๅ ซึ่งถือเป็นเทพารักษ์ปกป้องรักษาเมืองเชียงใหม่ บรรพบุรุษของปู่สะและย่าสะเป็นชาวละว้า กล่าวถึงกษัตริย์ละว้าชื่อวิลังคะ และพิธีหาคายเชนสรวงผีละว้า

AA Sve ANBL 2512/1969, Hudspeth, J. Edwin. *Tribal Highways and Byways : A Church Growth Study in North Thailand*. วิทยานิพนธ์ Master of Arts in Missions, The Faculty of Fuller Theological Seminary, 363 หน้า มีตารางและแผนภูมิ พร้อมด้วยแผนที่.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้กล่าวถึงการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย อันได้แก่ อีเกอ มั่ง หมู เชอ ละว้า ลีซอ ลัวะ เย้า กะเหรี่ยงสะกอ และกะเหรี่ยงโปว์ โดยให้ความสำคัญกับบทที่กล่าวถึงกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่นิยมชมชอบรับนับถือศาสนาคริสต์

AA Kmr ANBL 2520/1977, ชื่น ศรีสวัสดิ์. *ความร้นลับในหมู่บ้านชาวไทยเขมร (เขมร) : ศึกษากรณีความเชื่อในเรื่องคาถาอาคม*. โครงการสนับสนุนการวิจัยทางวัฒนธรรม, มูลนิธิเจมส์ เอช ดับเบิลยู ทอมป์สัน.

เอกสารฉบับนี้ศึกษาในเรื่องภาษาเขมรในด้านคาถาอาคม วิเคราะห์อิทธิพลของคาถาอาคมต่อชีวิตและวิถีชีวิตของคนเขมร

AA Lwa ANBL 2526/1983, Kunstadter, Peter. "Animism, buddhism and Christianity : Religion in the Life of Lua People of Pa Pae, North-western Thailand". In *Highlanders of Thailand* (edited by John McKinnon and Wanat Bhruksasri), Oxford University Press, 358 หน้า.

บทความนี้กล่าวถึงศาสนาดั้งเดิมของละว้า (ที่ผู้เขียนเรียกว่าลัวะนั้นเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ละว้าไม่ใช่ลัวะซึ่งอยู่ที่จังหวัดน่าน) และการรับนับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ศึกษาที่บ้านปาแป

อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน กล่าวถึงพิธีกรรมในการโค่นเผาป่าเพื่อทำการเพาะปลูก กล่าวถึงการวินิจฉัยโรคและการรักษาโรคแบบดั้งเดิม กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเมื่อการพัฒนาเข้าไปในหมู่บ้านละว้า

AA Sve ANBL 2528/1985, ไม่ปรากฏชื่อบรรณาธิการ. *Minorities in Buddhist Polities: Sri Lanka, Burma and Thailand, Regional Workshop on Minorities in Buddhist Polities: Sri Lanka, Burma and Thailand, June 25-28, Chulalongkorn University by International Centre for Ethnic Studies, Sri Lanka with the cooperation of Thai Studies Program, Chulalongkorn University and United Nations University, 27 หน้า, โรเนียว, เย็บเล่ม.*

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงสิทธิของชนกลุ่มน้อยตามความคิดทางศาสนา ตามที่สืบค้นได้ในประวัติศาสตร์ของประเทศพม่า ศรีลังกา และไทย กล่าวถึงชนกลุ่มน้อยทางศาสนาในสังคมปัจจุบันในประเทศพม่า ศรีลังกา และไทย กล่าวถึงชนกลุ่มน้อยและผู้ที่เพิ่งอพยพเข้าไปในประเทศพม่า ศรีลังกา และไทย รวมทั้งกล่าวถึงชนเผ่าต่างๆ ในประเทศพม่าและไทย ลักษณะของหนังสือเป็นการรวบรวมบทความ วิชาการ 10 บทความโดยนักวิชาการไทยเป็นส่วนมาก

AA Kmr ANBL 2531/1988, สุเมธ คงสวัสดิ์. *ความเชื่อของชาวบ้านพลวง ตำบลกังแอน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, 221 หน้า.*

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาสภาพทั่วไปของความเชื่อ สาเหตุ และผลของความเชื่อของชาวบ้านพลวง หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 13 ตำบลกังแอน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งพบว่าชาวบ้านมีความเชื่อที่เด่นๆ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาง ฤกษ์ เครื่องรางของขลัง ความฝัน เวทย์มนต์ คาถา ไทโรศาสตร์ ยากกลางบ้าน ปรากฏการณ์ธรรมชาติ สุขภาพสวัสดิภาพและข้อห้ามต่างๆ ลักษณะบุคคล ศาสนา ภูติผีปีศาจ ยาสั่ง โดยความเชื่อเหล่านี้ถูกถ่ายทอดกันมาและเป็นตัวกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของชาวบ้าน

AA Mon ANBL 2532/1989, วีรวัฒน์ วงศ์สุไทย. "ประเพณีมอญคั้ง". *วารสารวัฒนธรรม, 28.6: 74-76.*

บทความนี้กล่าวถึงประเพณีมอญคั้ง ซึ่งเป็นประเพณีของชาวมอญ เป็นประเพณีรื่นเริงในวันออกพรรษา แสดงถึงการที่ชาวมอญคั้งได้การทำบุญ-ทำกุศล

AA Mon ANBL 2539/1996, จำลอง บุญสอง. "ศรัทธาในอานิสงฆ์พิธีศพมอญ อลังการตระการตา". *ศิลปวัฒนธรรม 18.2: 173-178.*

บทความนี้กล่าวถึงความศรัทธาที่เคร่งครัดต่อพุทธศาสนาของชาวมอญ โดยกล่าวถึงพิธีศพพระสงฆ์มอญซึ่งจะจัดยิ่งใหญ่กว่าศพคนธรรมดา โดยการสร้างปราสาทสำหรับตั้งศพ มียอด

หลายยอดตามแต่ศรัทธา ซึ่งจะมีการเผาไปพร้อมกับโลงศพ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงพิธีแย่งศพมอญ พิธีไกวศพ พิธีมอญร้องไห้ รวมทั้งอันานิสงฆ์แห่งการเผาศพ

AA Kuy ANBL 2539/1996, พนิดา สงวนเสรีวานิช. "ตะกวด-ต้นไม้กับบ้านตรึม". *ศิลปวัฒนธรรม*, 17.11: 92-97.

บทความเรื่องนี้กล่าวถึงการให้ความสำคัญกับตะกวดของชาวบ้านตรึม ซึ่งเป็นบ้านชาวส่วย ที่อำเภอศรีธรรมภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยไม่มีการทำร้าย ไม่กิน มีที่อยู่ในโพรงของต้นไม้ใหญ่ และเก่าแก่กลางหมู่บ้าน มีการจัดพิธีบูชาตะกวด ถือว่าเป็นสัตว์นำโชค เป็นสัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ มีความเชื่อมโยงกับระบบนิเวศหรือป่าชุมชน

AA Lwa ANDR 2508/1965, Kunstadter, Sally. "Life among the Lawa". *Sawaddi*, January-February 1965, Vol.3, no.3, หน้า 7-21 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ.

บทความนี้กล่าวถึงชีวิตในหมู่บ้านละว้าที่ผู้เขียนได้ไปใช้ชีวิตอยู่กับสามีซึ่งเป็นนักมานุษยวิทยา กล่าวถึงงานฝีมือและเครื่องประดับของละว้า กล่าวถึงวิธีการทอผ้า และเครื่องแต่งตัวของละว้า

AA Kmr ANDR 2530/1987, อัจฉรา ภาณุรัตน์ และเครือจิต บุณนาค. *ผ้าไหมในวิถีชีวิตไทยกุ่มและไทยเขมร*. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์, สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

เอกสารการวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาผ้าพื้นเมืองชาวไทยเขมร ที่จังหวัดสุรินทร์โดยกล่าวถึงลักษณะและวิธีการทอผ้าไทยพื้นเมืองชนิดต่างๆ ได้แก่ ผ้าโฮล อันปรม โฉนดเลอก สมอ อัมลุษิม กะเนียว นอกจากนี้ยังมีผ้าไหมสุรินทร์ประเภทที่เรียกว่าลายสาธุ สาหร่าย ระเบิก ซึ่งเป็นลวดลายดั้งเดิม ผ้าพื้นเมืองสุรินทร์แบ่งประเภทของการใช้เป็น ผ้านุ่งผู้หญิงและผู้ชาย ซึ่งมีลวดลายต่างๆ ผ้าสะไบ ซึ่งรวมทั้งผ้าสะไบผู้หญิงและผ้าขาวม้าสำหรับผู้ชาย และเชิงผ้านุ่ง ซึ่งใช้ต่อกับผืนผ้านุ่ง นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงผ้ามัดหมี่พื้นเมืองสุรินทร์ซึ่งมีลวดลายเฉพาะต่างๆ รวมถึงผ้าในงานศพ ผ้าไหว้ ผ้าถวายพระ จากการที่สุรินทร์มีประชากรทั้งที่เป็นเขมร กุ่ม และลาว ชาวไทยกุ่มมีวัฒนธรรมด้านการทอผ้าและใช้ผ้าที่คล้ายคลึงกับชาวเขมร มีความแตกต่างบ้างเพียงเล็กน้อย ผู้ศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะผ้าประเภทต่างๆ ที่ชาวกุ่มใช้ในวาระต่างๆ ด้วย

AA Sve ANDR 2535/1992, ปิยนาด (นิโครธา) บุณนาค. "ผ้าทอกับวิถีชีวิตชนบทอีสาน". *วารสารอักษรศาสตร์*, 24.2: 86-101.

บทความนี้ศึกษาผ้าทอกับวิถีชีวิตชาวชนบทไทยในปัจจุบันคือ ตั้งแต่ปี 2500 เป็นต้นมา ซึ่งสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวชนบทไทยในภาคอีสานที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมจากส่วนกลาง โดยกล่าวถึงสภาพทางภูมิศาสตร์และความเป็นมาทางประวัติและโบราณคดีที่มีผลกระทบต่อคนอีสาน ประวัติของวัฒนธรรมทอผ้า เครื่องมือเครื่องใช้และวิธีการทอ ชนิดของผ้าทอ ความสำคัญของการทอผ้าในวิถีชีวิตชนบทอีสาน การเปลี่ยนแปลง

แปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลกระทบต่อผ้าอีสาน และโครงการในพระราชดำริ และผลต่อวิถีชีวิตชนบท

AA Soo ANDR 2536/1993, ทรงคุณ จันทจร, พิสิฐ บุญไชย, แสงเพชร สุพร. "ผ้าชาวโล้". วารสาร ภาษาและวัฒนธรรม, 12.2 : 16-29.

บทความเรื่องนี้กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของการทอผ้าของชาวโล้ในยุคต่างๆ รวมทั้งขั้นตอนการทอผ้า และเทคนิคการทอผ้าชนิดต่างๆ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ผ้าในกิจการต่างๆ รวมทั้งสภาพปัญหาการทอผ้าในปัจจุบัน

AA Kmr ANFR 2497/1954, หอพระสมุดวชิรญาณ. ประชุมสุภาษิตเขมร. พระนคร : ไสภณพิมพ์
วิวัฒนาการพิมพ์.

เอกสารฉบับนี้รวบรวมสุภาษิตภาษาเขมร ได้แก่ สุภาษิตโบราณ สุภาษิตสอนเด็ก สุภาษิตสอนบุตร

AA Lwa ANFR 2507/1964, Obayashi, Taryo. "Myths and Legends of the Lawa and Karen in Northwestern Thailand", *The Japanese Journal of Ethnology*, Vol.29, No.2, หน้า 113.

บทความนี้กล่าวถึงนิยายปรัมปราของละว้าและกะเหรี่ยงของละว้ามี เช่น เรื่องน้ำท่วมโลก เรื่องการอยู่ในถ้ำในสมัยก่อน เรื่องการอพยพของคนละว้า เรื่องกำเนิดของข้าว เรื่องกำเนิดของวิธีการทำนา เรื่องจันทรูปราคา ฯลฯ สำหรับในส่วนที่เกี่ยวกับกะเหรี่ยงมีเช่นเรื่อง การสร้างมนุษย์ เรื่องการแบ่งแยกโลกและสวรรค์ออกจากกัน เรื่องจันทรูปราคา เรื่องกำเนิดของข้าว เรื่องสาเหตุแห่งความยากจนของกะเหรี่ยง เป็นต้น

AA Mon ANFR 2517/1974, จันทรศรี สุปัญญากร. *วรรณกรรมไทยรามัญจากตำบลดมทรงคะนองอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษารวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้านไทยรามัญ ที่ตำบลดมทรงคะนอง อำเภอพระประแดง ซึ่งมีทั้งประวัติสถานที่ บุคคลสำคัญ ประเพณี พุทธศาสตร์ นิทานต่างๆ นิยายประเภทต่างๆ นิทานทรงเครื่อง และมุขตลก ฯ รวมทั้งหมด 81 เรื่อง ในตอนท้ายวิเคราะห์เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่และแนวคิดของคนในท้องถิ่น

AA Lwa ANFR 2520/1977, สุริยา รัตนกุล. "วรรณกรรมที่ไม่ได้จัดลงเป็นตัวหนังสือของละว้า" บทความเสนอในที่สัมมนาเรื่อง ภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ณ หอประชุมจงจินต์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี, 3-5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520, โรเนียว เย็บเล่ม, 29 หน้า เขียนเป็นภาษาไทยและใช้สัทอักษรเขียนภาษาละว้า.

บทความนี้ให้ความรู้เรื่องนิทานละว้า ได้แปลและอธิบายนิทานภาษาละว้า 2 เรื่อง และกล่าวถึงวรรณกรรมประเภทคำหยอกของละว้าให้ตัวอย่างบทกวีภาษาละว้า 2 ส่วนพร้อมด้วยคำแปลและคำอธิบายเป็นภาษาไทย

AA Kmr ANFR 2521/1978, วิภา กงกะนันท์. โครงการรวบรวมและศึกษาเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงจอมบึงและเขมรราชบุรี. สภาวิจัยแห่งชาติ.

งานวิจัยนี้ศึกษานิทานกะเหรี่ยงที่จอมบึงและนิทานเขมรที่พงสวาย จังหวัดราชบุรี จำนวน 194 เรื่อง ได้กล่าวถึงประเภทของนิทานเขมรซึ่งได้แก่นิทานสัตว์ นิทานชาวบ้าน นิทานตลกและนิทานโบราณคดี วิเคราะห์ลักษณะที่แสดงถึงอารมณ์ขันและความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์และวัฒนธรรม ในตอนท้ายมีการเปรียบเทียบนิทานเขมรและนิทานกะเหรี่ยง นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เล่านิทานและหมู่บ้านของทั้งสองกลุ่มด้วย

AA Lwa ANFR 2522/1979, Suriya Ratanakul. "The Lawa Lssom L&: Poetry", Paper presented to the Symposium on Austro-Asiatic Languages, Helsingor, Denmark, October 24-26, 1979, Published in *Journal of the Siam Society*, vol.73 parts 1&2, 1985 หน้า 183-204.

บทความนี้พรรณนาวรรณกรรมมุขปาฐะของละว้าที่เรียกกันว่า "คำหยอก" คือคำประพันธ์ที่แต่งไว้ให้หนุ่มสาวพูดโต้ตอบกันในเวลาที่หนุ่มไปเยี่ยมสาว และที่ใช้ร้องในพิธีงานศพ อธิบายพิธีแสดงความเป็นหนุ่มเป็นสาวในสังคมละว้า จำแนกประเภทของคำประพันธ์ชนิดนี้เป็นประเภท ได้แก่ 1) คำประพันธ์จารีต 2) คำประพันธ์แสดงความปรารถนา 3) คำประพันธ์ประเภทนิราศ 4) คำประพันธ์ประเภทลาไปค้าขาย 5) คำประพันธ์ชวนนางไปเที่ยวเล่น 6) คำประพันธ์ประเภทชวนเล่น 7) คำประพันธ์ที่แต่งขึ้นโดยปฏิภาณของหนุ่มสาวละว้ารุ่นใหม่

AA Kmr ANFR 2522/1979, ยุพดี จรรย์ญานนท์. การศึกษานิทานชาวบ้าน ตำบลจอมพระ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษารวบรวมนิทานชาวบ้านเขมร เพื่อจำแนกนิทานตามสารัตถะของนิทานแต่ละเรื่อง และเพื่อพิจารณาวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยวิธีตีความ และอธิบายความให้เห็นลักษณะทั่วไปของชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนค่านิยมทางสังคมอันจะชี้ให้เห็นเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่น

AA Kmu ANFR 2523/1980, Lindell, Kristina, Ojvind-Jan; Swahn, Damrong Tayanin. *Folk Tales from Kammu: 11 : A Story-Tellers Tales*. Scandinavian Institute of Asian Studies.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงทัศนคติของชาวขมุต่อชนกลุ่มใหญ่ วรรณคดีขมุ ปัญหาในการแปลนิทานขมุและนิทานลามกและรูปภาพ ในหนังสือนี้บรรจุนิทานพื้นบ้านขมุ ประมาณ 18 เรื่อง

วาดภาพประกอบโดยชาวขมุ มีการแสดงความคิดเห็นด้านคติชนวิทยาต่อเรื่องดรรชนี คำโครง และประเภทของนิทาน นอกจากนี้ยังได้ให้บรรณานุกรม และแผนที่แสดงตอนเหนือประเทศลาว

AA Kmr ANFR 2527/1984, จังหวัดสุรินทร์. ส่วนวน สุภาสิต คำสอน สุรินทร์-ศรีสะเกษ. พิมพ์ครั้งที่ 1
กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์.

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมสำนวน สุภาสิต คำสอน ของจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษ แปลเป็นภาษาไทย

AA Kmr ANFR 2528/1985, ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. นิทานพื้นบ้านในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ.
เอกสารวัฒนธรรม ชุดที่ 2 กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 192 หน้า.

หนังสือเล่มนี้รวบรวมนิทานพื้นบ้านของจังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใช้ภาษาพื้นบ้านหลายภาษาได้แก่ นิทานพื้นบ้านภาษากูย นิทานพื้นบ้านภาษาเขมร และนิทานพื้นบ้านไทยอีสาน (ลาว) โดยใช้อักษรไทยจัดบันทึกภาษาต่างๆ แล้วแปลเป็นภาษาไทย

AA Kmr ANFR 2535/1992, สัทธา อริยภักดิ์. การวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนอีสานใต้ บุรีรัมย์ : ศูนย์ตำราวิทยาลัยครูบุรีรัมย์, 229 หน้า.

หนังสือเล่มนี้เป็นการค้นคว้าเพื่อศึกษาตัวอักษรและอักขระวิธี ความเป็นมา และจุดมุ่งหมายในการแต่ง ศึกษาธรรมเนียมนิยม ปิรเวรต และแปลอักษรโบราณเป็นภาษาไทย

AA Sve ANFR 2538/1995, ประคอง นิมานเหมินท์. "มหากาพย์เรื่อง ท้าวบาเจือง: มหากาพย์สองฝั่งโขง". ในท้าวฮุ่ง-ขุนเจือง, สุจิตต์ วงษ์เทศ (บรรณาธิการ), ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ, สำนักพิมพ์มติชน.

ต้นฉบับของมหากาพย์นี้อยู่ในคัมภีร์ใบลานจารด้วยอักษรไทยน้อย โดยมีมหาสิลา วีระวงส์เป็นผู้ที่ปริวรรตเป็นภาษาไทยปัจจุบันและเผยแพร่ สันนิษฐานว่าน่าจะได้อาณาจากเมืองเชียงขวาง ผู้เขียนได้กล่าวว่า เจืองนี้พบทั้งในวรรณกรรมของทั้งกลุ่มไทหลายกลุ่ม เช่น ล้านนา ล้านช้าง แยกตุงไทลื้อ สิบสองปันนา ไทยดำ ฯ และชนชาติอื่นๆ รวมทั้งเผ่าขมุ และเผ่ากะเหรี่ยง สำหรับในกลุ่มมอญ-เขมรกล่าวถึง "เจือง" ในลักษณะของนิทานประเภทเทพปกรณัม (myth) คือเป็นเทพผู้สร้างสรรพสิ่งทั้งโลกและสวรรค์ เจือง เป็นวีรบุรุษทางวัฒนธรรม (cultural hero) เป็นผู้สอนศิลปวิทยาการตลอดจนประเพณีพิธีกรรมต่างๆ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงในฐานะที่เป็นพระผู้ช่วยให้รอด (Messiah) ซึ่งมาช่วยให้พวกเขารอดพ้นจากการกดขี่ของชนเผ่าอื่น และช่วยให้ชีวิตเขาเป็นสุข โดยนำสิ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวันมาให้ เรื่องของเจืองจึงถูกลาว และซ้ำที่คิดจะก่อการกบฏเพื่อเป็นอิสระ นำมาใช้อ้างอิงอยู่บ่อยๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับและได้รับความร่วมมือจากพวกเขาและพวกที่กดขี่ด้วยกัน เรื่องของเจืองของชนเผ่าดังกล่าวมีลักษณะคล้ายคลึงกับเรื่องของ "พญาเจือง" ในวรรณกรรมของชนเผ่าไทหลายกลุ่มดังกล่าวข้างต้น แต่ลักษณะต่างกันที่พญาเจืองในวรรณกรรมของชนเผ่าไทมีลักษณะเป็นกษัตริย์ที่เป็นวีรบุรุษผู้กล้าหาญเก่งกล้าในการรบ ในวรรณกรรมบางเรื่องจะมีลักษณะ

เป็นพระเอกในนิทานวีรบุรุษ (herotate) คือสืบเชื้อสายมาจากเทพ แต่ก็ครองชีวิตอยู่ในสังคมที่มีวัฒนธรรมสืบทอดมานาน

ในด้านเนื้อเรื่องนั้นมีลักษณะขาดความสอดคล้องกลมกลืนเป็นเอกภาพอย่างเห็นได้ชัดเจน มีทั้งส่วนที่เป็นบทประพันธ์ดั้งเดิมและบทประพันธ์เสริม ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมเห็นได้ว่าเป็น 2 สมัยคือ สมัยพญาเจืองและสมัยสาบช้าง ซึ่งเป็นสมัยของกวีผู้แต่ง มีลักษณะเป็นบ้านเป็นเมือง แล้ว สำหรับสังคมร่วมสมัยของกวีสะท้อนสังคมล้านช้างสมัยนั้น ซึ่งเป็นสังคมที่มีชนชั้น สังคมกสิกรรม และสังคมที่มีชนหลายเผ่าพันธุ์ สำหรับลักษณะคำประพันธ์นั้น महाकाव्य เรื่องนี้แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทโคลง ลักษณะการใช้ถ้อยคำส่วนใหญ่เป็นภาษาลาว รวมทั้งมีการใช้ภาษาบาลี สันสกฤต เขมร และราชาศัพท์ได้อย่างเหมาะสม จากเนื้อหาอันหลากหลาย และถ้อยคำสำนวน น่าจะแต่งขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 20 ส่วน ประพันธ์เสริมในตอนท้ายน่าจะแต่งขึ้นภายหลัง

AA Mon ANFR 2538/1995, ประภาศรี คำสะอาด. การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมมอญ เรื่องวรรณกรรมชุดก. สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาตะวันออก, คณะโบราณคดี, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาวรรณกรรมเรื่องวรรณกรรมชุดก ฉบับภาษามอญ ซึ่งเป็นโบราณจำนวน 3 ผูก โดยศึกษาในด้านอักขรวิธี ลักษณะของเรื่อง และคุณค่าที่ได้รับในด้านต่างๆ

AA Kmr ANFR 2538/1995, สุวิไล เปรมศรีรัตน์. ชำนาญโวหาร สุพาสิต ขอนเจติ สำนวนสุภาษิตสอนใจ. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, 10 หน้า.

หนังสือเล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาสื่อภาษาพื้นบ้านเพื่อให้ชาวบ้านบันทึกวัฒนธรรมพื้นบ้าน และจัดทำเป็นหนังสือสำหรับชาวบ้านที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทยอ่านโดยใช้ภาษาไทยและภาษาเขมรถิ่นไทย พร้อมภาพการ์ตูนประกอบ เนื้อหาเกี่ยวกับสุภาษิตสอนใจ 9 สุภาษิต

AA Kmr ANFR 2538/1995, สุวิไล เปรมศรีรัตน์. นิทานพื้นบ้านเขมรถิ่นไทย. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, 64 หน้า.

หนังสือเล่มนี้รวบรวมนิทานพื้นบ้านเขมรถิ่นไทยจำนวน 10 เรื่อง เขียนเป็นภาษาเขมรถิ่นไทยด้วยอักษรไทย และมีคำแปลเป็นภาษาไทย มีภาพการ์ตูนประกอบเรื่อง ใช้สำหรับผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยอ่านกันลิ้มหนังสือและสำหรับผู้สนใจนิทานพื้นบ้านทั่วไป หนังสือนี้เป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาสื่อภาษาพื้นบ้าน

AA Lwa ANFR 2539/1996, ญัฐวี ทศธร. นิทานพื้นบ้านละว้า. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

หนังสือนี้ประกอบด้วยนิทานละว้า (ละเวอะ) จำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ ลูกกำพร้าบนดวงจันทร์ เด็กกำพร้ากับต้นไม้ เด็กกำพร้ากับพญาเจ้าเมือง สามพี่น้อง แม่ปิ้งกับแม่น้ำสาละวิน ลูกกำพร้ากับสาวคนรัก พ่อค้าขายขี้ ลูกกำพร้าพ่อ พระเจ้ากับยักษ์ อมปอ และเด็กกำพร้าทุบเห็ด

AA Kmr ANGN 2447/1904, Phya Praja Kitkarachak. On the Menam Mun and the Provinces in the East. JSS.

บทความนี้กล่าวถึงที่ตั้งของแม่น้ำมูล ชีวิตคนในหมู่บ้านบริเวณแม่น้ำ ในแง่ของเศรษฐกิจและภาษา และในแง่ความสัมพันธ์กับกลุ่มชาวเขมรและกลุ่มอื่นๆ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงประวัติเมืองเก่าและการอพยพโยกย้ายของกลุ่มไทยมาจากสิบสองจุไทย เป็นต้น

AA Nyk ANGN 2464/1921, Phra Petchabunburi. "The 'Lawā or Chaubun in Changvad Petchabūn", JSS, 14.1: 19-51 เขียนเป็นภาษาไทย แล้ว Erik Seidenfaden แปลเป็นภาษาอังกฤษ.

บทความนี้ให้ความรู้ทางมานุษยวิทยาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ญัฮกรูที่จังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มชาติพันธุ์นี้ในสมัยที่เขียนบทความเข้าใจผิดว่าเป็นละว้า ตอนท้ายบทความให้คำศัพท์ภาษาญัฮกรูแปลเป็นไทยและอังกฤษจำนวน 400 คำ และมีบทสนทนาประโยคต่างๆ ด้วย

AA Sve ANGN 2506/1963, Harris, George L. Jackson A. Giddens, Thomas E. Lux and others. *Area Handbook for Thailand*, 537 หน้า, มีภาพประกอบและอภิธานศัพท์ (glossary) พร้อมทั้งดัชนี.

หนังสือเล่มนี้ให้ภาพรวมเกี่ยวกับประเทศไทยทั้งหมดอย่างกว้างๆ เริ่มตั้งแต่ประวัติศาสตร์สมัยน่านเจ้า สถาปัตยกรรมและประชากร กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย และภาษาที่ใช้ โครงสร้างสังคม ระบบครอบครัว ระบบค่านิยม การศึกษา ศาสนา สภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการทหาร

AA Lwa ANGN 2507/1964, Obayashi, Taryo. "The Lawa and Sgaw Karen in Northwestern Thailand", JSS, 22.2: 199-216 มีภาพประกอบหลายภาพ.

บทความนี้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ละว้าและกะเหรี่ยงสะกอ ที่แม่สะเรียงและกองลอย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้ข้อมูลเบื้องต้นทางมานุษยวิทยา ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพภาษา การตั้งถิ่นฐาน เครื่องมือเครื่องใช้และสิ่งประดิษฐ์ เศรษฐกิจ การจัดองค์กรทางสังคม ศาสนา

AA Sve ANGN 2509/1966, Blanchard, Wendell. *Thailand its people its society its culture*, Human Relations Area Files Press, New Haven, 526 หน้า มีแผนที่.

หนังสือนี้แบ่งเป็น 20 บท กล่าวถึงประเทศไทยอย่างกว้างๆ ในทุกแง่มุม ทั้งลักษณะทางกายภาพ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประชากร ศาสนา พฤติกรรมทางสังคม กฎหมาย รัฐบาล การประชาสัมพันธ์ ระบบเศรษฐกิจ การเงินการคลัง แรงงาน การเกษตร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม สาธารณสุข และโครงสร้างของสังคม ในบทที่ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาต่างๆ ในประเทศไทย ที่หยิบยกมากล่าวเพราะเป็นกลุ่มใหญ่ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย มาเลย์ เขมร ลาว ญวน ภูไท มอญ กะเหรี่ยง ไทฉาน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนน้อย เช่น ไทลื้อ กะเลิง โซ ชมุ

แสก เป็นต้น และข้าเบรา ซึ่งหนังสือนี้กล่าวว่ามีในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย แต่นักวิจัยในปัจจุบันไม่พบกลุ่มชาติพันธุ์ข้าเบราแล้ว

AA Svě ANGN 2510/1967, Seidenfaden, Erik. *The Thai Peoples Book1 The Origins and Habitats of the Thai peoples with a Sketch of their Material and Spiritual Culture*, The Siam Society, Bangkok 1967, 162 หน้า, มีภาพประกอบมาก.

หนังสือเล่มนี้ให้ข้อมูลทางมานุษยวิทยาของกลุ่มชาติพันธุ์ไททั้งที่อยู่นอกประเทศไทยและในประเทศไทยพร้อมทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยที่พูดภาษาอื่นนอกจากภาษาตระกูลไทด้วย

AA Lwa ANGN2512/1969, Kunstadter, Peter. *Report to the National Research Council of Thailand : An Outline of Anthropological Research, 1966-1969*, โรเนียว เย็บเล่ม, 43 หน้า.

รายงานนี้ให้ความรู้ทางมานุษยวิทยา แบ่งออกเป็น 2 ภาค ภาคแรกรายงานเรื่อง ละว้าที่บ้านป่าแป๋ หมู่ที่ 5 ตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ภาคที่สอง รายงานเรื่องกะเหรี่ยงสะกอที่บ้านแม่อุ้มหลวงน้อย (ภาษากะเหรี่ยง เรียกว่า บ้านโลกอเก) หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สะเรียง มีกล่าวถึงสถานที่ตั้งหมู่บ้าน ภาษา ประชากร โครงสร้างทางสังคม ครอบครัว การแต่งงาน การแบ่งชั้นของคนในสังคม เชื้อสายชะมัง ภาวะผู้นำในหมู่บ้านและการปกครองหมู่บ้าน กฎระเบียบของสังคม ศาสนาและการรักษาผู้ป่วย การเข้ามาของมิชชันนารี เศรษฐกิจการทำไร่และการขายแรงงาน การถือครองที่ดิน ความสัมพันธ์กับโลกภายนอก ในส่วนที่เกี่ยวกับกะเหรี่ยงก็พูดตามหัวข้อต่างๆ เหล่านี้เช่นเดียวกัน

AA Kmr ANGN 2522/1979, วิทยาลัยครูบุรีรัมย์. *สมบัติอีสานใต้ บุรีรัมย์ : แผนกเอกสารการพิมพ์ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์*, 133 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงภูมิศาสตร์จังหวัดบุรีรัมย์ การละเล่นกันตรึม พิธีกรรมพื้นบ้าน พิธีโโดนตาของชาวเขมร และพิธีคล้องช้างของชาวส่วย ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของอีสานใต้คือ เขมรและส่วย

AA Sve ANGN 2525/1982, สิริวิวัฒน์ คำวันสา. *อีสานปริทัศน์ (อีสานคดี 2)*. กรุงเทพมหานคร 98 หน้า.

หนังสือเล่มนี้รวบรวมบทความเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวรรณกรรมอีสานโดยกล่าวถึงขนบธรรมเนียมประเพณีระบบการปกครองของชาวอีสานสมัยเก่า รำกระโทบสากของชาวสุรินทร์ และบุรีรัมย์ การสักขาลายและการปอง ส่วย (กูย) ท้าวผาแดง-นางไอ่ และบุญบั้งไฟ ประเพณีเฉพาะกลุ่มไทดำหรือลาวโสดดำ แคน-พิน-ซอ เจ้าหัว-จวน้อย และสังข์ศิลป์ชัย วรรณคดีอมตะของอีสาน

AA Kmr ANGN 2526/1983, เสนอ มุลศาสตร์. รังษะเชรินทร์ สุรินทร์ : ศิริวัฒน์การพิมพ์, 38 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงเรื่องของจังหวัดสุรินทร์โดยสังเขป ชื่อหมู่บ้าน บทความเรื่อง "ทะมบ"
การละเล่นดนตรีพื้นเมือง

AA Kmr ANGN 2526/1983, จังหวัดสุรินทร์. ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ :
บริษัท เอเชียเพรส จำกัด, 174 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงประวัติสภาพโดยทั่วไปของจังหวัดสุรินทร์ ที่ตั้งพรมแดน ประชา
กร คือ ชาวเขมร และส่วย ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด การละเล่น การดำเนินชีวิต และ
การละเล่นพื้นเมืองต่างๆ พร้อมภาพประกอบ

AA Soo ANGN 2527/1984, ขบวนการ พลตรี. การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของโซ่กับวัฒนธรรมภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ ศึกษาเฉพาะกรณีโซ่ตำบลกุสุมาลย์และตำบลโพธิ์ไพศาล อำเภอกุสุมาลย์
จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาภูมิหลังทั่วไปและวัฒนธรรมบางประการของโซ่ในเขตอำเภอกุ
สุมาลย์ จังหวัดสกลนคร โดยใช้แบบสอบถามดูความคิดเห็นการใช้ภาษาพื้นบ้าน ประเพณีการ
แต่งงาน ความเชื่อผีวงศ์ การใช้หมอยาในการรักษาผู้ป่วย และการนับถือพุทธศาสนา นอกจากนี้ยัง
ศึกษาการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมกับวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั่วไป ในแง่ของเพศ
ฐานะทางเศรษฐกิจ การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและการติดต่อกับคนนอกชุมชน รวมทั้งอายุและ
ระดับการศึกษา

AA Kmr ANGN 2529/1986, สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ. ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดศรีสะเกษ
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เทพนิมิตการพิมพ์, 179 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงประวัติโดยทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งภูมิศาสตร์ ประชากร
ทรัพยากร โบราณสถาน โบราณวัตถุ และภาษาที่ใช้พูดคือ เขมร ลาว ส่วย เขมร ซึ่งเขมรมีผู้พูดมาก
ที่สุด และยังอ้างถึง ขนบธรรมเนียม ประเพณีของผู้คนที่พูดกันคนละภาษาในจังหวัดศรีสะเกษด้วย

AA Sve ANGN 2530/1987, ชันญ์ วงศ์วิภาค. ชวน่าน: คนหนุ่มมากและคนกลุ่มน้อยในเมืองน่าน. กรม
ศิลปากร.

หนังสือเล่มนี้ให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดน่าน ชีวิตความเป็นอยู่ทั่วไป ครอบครัวและ
เครือญาติ ประเพณีและความเชื่อ กล่าวถึงความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัด ได้แก่ ขมุ ถิ่น
ผิวดองเหลือง คนเมือง โดยกล่าวถึงภูมิหลัง การแต่งกาย บ้านเรือน ประเพณี และพิธีกรรม ครอบครัว
และสังคม ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เน้นที่การเปลี่ยนแปลงการใช้เดาหินมาเป็นเตาแก๊ส

AA Tin ANGN 2530/1987, ชลธิรา สัตยวัฒน์. ลัวะเมืองน่าน. สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, กรุงเทพฯ.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือของไทย มีเฉพาะที่เมืองน่านเรียกว่า ลัวะ หรือถิ่น หรือมัล หรือโปร โดยแบ่งเป็น 3 ภาค ภาคที่หนึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชาวลัวะ เช่นชื่อ สันนิษฐานเกี่ยวกับชื่อ ถิ่นฐานเดิม วิธีการผลิต โครงสร้างทางชนชั้น สถานภาพผู้หญิง ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ภาคที่สองเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม เช่น โลกทัศน์ และพิธีกรรมเนื่องด้วยการผลิต พิธีกรรมเนื่องด้วยวงจรชีวิต สิ่งของเครื่องใช้ประจำเผ่าพันธุ์ นิทานพื้นบ้าน ภาคที่สามเกี่ยวกับลักษณะภาษาลัวะ และภาคที่สี่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาวลัวะ

AA Sve ANGN 2531/1988, สุนทร สุรวาทกุล. การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวลาวที่พูดภาษาลาว กวย และภาษาเขมร : ศึกษากรณีบ้านเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์. ปรินท์นิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาการปรับและการผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวลาวที่พูดภาษาลาว กวย และเขมรที่บ้านเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

AA Sve ANGN 2532/1989, Keyes, Charles F. *Thailand : Buddhist Kingdom as Modern Nation-State*, Editions Duang Kamol, 252 หน้า, มีภาคผนวก อภิธานศัพท์ และบรรณานุกรม เลือกรสร.

หนังสือทางมานุษยวิทยาเล่มนี้ ให้ภาพวิวัฒนาการของประเทศไทยตั้งแต่เริ่มต้นประเทศ สยามมาจนถึงความเจริญในสมัยปัจจุบัน ในบทที่หนึ่งได้กล่าวถึงประชากรที่ประกอบขึ้นเป็นประชาชนไทยว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่ไม่ใช่ไทยด้วย

AA Sve ANGN 2532/1989, กลม เกตุศิริ. "ลาว, ละว้า". *วารสารวัฒนธรรมไทย*, 28.7: 50-54.

บทความเรื่องนี้แบ่งเป็นสองหัวข้อใหญ่ๆ คือ 1) เรื่องเกี่ยวกับลาว วิเคราะห์คำว่า ลาว ภาษาลาว ภาษาไทเดิม คนไทย คนลาว อ้ายลาว ไอลาว ล้าว และไท-ไต-ไต 2) เรื่องเกี่ยวกับละว้า-ลัวะ กล่าวถึงกลุ่มชนชาวเขา ลักษณะของชาวเขาเผ่าต่างๆ การเรียกและชื่อเรียกกลุ่มชนละว้า และลัวะ อธิบายคำว่า ละว้า และลัวะ คำว่า ข้าละเม็ด ข้าว้า ข้ามู ข้าก้วย ข้าเพน และข้าสามตัว

AA Kmr ANGN 2532/1989, พรทิพย์ อุศุภรัตน์ และเสาวภา พรสิริพงษ์. "ชุมชนแขกจามที่ยังคงเหลืออยู่ในกรุงเทพฯ". *วารสารภาษาและวัฒนธรรม* ปีที่ 8 เล่มที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2532), 18-30.

บทความนี้กล่าวถึงเรื่องราวของแขกจามหรือแขกครัว เป็นแขกที่อพยพมาจากเมืองพระตะบอง กัมพูชา ในสมัยรัชกาลที่ 3 ของกรุงรัตนโกสินทร์ และแขกกลุ่มนี้พูดภาษา "เขมร" แต่นับถือศาสนาอิสลาม ในรุ่นหลังไม่พูดภาษาเขมรกันแล้วเพราะสังคมที่แวดล้อมพูดภาษามลายู ปัจจุบันแขกจามที่พูดภาษาเขมรกลุ่มนี้อาศัยอยู่ที่ริมคลองมหานาค ยังคงเคร่งครัดทางศาสนามาก และยังคงพูดภาษาเขมรอยู่ในกลุ่มคนสูงอายุและความสามารถในการทอผ้าไหม

AA Kmr ANGN 2532/1989, อรุณ สุขอาด. "ลำเจียก : ไม้ทรงคุณค่าเป็นอนันต์". วารสารภาษาและวัฒนธรรม 8.2 : 38-44.

บทความเรื่องนี้กล่าวถึง ดอกลำเจียก ดอกไม้กลิ่นหอมที่รู้จักกันดี และใช้ประโยชน์ได้มากมายในหมู่ชาวเขมรที่บ้านตาพรหม ตำบลม อำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์ กล่าวถึงนิทานพื้นบ้านที่กล่าวถึงดอกลำเจียก เพลงปกริบบเจก เครื่องอบรำ ขนมเกสรลำเจียก นอกจากนี้ยังใช้ทำยาสมุนไพรและใช้สานเสื่อ

AA Kmr ANGN 2533/1990, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการข้อมูลวัฒนธรรมพื้นบ้าน, 21-24 สิงหาคม 2533, ณ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ บุรีรัมย์ : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์.

หนังสือเล่มนี้เป็นการสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการข้อมูลวัฒนธรรมพื้นบ้านของจังหวัดในประเทศไทย 8 จังหวัด ในส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์กล่าวถึงการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนโบราณบุรีรัมย์ ศูนย์กลางชุมชน เส้นทางคมนาคม การละเล่น ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนเขมร

AA Kmr ANGN 2534/1991, วิทยาลัยครูบุรีรัมย์. สมบัติอีสานใต้. พิมพ์ครั้งที่ 1 บุรีรัมย์ : โรงพิมพ์เรวัตการพิมพ์, 226 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงศูนย์วัฒนธรรมของวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ โบราณคดีของจังหวัดบุรีรัมย์ นิทานพื้นบ้านอีสานใต้ ภาษิตเขมรถิ่นอีสานใต้ มะม่วงวัด พิธีกรรมความเชื่อเรื่องดนตรีบำบัด แหล่งท่องเที่ยว และกล่าวรวมไปถึงส่วยเลี้ยงช้างที่จังหวัดสุรินทร์

AA Sve ANGN 2535/1992, ธวัช ปุณโณทก. เทียวอีสาน. พิณเนศ. กรุงเทพฯ 304 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงดินแดนแถบอีสานในแง่ของสภาพภูมิศาสตร์ ประชากร จารีต ประเพณี กลุ่มชาติพันธุ์ที่ประกอบกันเป็นชาวอีสาน เช่น กลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว มอญ-เขมร ไทย-โคราช นอกจากนี้ยังกล่าวถึงอารยธรรมที่ราบสูงว่าด้วย หลักฐานทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

AA Sve ANGN 2535/1992, ปิยนารถ (นิโครธา) บุนนาค. "ผ้าทอกับวิถีชีวิตชนบทอีสาน". วารสารอักษรศาสตร์, 24.2: 86-101.

บทความนี้ศึกษาผ้าทอกับวิถีชีวิตชาวชนบทไทยในปัจจุบันคือ ตั้งแต่ปี 2500 เป็นต้นมา ซึ่งสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวชนบทไทยในภาคอีสานที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมจากส่วนกลาง โดยกล่าวถึงสภาพทางภูมิศาสตร์และความเป็นมาทางประวัติและโบราณคดีที่มีผลกระทบต่อคนอีสาน ประวัติของวัฒนธรรมทอผ้า เครื่องมือเครื่องใช้และวิธีการทอ ชนิดของผ้าทอ ความสำคัญของการทอผ้าในวิถีชีวิตชนบทอีสาน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลกระทบต่อผ้าอีสาน และโครงการในพระราชดำริ และผลต่อวิถีชีวิตชนบท

AA Kmr ANG 2537/1994, วิทยาลัยครูบุรีรัมย์. สมบัติอีสานใต้ 6 บุรีรัมย์ : วิทยาลัยครูบุรีรัมย์, 180 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงวัฒนธรรมอีสาน การทอผ้า ชุมชนโบราณ เศรษฐกิจ เพลงพื้นบ้าน อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน

AA Kmr ANG 2537/1994, ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 336 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของจังหวัดสุรินทร์ และรวมเรื่องต่างๆ ของจังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ชนพื้นเมือง คือ เขมร-กวย ภาษาเขมร-กวย ประเพณี และการละเล่นพื้นเมือง

AA Kmr ANG 2538/1995, สุวิไล เปรมศรีรัตน์. เสาปลิง การสู่ขวัญ. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, 8 หน้า.

หนังสือเล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาสื่อภาษาพื้นบ้านเพื่อให้ชาวบ้านที่กวดวัฒนธรรมพื้นบ้าน และจัดทำเป็นหนังสือสำหรับชาวบ้านที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทยอ่านโดยใช้ภาษาไทยและภาษาเขมรถิ่นไทย พร้อมภาพการ์ตูนประกอบ เนื้อหาเกี่ยวกับพิธีสู่ขวัญเมื่อมีญาติจะต้องเดินทางไปแดนไกล

AA Tin ANG 2539/1986, สุริยา รัตนกุล, สุจิตลักษณ์ ดีผดุง และ ภัททิยา ยิมเรวัต. ภาษาและวัฒนธรรมลัวะ : ศึกษาจากบทสนทนา 30 บท. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, 247 หน้า.

หนังสือพรรณนาภาษาและวัฒนธรรมลัวะ (มัล) เล่มนี้มีคำนำแสดงประวัติที่มาของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ (มัล) ที่จังหวัดน่าน แสดงการกระจายของประชากรลัวะในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดน่าน ประมาณ 39,000 คน กล่าวถึงการศึกษา ลักษณะหมู่บ้าน ครอบครัว การแต่งงาน อาชีพ การแต่งกาย ความเชื่อและประเพณีการเลี้ยงผี ประเพณีการทำโสลด ภาษาและการจัดแบ่งตระกูลภาษาในตระกูล ออสโตรเอเชียติก พรรณนาระบบเสียงภาษาลัวะ (มัล) สำเนียงบ้านสากดกลาง มีบรรณานุกรม แล้วให้ตัวอย่างคำสนทนาภาษาลัวะในเรื่องในชีวิตประจำวัน รวม 30 เรื่อง โดยเขียนวิธีอ่านออกเสียงเป็นสัทอักษร แล้วถ่ายทอดเป็นตัวอักษรไทย แล้วให้คำแปลเป็นภาษาไทย

AA Kmr ANG ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ ม.ป.ท., ม.ป.ป. การศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงสมบัติอีสานใต้ว่ามีอะไรบ้าง จำนวนประชากรพูดภาษาอะไรบ้าง นับถือศาสนาอะไร และมีแผนที่จังหวัดบุรีรัมย์ประกอบ

AA Kmu ANG 2524/1981, พิกุลทอง รุจิราภา. "เหล้าของขมุ". วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 1.2 : 29-34.

บทความเรื่องนี้ กล่าวถึงวิธีการทำเหล้าของชาวมุ ส่วนประกอบและวิธีทำ รวมทั้งธรรมเนียมในการดื่ม

AA Mon ANGN 2525/1982, สมบูรณ์ แก่นตะเคียน (บรรณาธิการ). สมุดเพชรบุรี 2525 พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, กุมภาพันธ์ 2525, 412 หน้า.

เป็นหนังสือรวบรวมเรื่องต่างๆ จากผู้แต่งหลายคนเกี่ยวกับจังหวัดเพชรบุรีในทุกแง่มุม มีบทความของสุขสมาน ยอดแก้ว เกี่ยวกับไทยโง่ในหน้า 333-342 บทความของจันทร์ศิริ แทนมณีเกี่ยวกับมอญในหน้า 342-352 และบทความของมยุรี วัดแก้ว ที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวกะเหรี่ยงที่บริเวณเหนือแก่งกะจาน อำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรี และการสัมภาษณ์ที่แก่งอำเภอนองหน้าปล่อง เพชรบุรี หน้า 352-356

AA Mon ANGN 2528/1985, อรุณ สะอาด. "เม้ง หรือ มอญ". วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 5.2 : 56-65.

บทความเรื่องนี้กล่าวถึง วัฒนธรรมมอญที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มชาวโซ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยเฉพาะพิธีแห่เม้ง เม้งหรือก่องบุญของชาวโซ่ หมายถึงมอญ ชื่อเม้งมีปรากฏในเอกสารเก่าๆ เป็นคำเรียกแม่น้ำ และชนชาติ

AA Kmu ANGN 2531/1988, สุวิไล เปรมศรีรัตน์. ชีวิตชาวมุจาก 50 บทสนทนา. สถาบันวิจัย ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, 254 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ชีวิตประจำวันของชาวมุแหม่มต่างๆ โดยแบ่งเป็นบทสนทนาได้ตอบ ชักถามระหว่างชาวมุจำนวน 50 บทสนทนา เช่น การทักทาย ภาพหมู่บ้านยามเช้า ความคิดเห็นเกี่ยวกับกรุงเทพฯ อาชีพชาวมุ การทำไร่ ทำเล้าไก่ เลี้ยงผี ชื้อห้ามข้อปฏิบัติ เลี้ยงไก่ เครื่องดนตรี "โห่" การจับไข่ จับปลา ทำสวนครัว บ้านมุ ออกเรือนใหม่ ฯลฯ โดยเขียนภาษาชาวมุด้วยอักษรไทยพร้อมคำแปล นอกจากนี้ยังให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวมุและลักษณะภาษาชาวมุในบทนำตอนต้น และรายการคำศัพท์ไว้ตอนท้ายเล่ม

AA Mon ANGN 2537/1994, จวน เครือวิษณยาจารย์. วิธีชีวิตชาวมอญ. แปลเป็นภาษาไทยจาก คัมภีร์ใบลานภาษามอญโบราณ, พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี, สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

หนังสือเล่มนี้ แปลจากคัมภีร์ใบลานภาษามอญโบราณชื่อคัมภีร์ "โลกสิทธิ" และ "โลกสมมุติ" ซึ่งชาวมอญถือว่าเป็นคัมภีร์ที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมการประพฤติปฏิบัติของชาวมอญทุกคน ซึ่งได้มีการถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนทุกวันนี้ เนื้อเรื่องประกอบด้วยตำราบรรพชา การต่าง ๆ ทั้งตำรายา ตำราปลูกบ้าน ปลูกต้นไม้ ตัดต้นไม้ ตำราทำนายฝัน ตำราสัตว์ร้องพยัญชนะประจำวัน และระเบียบวิธีปฏิบัติในการจัดงานพิธีต่างๆ ของชาวมอญ ตลอดจนกฎเกณฑ์ ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ คำสั่งสอนต่างๆ ที่ถือปฏิบัติต่อกันมา ผู้แปลเป็นชาวมอญบ้านม่วง มีจุด

ประสงค์ในการแปลเพื่ออนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนความเชื่อต่างๆ ของชาวมอญไว้ และเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาของชาวมอญรุ่นหลัง และผู้สนใจศึกษาวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของชาวมอญ แต่ไม่รู้ภาษามอญให้สามารถศึกษาค้นคว้าได้

AA Mon ANGN 2538/1995, ศรีปาน รัตติกาลชลกร. บทบาทสื่อพื้นบ้านในวัฒนธรรมมอญในอำเภอพระประแดง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาความเป็นมาของประเพณีและสื่อพื้นบ้านต่างๆ ในวัฒนธรรมมอญในอำเภอพระประแดง ที่ส่งผ่านทางประเพณี พิธีกรรม และการละเล่นต่างๆ ทั้งในรูปแบบและบทบาทที่มีต่อบุคคล ชุมชน และสังคมในยุคต่างๆ นอกจากนี้ยังศึกษาความคิดเห็นของชาวมอญเกี่ยวกับการอนุรักษ์สื่อพื้นบ้านต่างๆ เหล่านี้ด้วย ซึ่งประมาณครึ่งหนึ่งต้องการให้มีการอนุรักษ์ไว้ โดยเฉพาะสื่อที่ทุกคนมีส่วนร่วมได้ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ปลอยนกปลอยปลา แห่หงส์ธงตะขาบ ตักบาตร บวชแบบมอญ ศพมอญ ฯลฯ

AA Mon ANGN 2541/1998, พิศาล บุญผูก. "ชุมชนมอญเมืองสาครบุรี". เมืองโบราณ ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 หน้า 20-27.

บทความนี้กล่าวถึงเมืองสาครบุรีซึ่งพัฒนาขึ้นมาจากชุมชนชาวจีนบริเวณปากน้ำชายทะเลบ้านท่าจีน เป็นเมืองหน้าด่าน และมีประชากรหลายเชื้อชาติ เช่น ไทย จีน มอญ ลาว มีวัดบางปลา และวัดเกาะเป็นชุมชนเก่าแก่ของชาวมอญ ชาวบ้านเดิมทำหน้าที่รักษาด่านและมีการตัดฟัน และเย็บจากขาย ชุมชนนี้เดิมเป็นมอญในสังคมชั้นสูงจึงยังคงรักษาขนบธรรมเนียมเอาไว้ การแต่งกาย เกล้าผม ห่มสไบ มีหัตถกรรมพื้นบ้าน สานเสื่อ มีการละเล่นรำ-ร้อง และเครื่องครัดในพุทธศาสนา

AA Mon ANGN 2541/1998, สุรินทร์ ทับรอด. พิธีรำผีเสื้อในงานศพของชาวมอญพระประแดง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาประวัติความเป็นมา ประเพณี ความเชื่อ บทบาททางสังคม และองค์ประกอบของดนตรีในงานศพของชาวมอญพระประแดง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีรำผี ซึ่งได้ปฏิบัติต่อเนื่องมาช้านาน ปัจจุบันจัดทำเพื่อเป็นพิธี ความเชื่อลดน้อยลง

AA Mon ANTIN 2526/1983, นารี สาริกฤติ. "แห่ธงตะขาบ". ศิลปวัฒนธรรม, 4.6: 91-92.

บทความนี้ประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญที่วัดพิมพาวาส อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา กล่าวถึงการก่อพระทรายซึ่งมีการปักธงตะขาบ มีการแห่ธงตะขาบเป็นพิธีสำคัญที่ยังปฏิบัติกันอยู่ พิธีนี้มีการประดิษฐ์งานฝีมือเป็นงานกระดาด ทำเป็นตัวตะขาบหลายๆ ตัว

AA Mon ANTIN 2527/1984, สุเอนัด คชเสนี. "วัฒนธรรมประเพณีมอญ". เมืองโบราณ, 10: 50-65.

บทความนี้กล่าวถึงสถานการณ์วัฒนธรรมประเพณีของคนมอญในปัจจุบันว่ามีน้อยลงตามลำดับ เนื่องจากสังคม เศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป เช่น ไม่เห็นประโยชน์ของการถือผีต่อไป เอก
ลักษณะมอญกำลังหายไป คนมอญผสมกลมกลืนกับคนไทย เป็นคนไทย ถือบัตรประชาชนไทย มี
เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย ความเป็นมอญจะหลงเหลืออยู่ได้หรือไม่อย่างไร

AA Mon ANTR 2461/1918, Halliday, R. Mon Wedding Speeches and Ritual.
Journal of the Burma Research Society.

บทความนี้กล่าวถึงบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในประเพณีแต่งงานของมอญใกล้ๆ จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา โดยให้ข้อมูลว่าพิธีการและภาษาที่ใช้เป็นภาษามอญที่ใช้มาจากฝั่งพม่า นอกจากนี้
นี้ยังให้คำแปลเป็นภาษาพม่าและคำแปลภาษาอังกฤษสำหรับถ้อยคำที่ใช้ในการสู่ขอและพิธีการใน
งานแต่งงานด้วย

AA Mon ANTR 2465/1922, Halliday, R. "The funeral customs of Mons". JSS, 16.1:
28-35.

บทความนี้กล่าวถึงประเพณีการทำศพมอญซึ่งเป็นสิ่งที่ถือว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากมี
ความเชื่อว่ามีมนุษย์อาศัยอยู่ในโลกร่วมกับผีและวิญญาณต่างๆ ที่มีบทบาทสำคัญ โดยบอกถึงขั้น
ตอนต่างๆ ของพิธี

AA Vnm ANTR 2477/1634, พระครูคณานันสมณาจารย์ (ปี่). ตำราพระพิธีญวน. พระนคร,
โรงพิมพ์ไทยเชม 2477, 72 หน้า, พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพโพธิ์ตัด.

หนังสือเล่มนี้รวบรวมตำนานต่างๆ ของพระญวน และพิธีการ พิธีกรรมต่างๆ ของญวน
รวบรวมบทสวดที่ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ พิธีที่กล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้คือ ตำราทำพิธีงเด็ก โดย
อธิบายลำดับขั้นพิธีการต่างๆ ได้แก่ พิธีชุมนุมเทวดา พิธีชักธงประกาศ พิธีเชิญวิญญาณ พิธีเจริญ
พระพุทธมนต์ พิธีประกาศสวดพระพุทธมนต์ คำสวดพระพุทธมนต์ พิธีปลุกพระขันธ์เวียนเทียน พิธี
สังเวท พิธีประพรม พิธีข้ามสะพาน พิธีลอยกระทง พิธีถวายข้าวสงฆ์ พิธีทิ้งกระจาด พิธีเผากระดาษ
และเครื่องใช้ในพิธีทำงเด็ก พิธีงเด็ก 50 วัน, 100 วัน ฯลฯ

AA Lwa ANTR 2477/1934, Hutchinson, E.W. "The Lawa in Northern Siam", JSS, 27.2: 153-
174, มีบางตอนที่บันทึกบทสวดและคาถาเขียนเป็นภาษาไทยแล้วแปลเป็นภาษาอังกฤษ มีภาพ
ประกอบ.

บทความนี้ให้ข้อมูลทางมานุษยวิทยาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า เน้นกลุ่มละว้าที่บ่อหลวง
กล่าวถึงลักษณะบ้านเรือน ความเชื่อทางศาสนาและชีวิตประจำวันของละว้า ความเชื่อในไสยศาสตร์
และเวทมนต์คาถา พิธีแต่งงาน การรับมรดก พิธีทำศพ วิธีการปลุกข้าว การทำเหมืองเหล็ก และ
ช่างเหล็กชาวละว้าที่บ่อหลวง บทความนี้ให้ความรู้เกี่ยวกับบทสวดพิธีเลี้ยงผีชนิดต่างๆ เช่น ผีนา
ผีประตูบ้าน ผีประตูเรือนและกระไดเตาไฟ ให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และข้อมูลเกี่ยวกับภาษา

ละว้า

AA Lwa ANTR 2482/1939, Steinmann, Alfred and Sanidh Rangsit. "Denkmalformen und Opferstätten der Lawa". *Zeitschrift für Ethnologie*, 71: 163-174 เขียนเป็นภาษาไทย
เยอรมัน.

บทความนี้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ละว้าที่จังหวัดเชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน ผู้เขียนแบ่ง
กลุ่มละว้าออกเป็นกลุ่มละว้าที่ป้อหลวงและกลุ่มละว้าที่อัมพาย บทความนี้เน้นเรื่องศาสนาและ
ความเชื่อ การทำพิธีเช่นเสาดะยวง การฆ่าควายเช่นสรวง กล่าวถึงลายสลักบนเสาในหมู่บ้านละว้า

AA Lwa ANTR 2510/1967, Kunstadter, Peter. "The End of the Lua Year", โรเนียวเย็บเล่ม, 17
หน้า, มีเชิงอรรถและบรรณานุกรม.

บทความนี้กล่าวถึงพิธีสิ้นปีของกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า (ที่เรียกว่า ลัวะ ในบทความนี้ความจริง
พูดภาษาละว้า) กล่าวถึงพิธีเรียกขวัญผีประจำหมู่บ้าน พิธีขับไล่วิญญาณชั่วร้ายมีเนื้อเพลงภาษา
ละว้าที่เป็นภาษาเก่าซึ่งเป็นเพลงที่ใช้ในพิธีขับไล่วิญญาณชั่วร้ายด้วย

AA Kmu ANTR 2510/1967, Kunstadter, Peter. *Southeast Asian Tribes, Minority and Nations*, Princeton Center of International Studies. มีบรรณานุกรม มีภาพประกอบมาก
และมีตารางแสดงจำนวนประชากรต่างๆ.

หนังสือเล่มนี้ กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยกับชนส่วนใหญ่
ใหญ่ในประเทศต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ ในส่วนที่กล่าวถึงประเทศไทยได้ยกตัวอย่างเช่น กรณีของ
ม้ง ขมุ และละว้า เป็นต้น มีการกล่าวถึงศาสนาและพิธีกรรมค่อนข้างละเอียด

AA Lwa ANTR 2514/1971, Kauffmann, H.E. "Stone Memorials of the Lawa (Northwest
Thailand)", JSS, มีแผนที่และภาพประกอบ.

บทความนี้กล่าวถึงพิธีการตั้งเสาสะกางของละว้าและพิธีฆ่าควายเช่นผีสะบ้ายซึ่งเป็นผี
ประจำหมู่บ้านของละว้า ซึ่งเป็นผู้พิทักษ์รักษาคนในหมู่บ้าน กล่าวถึงเสาหินซึ่งตั้งสูงแบบ menhirs
ในหมู่บ้านละว้าที่ป้อหลวง ซึ่งเป็นการกระทำตามความเชื่อถือในศาสนาแบบดั้งเดิมของละว้า

AA Soo ANTR 2521/1978, ภาควิชาภาษาไทย, วิทยาลัยครูสกลนคร. "โซ่ถึงบั้ง". บทความทางวิชาการ
เกี่ยวกับวัฒนธรรมพิมพ์เผยแพร่เนื่องในงานนิทรรศการมูนบั้งอีสาน, 14-16 มกราคม 2521 ณ
วิทยาลัยครูสกลนคร.

บทความนี้กล่าวถึงประเพณีเกี่ยวกับการสมรสของชาวโซ่โบราณ ซึ่งจะมีพิธีการต่างๆ เช่น
การไปอยู่บ้านฝ่ายชายก่อน การขอขมา การกินตองขึ้นบ้านลงตาพาข้าว และทำบุญหาผู้ตาย มีการ
จัดทำประรำพิธีฝ่ายต่างๆ เช่น ญาติฝ่ายหญิง ลูกเขย แยก และดนตรี ฝ่ายดนตรีได้แก่ รำพวกถ้อง

บั้ง มีการประโคมมโหรี และการฆ่าควายพร้อมทั้งการถั่งบั้งเป็นจังหวะซ้ำๆ มีการแสดงและการร้องการเล่นโขนถั่งบั้งด้วย

AA Sve ANTR 2522/1979, ขบวนการ พลตรี. "ประเพณีบางอย่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มุนมั่งอีสาน". วารสารฉบับพิเศษ นิทรรศการมุนมั่งอีสาน 14-16 มค. 2522, วิทยาลัยครูสกลนคร.

บทความนี้กล่าวถึงประชากรหลายเผ่าพันธุ์ในภาคอีสาน และเน้นประเพณีต่างๆ ที่ปฏิบัติกันอยู่ ได้แก่ การถือผีและการเลี้ยงผี บุญเลี้ยงบ้าน พิธีสู่ขวัญข้าว สู่ขวัญวัวและควาย คำสู่ขวัญข้าวขึ้นแล้ว คำสู่ขวัญวัวควาย พิธีเหยา เลี้ยงตาแขก เป็นต้น

AA Mon ANTR 2525/1982, สิทธิไกร หลักคงคา. พิธีรำผีมอญ. บรรณานุกรมในงานพระราชทานเพลิงศพรองอำมาตย์โท ขุนอาโณคคิตี (เพิ่ม หลักคงคา) ณ วัดคงคาราม ตำบลคลองคาคด อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี.

บทความนี้กล่าวถึงความสำคัญและระเบียบวิธีและขั้นตอนในการทำพิธี ซึ่งเป็นพิธีที่มีบทบาทสำคัญต่อครอบครัวและสังคมชาวมอญที่ยังถือปฏิบัติอยู่ สาเหตุของการจัดก็เนื่องมาจากการผิดผีของคน ทำให้คนในครอบครัวเจ็บไข้ หรือครอบครัวที่หมอผีไม่มีลูกชายมาเป็นผู้รับผีเรือนต้องเชิญผีเรือนออกไปอยู่ที่ศาล

AA Kuy ANTR 2530/1987, Van der Haak, Feikje. "Calling the spirit. An observation of its practice among the Kui in Thailand". JSS 75: 108-125.

บทความนี้กล่าวถึงเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับชาวกูย พิธีกรรมต่างๆ เพื่อเรียกขวัญอย่างเป็นทางการ เช่น การขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน สะเดาะเคราะห์ พิธีสู่ขวัญทหาร พระ-เณร เรียกขวัญ เป็นต้น พิธีเรียกขวัญอย่างไม่เป็นทางการได้แก่งานด้านพิธีหลังการแต่งงาน การคลอดบุตร การตั้งชื่อ การเลี้ยงผีบรรพบุรุษ และการทำพิธีเมื่อมีเรื่องเสียใจ หรือตกใจ เป็นต้น โดยย้ำถึงความสำคัญของพิธีเหล่านี้ต่อคนกูย

AA Soo ANTR 2530/1987, ทรงวิทย์ ดลประสิทธิ์. "ไปดูชาวโล้ 'ตัดเวร ตัดกรรม'". ศิลปวัฒนธรรม, 8.4: 96-104.

บทความนี้กล่าวถึงชาวโล้ในภาคอีสานซึ่งมีตำนานกำเนิดมนุษย์เผ่าพันธุ์มนุษย์ต่างๆ ศึกษาชาวโล้ที่บ้านดอนยาว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม ซึ่งมีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีเรียกขวัญ พิธีชาวกะมุดเพื่อส่งวิญญาณ มีการ "หั่งบั้ง" หรือที่เรียกว่า "โล้หั่งบั้ง" เป็นการส่งอุปการณ์ให้ผู้ตายนำไปประกอบอาชีพ เป็นต้น.

AA Soo ANTR 2530/1987, วาสนา กุลประสูตร. "ความฮิตสิบสอง วันไปไม้ร่วงเดือนหก". อสท. 27.12: 34-46.

บทความนี้กล่าวถึงประเพณีฮิตสิบสองตองสิบสี่ ที่จังหวัดมุกดาหาร โดยได้กล่าวถึงกลุ่ม

ชนต่างๆ ในจังหวัดนี้ได้แก่ ลาว ญ้อ ผู้ไท กะเลิง โส้ แส็ก กุลา อภิปรายการที่กลุ่มต่างๆ มีความเป็นอยู่และประเพณีตลอดจนความเชื่อต่างๆ เช่นเดียวกัน เช่น ตำนานประวัติการกำเนิด การทำบุญบั้งไฟ งานบุญเดือนต่างๆ เป็นต้น

AA Soo ANTR 2532/1989, พุฒ บุตรรัตน์. "โล้ทั้งบั้ง การละเล่นเพื่อพิธีกรรมของชาวไทยโส้". วารสารวัฒนธรรมไทย, 28.4: 32-35.

บทความนี้ กล่าวถึงสังคมของชาวไทยโส้ทั่วไป ประวัติของชาวไทยโส้ซึ่งเกี่ยวข้องกับแผ่นดินไทยและลาว การละเล่นพื้นเมืองชื่อ โล้ทั้งบั้ง เป็นการประกอบพิธีต่างๆ ซึ่งเป็นพิธีเกี่ยวกับผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่กล่าวถึงวิธีการเล่น และการแต่งกาย จำนวนผู้เล่น และรูปแบบของการแสดง

AA Soo ANTR 2532/1989, พุฒ บุตรรัตน์. "โล้ทั้งบั้งการละเล่นเพื่อพิธีกรรมของชาวไทยโส้". วารสารวัฒนธรรมไทย, 28.5: 66-70.

บทความนี้เป็นบทความต่อจากวารสารวัฒนธรรมไทยฉบับเดือนเมษายน 2532 ปีที่ 20 ฉบับที่ 5 กล่าวถึง การเล่นพื้นบ้านโล้ทั้งบั้ง ในหัวข้อที่เกี่ยวกับเครื่องดนตรี การแต่งกายของผู้ร่วมเล่น วิธีการแสดง พิธีการเล่นได้แก่ พิธีชางกะมุด พิธีเยา ทั้งบั้งในเดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ

AA Soo ANTR 2533/1990, แสงเพชร สุพร. โลกทัศน์กลุ่มชาติพันธุ์โซ้ : กรณีบ้านหนองยาง ตำบลชะโพดน้อย อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาทัศนคติแนวคิดที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของชาวโซ้ในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยเน้นศึกษาโลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์โดยเฉพาะในแง่ความสัมพันธ์กับครอบครัวและกลุ่มเครือญาติ และสังคม ศึกษาโลกทัศน์ต่อธรรมชาติ ศาสนา และสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยมีความรัก ความผูกพันและเห็นคุณค่าของธรรมชาติ และระบบนิเวศวิทยาเป็นอย่างยิ่ง ถือว่าดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ และมีการศึกษาพุทธศาสนาควบคู่ไปกับการถือผี และความเชื่อในไสยศาสตร์

AA Lwa ANTR 2534/1991, ไพฑูรย์ ดอกบัวแก้ว. "ผีลัวะ ล้านนา". ศิลปวัฒนธรรม 13.2: 218-221.

บทความนี้กล่าวถึงพิธีการเซ่นผีอารักษ์ของชาวลัวะที่บ้านแปะ อำเภोजอมทอง กลุ่มชาติพันธุ์ที่บทความนี้เรียกว่าลัวะ ความจริงพหุภาษาละว่า

AA Kmr ANTR 2534/1991, พาน สุพหลา และสุวิไล เปรมศรีรัตน์. "พิธีไหว้พระจันทร์วันเพ็ญเดือนสิบสองของคนไทยเชื้อสายเขมร". วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 10.2 : 47-64.

บทความเรื่องนี้กล่าวถึง พิธีไหว้พระจันทร์ของคนไทยเชื้อสายเขมรที่บ้านพรหมเทพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งจัดทุกวันเพ็ญเดือนสิบสอง โดยกล่าวถึงลักษณะและขั้นตอนของพิธี สิ่ง

ใช้ประกอบความเชื่อตามคติของศาสนาพราหมณ์และพุทธที่ปรากฏในพิธีนี้ การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อ รวมทั้งพิธีกรรมกับความเป็นชุมชน การดำรงชีพ

AA Lwa ANTR 2534/1991, อัมพร จิรัฐติกร. "พิธีขึ้นเสาสะแกแห่งชุมชนลัวะ" วารสารภาษาและวัฒนธรรม 17.5: 132-139.

บทความนี้พรรณนาพิธีขึ้นเสาสะแกซึ่งเป็นที่อยู่ของผีหลักเมืองซึ่งคอยคุ้มครองหมู่บ้านที่บทความนี้เรียกว่าลัวะความจริงพูดภาษาละว่า

AA Kmr ANTR 2535/1992, ประทีป แซ่มย์. พิธีกรรมมะมั่วดของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขมร : ศึกษากรณีบ้านตะโกราย ตำบลบ้านบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, 108 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาพิธีกรรมมะมั่วดซึ่งจัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายในการรักษาคนป่วยของชาวไทยเขมร มีวิเคราะห์บทบาทของมะมั่วดต่อการรักษา การศึกษา การสื่อสาร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และรายละเอียดเกี่ยวกับพิธีกรรมมะมั่วด

AA Kuy ANTR 2536/1993, ธีรภาพ. "ปะชิ กุย-อะจือ". ตันต่านานลูกผู้ขายหลังช้าง, อสท. 36.11: 92-104.

บทความกล่าวถึงความสำคัญของพิธี กิจกรรม และขั้นตอนการปฏิบัติการคล้องช้างของชาวกุย ที่อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเปรียบเสมือนการออกรบ การตั้งศูนย์ศศึกษาเพื่อฟื้นฟูและศึกษาเรื่องของช้าง พร้อมด้วยคำสัมภาษณ์ครูบาใหญ่หรือหมอช้าง ผู้นำในพิธีกรรม และภาพประกอบ

AA Mon ANTR 2536/1993, วิมลศรี ลิ้มชนากุล. "บทชาติพันธุ์วรรณนาว่าด้วยงานศพมอญ" เมืองโบราณ, 19.3: 41-48.

บทความนี้กล่าวถึงงานศพของชาวมอญซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากประเพณีแบบไทย แม้ว่าจะนับถือพุทธศาสนาแบบเดียวกัน โดยจะจัดที่ตั้งศพไว้ตรงที่ตาย ไม่เกิน 3 วัน จึงเอาออกไปใส่โลงซึ่งตกแต่งอย่างสวยงามเพื่อเผา มีการร้องไห้หน้าศพ มีการเก็บเถ้ากระดูกหลังจากเผา และสร้างเตียงให้คนตาย เพราะเชื่อว่าวิญญาณยังไม่ตาย ยังวนเวียนอยู่ และสร้างพระพุทธรูปไว้ให้ด้วย

AA Lwa ANTR 2537/1994, ธนจรรย์ สุระมณี. "ลัวะเลี้ยงผีลาดเสาสะแก". วารสารข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา, 18.3: 68-80.

ประเพณีการเลี้ยงผีลาดเสาสะแกเป็นพิธีที่สำคัญของชาวลัวะ (ที่เรียกว่า ลัวะ ความจริงพูดภาษาละว่า) ที่ทำขึ้นเพื่อเลี้ยงผีลาด ผีประจำหมู่บ้าน ซึ่งพิธีนี้ 10-12 ปี ถึงจะมีสักครั้งหนึ่ง ซึ่งปีนั้นจะต้องเป็นปีที่ปลูกข้าวไร่ได้สมบูรณ์ ข้าวปลาไม่ขาดแคลน คนและสัตว์ไม่เป็นโรคระบาด โดยกำหนดเอาวันอังคารข้างขึ้นเดือน 2 ต้น/ปลายเดือนของเดือนไหนก็ได้ ขึ้นอยู่กับการกำหนดของหมู่บ้าน

บ้าน พิธีกรรมจะแบ่งเป็น 3 วันคือ วันจันทร์เป็นวันแรกของงาน มีการฆ่าควาย 3 ตัว เอาเนื้อแบ่งกัน วันอังคารเป็นวันเอก และวันสำคัญหัวใจของงานเพราะเป็นวันฆ่าควายเลี้ยงผีลาดเสาสะกัง วันพุธตอนกลางคืนเป็นวันทำพิธีลาดน้ำเลี้ยงตายและเป็นวันสุดท้ายของงานถือเป็นวันออกงาน

AA Kmr ANTR 2537/1994, อัจฉรา ภาณุรัตน์ และคณะ. *แซนการ์ : ประเพณีแต่งงานพื้นเมืองเขมรอีสานใต้ สุรินทร์*. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์, 51 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงประเพณีการแต่งงานของชาวเขมรในประเทศไทยโดยละเอียด พร้อมภาพประกอบ ตั้งแต่การเกี่ยวพาราสี จนถึงประเพณีแต่งงาน และเปรียบเทียบกับชุมชนเขมรถิ่นไทยถิ่นอื่นๆ ด้วย เช่น ที่บ้านตาเพชร บ้านเจียง ตลอดจนอุปกรณ์ พิธีกรรม และความเชื่อต่างๆ เกี่ยวกับพิธีแต่งงาน

AA Soo ANTR 2538/1995, สุรัตน์ วรจักร์รัตน์. *วัฒนธรรมการประกอบอาชีพประมง ลำน้ำสงครามของกลุ่มชาติไทยโซ่ บ้านปากอูบ ไทลาว บ้านปากยาม อำเภอสว่างนคร จังหวัดนครพนม*.

งานวิจัยนี้ศึกษาเปรียบเทียบการประกอบอาชีพประมงในลำน้ำสงครามของกลุ่มชาติพันธุ์ไทโซ่ และไทลาวที่อำเภอสว่างนคร จังหวัดนครพนม โดยดูจากตัวแปรด้านประชากร ได้แก่ ความหนาแน่น ความอดทน ความอดกลั้น ความกล้าเสี่ยง การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี เครื่องมือจับปลา และการจัดการต่อผลผลิตตลอดจนกลไกตลาด โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ทั้งจากภายในกลุ่มชาติพันธุ์และภายนอกกลุ่มชาติพันธุ์ แบ่งช่วงเวลาศึกษาเป็น 3 ช่วง คือช่วงปี 2536-2495 ช่วง 2495-2520 และช่วง 2530 จนถึงปัจจุบัน ได้พบปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำประมงต่างๆ กันออกไป เช่น การใช้อุปกรณ์ที่เปลี่ยนแปลง และได้พบว่าชาวไทลาวมีความสามารถทางการประมง และการรวมกลุ่มที่เด่นชัด

AA Lwa ANTR 2539/1986, สุริยา รัตนกุล. "ประเพณีการตายและการทำศพของชาวลัวะ". *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 15.1: 4-27.

บทความนี้กล่าวถึงความเดิมในการศึกษาชาวลัวะ (ถิ่นหรือมัล) ที่จังหวัดน่าน วิเคราะห์คำว่า ลัวะ-มัล-ถิ่น-ปรัย-ไพร์ พรรณนาระบบเสียงภาษาลัวะสำเนียงสากดกลางอย่างสังเขป ให้ข้อความ (text) เรื่องการตายและการทำศพของชาวลัวะ เขียนถ่ายทอดภาษาลัวะด้วยสัทอักษร และด้วยอักษรไทย

AA Lwa ANTR 2539/1996, ฅัญฐวี ทศรฐ. "พิธีเลี้ยงผีหมู่บ้านชาวลัวะ : บ้านช่างหม้อ อำเภอมะนัง", *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 15.1: 51-58.

บทความนี้กล่าวถึงการเลี้ยงผีประจำหมู่บ้านแบ่งออกเป็น 3 วัน คือ วันดาเป็นวันที่เตรียมของสำหรับทำพิธีวันเลี้ยงผี และวันส่งเคราะห์ (เตาสะฮาง) กล่าวถึงพิธีการเลี้ยงผีที่เสาสะกัง และพิธีการดำหัวควาย

AA Kmu ANTR 2539/1996, ปราณี วงษ์เทศ. "พิธีฆ่าควายเลี้ยงผีของชุมชนเมืองน่าน". *ศิลปวัฒนธรรม* 17.11: 112-124.

บทความนี้กล่าวถึงชาวชุมชนที่บ้านใหม่ชายแดน กิ่งอำเภอสองแคว จังหวัดน่าน พิธีเลี้ยงผีเมื่อมีการเจ็บไข้ ในบทความนี้กล่าวถึงพิธีฆ่าควายเลี้ยงผีแก้บน มีการสร้างเรือนผี ตั้งหิ้งผี หมักเหล้าไท "อุ" ทำพิธีฆ่าหมา แล้วนำมาปรุงอาหาร ทำพิธีสังเวยผี แล้วผู้ร่วมพิธีจึงกินพร้อมกับเหล้าไท แล้วทำพิธีสู่ขวัญควาย และฆ่าควาย เอาเลือดป้ายหน้าลูกหลานเป็นสัญลักษณ์ แบ่งเนื้อให้ผู้เฒ่าผู้แก่ และร่วมกันกินอาหารที่ปรุงจากควาย มีการฉลอง 3 วัน 3 คืน

AA Kuy ANTR 2539/1996, ปราณี วงษ์เทศ. เช่นตะกวด : "พิธีกรรมของชาวกูยบ้านตรึม". *ศิลปวัฒนธรรม*, 17.11: 84-91.

บทความนี้กล่าวถึงกลุ่มชาวส่วยหรือกวย/กูยที่บ้านตรึม ในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งนับถือตะกวดว่าเป็นตัวแทนของผีปู่ตา หรือผีประจำหมู่บ้าน จะมีการจับตะกวดมาเสี่ยงทายว่าจะฟ้าฝนดีหรือเล้งเพื่อเตรียมรับสถานการณ์ จัดพิธีเซ่นสังเวยผีตาประจำหมู่บ้าน เสี่ยงทายคางไก่ เป็นต้น.

AA Lwa BB 2515/1972, Bang-On Thiemsiri and Kannika Mahawat. *List of Documentary Films on Thailand*, Applied Scientific Research Corporation of Thailand, โรเนียว เย็บเล่ม, 28 หน้า.

กล่าวถึงภาพยนตร์ 16 มม. ที่เกี่ยวกับชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่มีอยู่ที่ท้องสมุด USIS คือมีเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าอีเก้อ เผ่าละว้า เผ่าลีซอและกะเหรี่ยง เผ่าม้ง ไทลื้อ และมูเซอ เย้า

AA Sve BB 2527/1984, อีระพันธ์ ล.ทองคำ. *บรรณานุกรมภาษาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย*, รายงานเสนอฝ่ายวิจัย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ.2527, เทพมงคลการพิมพ์, 145 หน้า, เขียนเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ.

บรรณานุกรมเล่มนี้รวบรวมหนังสือ บทความราชา บทความที่เสนอในที่ประชุมแต่ยังไม่ได้เผยแพร่ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับภาษาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และนำมาจัดหมวดหมู่ตระกูลภาษา ได้แก่ กะเหรี่ยง ทิเบต-พม่า ไท มอญ-เขมร มาลาโยโพลีเนเซียน และมั่ว เย้า และเรียงลำดับตามอักษร

AA Sve BB 2529/1986, Huffman, Franklin E. *Bibliography and Index of Mainland Southeast Asian Languages and Linguistics*. Yale University Press, New Haven and London.

หนังสือนี้เป็นบรรณานุกรมของงานต่างๆ ด้านภาษาและภาษาศาสตร์ของภาษาในเอเชียอาคเนย์ โดยแบ่งหัวข้อภาษาเป็นกลุ่มออสโตรเอเชียติก ทิเบต-พม่า ไท-กะได มั่ว เย้า และออสโตรนีเซียนบนแผ่นดินเอเชียอาคเนย์ เรียงชื่อผู้เขียนเอกสารต่างๆ ทั้งหมดตามระบบเรียงตัวอักษรภาษาอังกฤษ พร้อมกับให้ตรรกะชื่อภาษาและเรื่องไว้ในตอนท้าย

AA Sve BB 2534/1991, Charnvit Kasetsiri. Thamrongsak Petchlertana and Saengduen Saiyawong. *Bibliography of Southeast Asian Studies in Thailand*. The Center for Southeast Asian Studies, Thammasat University.

หนังสือเล่มนี้รวบรวมวิทยานิพนธ์ หนังสือ บทความที่เกี่ยวกับประเทศต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ทั้ง 10 ประเทศ

AA Sve BB 2536/1993, ถาวร พุเพื่อง. บรรณานุกรมชาวเขา-ชนกลุ่มน้อย สถาบันวิจัยชาวเขา (บรรณานุกรมหัวเรื่อง) เชียงใหม่ สถาบันวิจัยชาวเขา, 89 หน้า.

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมรายชื่อหนังสือ ผลงานวิจัย และบทความวิชาการของนักวิจัยประจำสถาบันวิจัยชาวเขา รวมทั้งบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจัดเรียงตามลำดับอักษร ชื่อเผ่าคือ กะเหรี่ยง ขมุ ถิ่น ผีตองเหลือง มูเซอ แม้ว เย้า ลีซอ ลัวะ อีเก้อ และรวมเผ่า ซึ่งในแต่ละเผ่าได้จัดเรียงหมวดหมู่ตามเนื้อหาวิชาการดังนี้ การเกษตร การปกครอง การศึกษา ครุเวรียน ความรู้ทั่วไป ภาษา ยาเสพติด ลัทธิประเพณี สังคม-เศรษฐกิจ สาธารณสุข

AA Kmr BB 2539/1994, อรวรรณ ภูอิสระกิจ และจตุพร โคตรกนก. *บรรณานุกรมเขมรศึกษา*. ภาควิชาภาษาตะวันออก, คณะโบราณคดี, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

หนังสือนี้รวบรวมหนังสือ บทความ บรรณานุกรมและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับภาษา อารยธรรมศิลปวัฒนธรรมชาวเขมร และประเทศเขมรโดยเน้นบรรณานุกรมทางด้านภาษาศาสตร์ ภาษาเขมรและวรรณกรรมเขมรเป็นหลักเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้าต่อไป เอกสารที่รวบรวมไว้มีทั้งที่เขียนเป็นภาษาเขมร ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และฝรั่งเศส บางหัวเรื่องเป็นเอกสารที่เขียนเป็นภาษาเขมร เอกสารเกี่ยวกับภาษาเขมรถิ่นไทย เอกสารเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องระบบเขียนและจารึก ลักษณะคำและประโยคภาษาเขมรประจำวัน ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ เขมรใต้ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วรรณคดี วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การแพทย์ ศิลป สังคมวิทยา มนุษยวิทยา พจนานุกรม และอื่นๆ เป็นต้น

AA Lwa EC 2509/1966, Kunstadter, Peter. "Irrigation and Social Structure : Narrow Valleys and Individual Enterprise", Paper prepared for Eleventh Pacific Science Congress, Tokyo, August 1966, โรเนียว, เย็บเล่ม, 14 หน้า.

บทความนี้ด้านความคิดว่าการทำกิจกรรมแบบทดน้ำมาใช้เป็นเหตุให้สังคมนั้นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และรวมตัวกันได้เป็นปึกแผ่นขึ้น บทความนี้ยกตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ละว้าที่เริ่มใช้การทำกิจกรรมแบบทดน้ำแทนการปลูกข้าวไร่ด้วยน้ำฝนแบบดั้งเดิม การศึกษาครั้งนี้พบว่าการทำงานแบบทดน้ำทำให้ที่นากลายเป็นสมบัติส่วนบุคคล ที่บุคคลจะให้เช่าหรือซื้อขายได้ ทำให้ที่นาไม่ใช่สมบัติส่วนรวมของหมู่บ้านเช่นในสมัยก่อน

AA Lwa EC 2513/1970, Kunstadter, Peter และ E.C.Chapman. "Shifting Cultivation and

Economic Development in Northern Thailand" บทความเสนอใน International Seminar on Shifting Cultivation and Economic Development in Northern Thailand, Ministry of National Development Department of Land Development, October 1970 หน้า 145-166.

บทความนี้กล่าวถึงการปลูกพืชโดยหมุนเวียนเปลี่ยนสถานที่ปลูกไปแต่ละปี และทิ้งไรนาเก่าให้กลับฟื้นความสมบูรณ์ขึ้นมาใหม่ กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ละว้าและกะเหรี่ยงว่าทำการกสิกรรมด้วยวิธีนี้ กล่าวถึงปัญหาเรื่องประชากรที่เพิ่มขึ้นทำให้ที่ดินไม่พอ ปัญหาการอนุรักษ์ดินและน้ำ

AA Lwa EC 2513/1970, Ministry of Agriculture and Cooperatives. *Promotion of Livestock Production in the Highlands of Northern Thailand*, รายงานโรเนียว เย็บเล่ม, 22 หน้า.

รายงานนี้กล่าวถึงการใช้ที่ดินในหมู่ชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย การเลี้ยงสัตว์และพฤติกรรมในการบริโภคเนื้อสัตว์ จำนวนสัตว์เลี้ยง การเลี้ยงสัตว์ของกะเหรี่ยงและละว้า การเพิ่มพันธุ์สัตว์ การเลี้ยงสัตว์ และสุขวิทยาในการเลี้ยงสัตว์ ทำรายงานมีข้อเสนอแนะ

AA Lwa EC 2513/1970, Thiem Komkris. "Forestry Aspects of Land-Use in Areas of Shifting Cultivation", บทความเสนอในที่ประชุม International Seminar on Shifting Cultivation and Economic Development in Northern Thailand, Ministry of National Development/ Department of Land Development, October, 1970 หน้า 179-198.

บทความสั้นๆ นี้พูดถึงสภาพของดินในพื้นที่ที่ทำไร่เลื่อนลอย ได้ยกตัวอย่างการใช้ที่ดินแบบละว้าที่บ้านปาแป อำเภอสระเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีการปล่อยให้ที่ดินได้พัก (fallow period) เป็นเวลา 10 ปี ว่าเป็นวิธีที่ดีเพราะทำให้พื้นดินกลับสมบูรณ์ขึ้นได้

AA Lwa EC 2513/1970, Zinke, Paul J., Sanga Sabhasri and Peter Kunstader. "Soil Fertility Aspects of the Lua Forest Fallow System of Shifting Cultivation" บทความเสนอในที่ประชุม Field Seminar on Shifting Cultivation and Economic Development in Northern Thailand.

บทความนี้กล่าวถึงการแบ่งเวลาในปีตามปีปฏิทินการทำไร่ของละว้า (ผู้เขียนเรียกว่าละว้า ในบทความนี้ความจริงพูดภาษาละว้าหรือละว้า) วิธีการทำไร่ซึ่งเริ่มด้วยการเผาไร่ตามคำเสี่ยงทายด้วยการดูดีไก่ กล่าวถึงสภาพของดินที่ละว้าใช้ทำไร่ กล่าวถึงวิธีการทำไร่ของละว้าซึ่งมีการหมุนเวียนการใช้ที่ดินให้ที่ดินผืนหนึ่งได้พักเป็นเวลา 10 ปี ก่อนจะกลับมาทำไร่ ณ ที่นั้นใหม่

AA Lwa EC 2517/1974, Hearn, Robert M. *Thai Government Programs in Refugee Relocation and Resettlement in Northern Thailand*, Auburn, New York : Thailand

Books, P.O.Box 643, June 1974, 273 หน้า.

หนังสือเล่มนี้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลไทยที่มีต่อผู้อพยพชาวเขา และการจัดถิ่นที่อยู่ให้ใช้ข้อมูลตัวอย่างจากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาเผ่าม้ง เย้า และถิ่น(ลัวะ) กล่าวถึงสถานการณ์การจัดที่ทำกินให้ผู้อพยพชาวเขาในจังหวัดน่าน เชียงราย และตาก และที่ตรงรอยต่อระหว่างสามจังหวัดคือ เพชรบูรณ์ พิษณุโลกและเลย หนังสือนี้ใช้เป็นวิทยานิพนธ์ M.A.Southeast Asian Studies and Thai Language เสนอต่อ The American University

AA Lwa EC 2517/1974, Kunstadter, Peter. "Usage et tenure des terres chez les Lua' (Thaïlande)" พิมพ์ใน วารสาร *Etudes Rurales*, No.53-56, มกราคม-ธันวาคม 1974 หน้า 449-465 เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส.

บทความนี้ให้ภูมิหลังทางมานุษยวิทยาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ที่เรียกว่าลัวะในบทความนี้ ความพูดภาษาลัวะว่าไม่ใช่ภาษาลัวะที่ใช้พูดจากันที่จังหวัดน่าน) แล้วพรรณนาวิธีการถือครองที่ดินและใช้ที่ดินของลัวะตามประเพณีดั้งเดิม กล่าวถึงวิธีการปรับเปลี่ยนเรื่องการใช้ที่ดินในสมัยปัจจุบัน

AA Lwa EC 2521/1978, Kunstadter, Peter, E.C. Chapman and Sanga Sabhasri (editors). *Farmers in the Forest Economic Development and Marginal Agriculture in Northern Thailand*, East-West Center, the University Press of Hawaii, 402 หน้า.

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 16 บท แต่ละบทแต่งโดยนักวิชาการชาวไทยบ้าง นักวิชาการชาวต่างประเทศบ้าง กล่าวถึงวิธีการทำเกษตรกรรมแบบต่างๆ ของชาวเขา ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นการทำไร่แบบเลื่อนลอย มีตัวอย่างในเรื่องของชนลัวะ กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโปว์ ม้ง ฯลฯ

AA Lwa EC 2523/1980, Bruneau, Michel. *Recherches sur l'organisation de l'espace dans le Nord de la Thaïlande*, These présentée devant l'Université de Paris IV, le 10 Juin 1977, Librairie Honore Champion, 7 Quai Malaquais, Paris, 1044 หน้า แบ่งเป็น 2 volumes, มีภาคผนวก, เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส.

วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกเสนอต่อมหาวิทยาลัยปารีส 4 เล่มนี้เสนอผลงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้ที่ดินในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบใหญ่ คือ แบบอย่างการใช้ที่ดินในที่ราบ และแบบอย่างการใช้ที่ดินบนภูเขา แบบแรกแบ่งออกเป็น 3 แบบย่อย คือ 1) การใช้ที่ดินแบบคนเมืองทางเหนือ คือมีการกั้นเหมืองฝายแล้วทำนา 2) การใช้ที่ดินตามแบบคนภาคกลางทำนา 3) การใช้ที่ดินตามแบบคนภาคกลาง ปลูกพืชเศรษฐกิจ แบบหลังแบ่งออกเป็น 3 แบบย่อยคือ 1) การใช้ที่ดินเพื่อปลูกเมี่ยง 2) การใช้ที่ดินตามแบบลัวะและกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นการทำไร่ข้าวในที่สูงและมีการปล่อยที่ดินให้พักเพื่อฟื้นคืนความสมบูรณ์ 3) การใช้ที่ดินตามแบบม้ง เพื่อการปลูกฝิ่น วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาทั้งทางภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสังคมวิทยา

AA Lwa EC 2523/1980, Kunstadter, Peter. "Rice in a Lua' Subsistence Economy, Northwestern Thailand", Paper presented at the Symposium on Food Energy in Tropical Ecosystems, American Anthropological Association Annual Convention, Washington D.C, 6 December, 1980, โรเนียว เย็บเล่ม, 26 หน้า.

บทความนี้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในการปลูกข้าวในหมู่บ้านละว้าที่ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียงในระหว่าง ค.ศ. 1960 ถึง ค.ศ. 1980 (ที่บทความนี้เรียกว่าลัวะ ความจริงพูดภาษาลัวะ)

AA Sve EC 2523/1980, ชอบ คชอนันต์. "ชาวเขาในประเทศไทย" ศูนย์วิจัยชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่, พ.ศ. 2523, บทความโรเนียว, 9 หน้า มีภาคผนวก เดิมเขียนเป็นภาษาอังกฤษ แล้ว น.ส. ผ่องเพ็ญแซ เทพหัสดิน ณ อยุธยา แปลเป็นภาษาไทยเพื่อพิมพ์เผยแพร่ในงานเทศกาลเที่ยวเมืองไทย 31 ตุลาคม - 2 พฤศจิกายน 2523 กรมประชาสัมพันธ์ เอกสารวิชาการเลขที่ 102 เล่มที่ 12/2523.

บทความนี้ให้ภาพชาวเขาโดยรวม กล่าวถึงการรวมกลุ่มการกระจายและขนาดของประชากรชาวเขา ลักษณะทางสังคมของชาวเขาพิจารณาจากด้านการเกษตร ปัญหาใหญ่เกี่ยวกับชาวเขา ปัจจัยตัวเร่งต่อปัญหาชาวเขา ตอนท้ายบทความให้รายละเอียดโดยสรุปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ม้ง มูเซอ เย้า ลัวะ(ถิ่น) อีโก ลีซอ ละว้า ขมุ มีภาคผนวกแสดงแผนภูมิตระกูลภาษา และจำนวนประชากรชาวเขาเผ่าต่างๆ ใน พ.ศ. 2522

AA Mbr EC 2526/1983, ชัญญ วงษ์วิภาค. "ผีตอเหลือง ระบบเศรษฐกิจของผีตอเหลืองในปัจจุบัน". ศิลปวัฒนธรรม, 4,12: 34-43.

บทความนี้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับกลุ่มผีตอเหลือง โดยชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ ผู้วิจัยได้ศึกษากลุ่มผีตอเหลืองที่บ้านบ่อหอย อำเภอสา จังหวัดน่าน ศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตโดยทั่วไป ความเป็นอยู่ การจับสัตว์ การหาอาหาร การแลกเปลี่ยนสิ่งของ และการเอาแรงงานเข้าแลกกับสิ่งของต่างๆ ที่ต้องการจากกลุ่มชนอื่นๆ

AA Lwa EC 2527/1984, มงคล จันทน์บำรุง และจิระ ประังเขียว. การศึกษาภาวะตลาดของผลผลิตการเกษตรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เขตพื้นที่โครงการพัฒนาการเกษตรบนที่สูงเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่น ลุ่มน้ำแม่ลาน้อยตอนบน จังหวัดแม่ฮ่องสอน รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย, 2527, โรเนียว เย็บเล่ม, 54 หน้า.

รายงานการวิจัยนี้เป็นการศึกษาภาวะการผลิตและการตลาดผลผลิตการเกษตรใน 9 หมู่บ้านในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นหมู่บ้านกะเหรี่ยง 7 หมู่บ้าน หมู่บ้านละว้า 2 หมู่บ้าน ศึกษาภาวะการผลิตของพืชส่งเสริมเช่นพืชผักสวนครัว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง กระเทียม ศึกษาการใช้ที่ดิน การใช้แรงงาน วัสดุอุปกรณ์การเกษตร และประสิทธิภาพในการผลิต

AA Sve EC 2528/1985, ประยูร อุดมเสียง, เชิดชัย รัตนเศรษฐากุล, บัญญัติ เหล่าไพญลย์, สุวัฒน์ จิตต์ปราชญ์. การสำรวจการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในชนชาติกลุ่มน้อย : ไส้ ผู้ไท และชาในภาคอีสาน, คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

รายงานการวิจัยนี้เป็นผลจากการศึกษาสำรวจสภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในชนกลุ่มน้อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือเผ่าไส้ (สกลนคร) เผ่าผู้ไท (นครพนม) และชา (มุกดาหาร) ได้พบว่า นอกจากบริโภคไก่อังมีบทบาทในงานประเพณีต่างๆ แต่การเลี้ยงไก่โดยทั่วไปเป็นตามธรรมชาติ ความตื่นตัวในการป้องกันโรคอยู่ที่ผู้นำ เผ่าไส้และชา (บรู) มีวัฒนธรรมและภาษาล้ายคลึงกัน และสภาพความเป็นอยู่ส่วนมากค่อนข้างล่าช้ายังไม่ผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมชาวเมือง เช่น เผ่าผู้ไท การบริการความรู้และบริการเกษตรโดยเฉพาะการป้องกันโรคยังไม่แพร่หลายทั่วถึง

AA Lwa EC 2529/1986, ศรีศักร วัลลิโภดม. "ลัวะ ละว้า และกะเหรี่ยงของเผ่าในที่สูงกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ-การเมืองกับรัฐในที่ราบ" วารสารเมืองโบราณ Vol.12, No.1, มกราคม-มีนาคม 2529 เขียนเป็นภาษาไทยและอังกฤษ.

บทความนี้ศึกษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ-การเมืองระหว่างกลุ่มชนในที่ราบและที่สูง โดยศึกษาความสัมพันธ์ของคนสองกลุ่มนี้ในอดีต เหตุผลที่ทำให้มีความสนใจในเรื่องนี้คือการพบแหล่งโบราณคดีบนเทือกเขาทางตะวันตกของกลุ่มแม่น้ำปิง ตั้งแต่เขตจังหวัดกำแพงเพชร ตาก และ เชียงใหม่ ชนกลุ่มที่ผู้วิจัยเรียกในบทความนี้ว่าลัวะนั้นคือชนกลุ่มที่นักภาษาศาสตร์เรียกว่าผู้พูดภาษาละวือหรือลัวะ

AA Lwa EC 2531/1988, ชูลิทธิ์ ชูชาติ. "ลัวะแม่แจ่ม : ร่องรอยการผลิตในอดีต ซึ่งหลงเหลือในปัจจุบัน" วารสารภาษาและวัฒนธรรม ปีที่ 9 ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2531 หน้า 46-51.

บทความนี้ให้ความรู้เรื่องระบบเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ การผลิตและผลผลิต การใช้แรงงานชายและแรงงานหญิง การเลี้ยงสัตว์ แรงงานด้านการช่าง ที่บทความนี้เรียกว่าลัวะ ความจริงพูดภาษาละวือหรือลัวะ

AA Sve EC 2534/1991, อนันต์ ลิขิตประเสริฐ. รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ชุมชนชาติพันธุ์. โครงการวิจัยกลุ่มชาติพันธุ์ศึกษาเพื่อการพัฒนา, ศูนย์ชุมชนศึกษา, วิทยาลัยครูบุรีรัมย์, 2532-2534.

รายงานฉบับนี้ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่งเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์หมู่บ้าน สภาพสังคมวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้น ส่วนที่สองเป็นกรณีศึกษา เช่น ปัญหาการอพยพแรงงาน หนี้สิน ฝนแล้ง และวิธีการหาทางแก้ไข ส่วนที่สามเป็นสรุปประสบการณ์ของอาสาสมัครในชุมชนต่างๆ เพื่อสะท้อนปัญหาที่เกิดจากข้อจำกัด อุปสรรคต่างๆ ของโครงการวิจัยนี้

AA Kmu EC 2539/1996, นิพัทธเวช สืบแสง. การอพยพแรงงานของชาวเขาเผ่าขมุ : สถานการณ์และผลกระทบต่อชุมชน. สถาบันวิจัยชาวเขา, กรมประชาสงเคราะห์, กระทรวงแรงงานและสวัสดิการ

สังคม.

เอกสารการวิจัยฉบับนี้กล่าวถึงประเด็นของการอพยพแรงงานในระดับมหภาค และสถานการณ์การอพยพแรงงานของชาวมุ โดยยกรณียกตัวอย่างชาวมุที่บ้านน้ำสอได้ ตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง ผู้เขียนได้กล่าวถึงปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดอพยพแรงงาน และปรับตัวของชุมชนต่อการอพยพแรงงานที่เกิดขึ้นโดยการทำนาดำ และเลี้ยงสัตว์ และชี้ให้เห็นผลกระทบที่มีต่อชุมชน รวมทั้งข้อเสนอแนะ

AA Sve EC 2541/1998, ภูเก็ต ธรรมศาล และปรีดา กุณามา. รายงานการวิจัยเรื่อง สภาพการประกอบอาชีพของชาวเขาในประเทศไทย. โครงการวิจัยประเมินสถานการณ์ความรู้เรื่อง สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย.

รายงานการวิจัยนี้เสนอสภาพลักษณะการฝึกอาชีพและการประกอบอาชีพของชาวเขาที่อยู่ในความดูแลของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ใน 18 จังหวัด ทั้งในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการบริการว่ามีสัดส่วนมากน้อยอย่างไร และการอพยพแรงงานออกนอกหมู่บ้านมีลักษณะเป็นอย่างไร มีปัญหาในการประกอบอาชีพเหมือนหรือแตกต่างจากคนพื้นราบอย่างไร รวมทั้งทิศทางในอนาคต ผลการศึกษาปรากฏว่าชาวเขาส่วนใหญ่ยังมีอาชีพเกษตรกรรม มีเพียงร้อยละ 10 ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร แรงงานที่เคลื่อนย้ายไปประกอบอาชีพบนพื้นราบนั้น ส่วนมากเป็นแรงงานค่อนข้างไร้ฝีมือ และมักเป็นผู้ที่อยู่ในกลุ่มอายุ 18-30 ปี ปัญหาที่มีคือการขาดสิทธิรับรองการเป็นคนไทย วัฒนธรรมและภาษาพูดที่แตกต่างกัน และยังมีปัญหาการขาดสิทธิทำกินในพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ทำกินส่วนใหญ่อยู่เขตป่าสงวน

AA Lwa EC ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, Kunstadter, Peter. "Subsistence Agricultural Economics of Lua' and Karen Hill Farmers of Mae Sariang District, Northwestern Thailand", Paper prepared for Symposium on Shifting Cultivation and Economic Development in Northern Thailand, โรเนียว, เย็บเล่ม, 61 หน้า.

บทความนี้เป็นการบรรยายเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจแบบกสิกรรมพอเลี้ยงตัวได้ของชาวลัว (ที่เขียนว่า Lua' ความจริงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาละวี่หรือลัวะ) 233 คน ในหมู่บ้านป่าแป๋ และชาวกะเหรี่ยง 183 คน ในหมู่บ้านเลกอดี (แม่อุ้มลองน้อย) อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ค้นคว้าใน ปี พ.ศ. 2510-2511 สถานะการณทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านทั้งสองแห่งกำลังเลวลง พร้อมกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และความต้องการเงินสดเพิ่มขึ้น ประชากรของทั้งสองหมู่บ้านไม่สามารถดำรงชีพได้จากผลิตผลของข้าวที่ปลูกแต่เพียงอย่างเดียว แต่การยังชีพขึ้นอยู่กับเงินค่าจ้างที่ได้มาจากที่อื่นด้วย

AA Lwa EC ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, Sanga Sabhasri. "Effect of Forest Fallow Cultivation on Forest and Soil Productivity", โรเนียว เย็บเล่ม, 31 หน้า.

บทความนี้ศึกษาผลของการทำไร่ที่สูงแบบมีการพักที่ดินเป็นรอบ รอบละ 10 ปีที่ชาวเขาเผ่าละว้ากระทำที่บ้านป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เริ่มเก็บข้อมูลใน ค.ศ. 1967 และเก็บข้อมูลเสร็จใน ค.ศ. 1969

AA Sve ED 2517/1974, สุริยา รัตนกุล. "ปัญหาการเรียนภาษาไทยของเด็กเริ่มเรียนที่พูดภาษาขมุ-ละว้า-ถิ่น", โรเนียว, 8 หน้า.

เป็นบทความที่แสดงที่ครูสัมมนาการ เขตการศึกษา 8 จังหวัดเชียงใหม่ ในคราวที่กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการเชิญไปร่วมประชุมปฏิบัติการเพื่อสร้างแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้นให้แก่เด็กชาวเขาเผ่าขมุ-ละว้า-ถิ่น เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2517

AA Sve ED 2524/1981, กองสถิติและวิเคราะห์ภาวะการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สถิติวิเคราะห์และแผนภาพ ชุด 2 หน่วยงานวัฒนธรรม ตอนที่ 1 ชาวเขา.

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและปัญหาพื้นฐานของชาวเขาเพื่อให้สามารถนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายแผนงานและการปฏิบัติต่อชาวเขาในประเทศไทย โดยกล่าวถึงความเป็นมาของชาวเขา สภาพทางสังคม ประชากร เศรษฐกิจ การศึกษา การดำเนินงานพัฒนาและสงเคราะห์ และปัญหาชาวเขา โดยเฉพาะเป็นแผนภาพและสถิติ

AA Sve ED 2526/1983, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. เอกสารประกอบการสัมมนาการประถมศึกษาเพื่อชาวเขา (ฉบับร่าง), โรเนียว เย็บเล่ม 194 หน้า มีภาคผนวก และบรรณานุกรม เขียนเป็นภาษาไทย.

หนังสือนี้กล่าวถึงชาวเขาเผ่าต่างๆ ในประเทศไทยมี ม้ง เย้า มูเซอ กะเหรี่ยง ลีซอ อีเก้อ ละว้า ถิ่น ขมุ กล่าวถึงความเป็นมาของการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กชาวเขา การจัดการศึกษาชาวเขาในปัจจุบัน ปัญหาชาวเขากับการจัดการศึกษาชาวเขาและข้อเสนอแนะ นโยบายสำหรับการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กชาวเขาโครงการต่างๆ ที่สนองนโยบายนี้

AA Kmr ED 2527/1984, โรจน์ ราชประโคน. วิเคราะห์อิทธิพลของภาษาเขมรที่มีต่อการพูดและเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่พูดภาษาเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชามัธยมศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 147 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาอิทธิพลของภาษาเขมรที่มีต่อข้อบกพร่องต่างๆ ในการพูด และเขียนภาษาไทยด้านเสียง คำศัพท์ และโครงสร้าง ของนักเรียนที่พูดภาษาเขมร พบว่าอิทธิพลของภาษาเขมรที่มีต่อข้อบกพร่องในการพูดของนักเรียน คือ อิทธิพลด้านการออกเสียงในภาษา ในด้านอิทธิพลของภาษาเขมรที่มีต่อข้อบกพร่องในด้านการเขียน คือ ข้อบกพร่องในด้านสะกดการันต์ การใช้คำพหูพจน์ ส่วนในเรื่องโครงสร้างของประโยค ข้อบกพร่อง คือ การเพิ่มคำในประโยค

AA Sve ED 2527/1984, สถาบันวิจัยชาวเขา. ประเมินผลการให้การศึกษาชาวเขาของคณะพระธรรมจาริก. กรมประชาสงเคราะห์, กระทรวงมหาดไทย.

เอกสารฉบับนี้กล่าวถึงบทบาทด้านการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาของโครงการพระธรรมจาริก โดยเฉพาะผลการให้การศึกษาแก่ชาวเขา โดยได้ศึกษาการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวเขาที่เคยบวชเรียนในโครงการพระธรรมจาริก โดยเฉพาะในเรื่องของปัญหาการทำลายป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร และศึกษาเปรียบเทียบขนาดครอบครัวของชาวเขาที่เคยบวชเรียนในโครงการนี้กับชาวเขาอื่นๆ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของพระธรรมจาริก

AA Sve ED 2528/1985, Bradley, David. "Traditonal Minorities and Language Education in Thailand. In *Language Policy, Language Planning and Sociolinguistics in Southeast Asia*. The Australian National University Canberra : Pacific Linguistics Series A-No.67 : p.87-102.

บทความเรื่องนี้กล่าวถึงปัญหาและความต้องการด้านการศึกษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย โดยเน้นปัญหาและความสามารถในการใช้ภาษาไทย การใช้สื่อภาษาราชการซึ่งแตกต่างจากภาษาพื้นบ้านของชนกลุ่มน้อย นอกจากนี้ยังกล่าวถึงนโยบายด้านภาษา การจัดการศึกษาสำหรับชนกลุ่มน้อย การกลมกลืนชาติพันธุ์ภาษาและวัฒนธรรม และข้อเสนอในการจัดการศึกษาเฉพาะชนกลุ่มน้อย

AA Sve ED 2528/1985, วนิช พุกกะศรี. ประเมินผลการให้การศึกษาชาวเขาของคณะพระธรรมจาริก. สถาบันวิจัยชาวเขา, กรมประชาสงเคราะห์.

เอกสารนี้กล่าวถึงโครงการให้การศึกษาชาวเขาของพระธรรมจาริก โดยกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการศึกษาอบรม การบริหารงานในโครงการพระธรรมจาริกจากวัดศรีโสดา จังหวัดเชียงใหม่ อดีตพระธรรมจาริก และผู้เคยบวช ประโยชน์ของชาวเขาที่จะได้จากพระธรรมจาริก ปัญหาและอุปสรรค สรุปผลและข้อเสนอแนะ

AA Lwa ED 2531/1988, ชนิตา รักษ์พลเมือง, กรรณิการ์ สัจกุล, รัตนา ตุงคสวัสดิ์ และพชรวรรณ จันทรางศุ. การศึกษาของชาวไทยใหญ่ จีนฮ่อ ลัวะ และกะเหรี่ยง : การศึกษาเฉพาะกรณีบ้านไม้ลุงชน บ้านถ้ำ บ้านกองลอย และบ้านผาแตก รายงานผลการวิจัย ศูนย์วิจัยชาติศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัย, 163 หน้า.

รายงานการวิจัยนี้ได้สำรวจและเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการศึกษาในและนอกโรงเรียนในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในหมู่บ้านที่กล่าวไว้ในชื่อรายงานการวิจัย เน้นการศึกษาเอกสารและการออกสำรวจภาคสนามซึ่งทำการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ทางการ ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียนในกลุ่มที่ศึกษา

AA Sve ED 2531/1988, ไม่ปรากฏชื่อผู้รวบรวม. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทาง

การจัดการศึกษาสำหรับชาวไทยต่างวัฒนธรรม, กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, มิถุนายน 2531, 147 หน้า.

ชาวไทยต่างวัฒนธรรมในรายงานนี้หมายถึงเฉพาะชาวไทยภูเขาเผ่า ม้ง เย้า กะเหรี่ยง อีเก้อ มูเซอ ลีซอ ชาวไทยซึ่งพูดภาษาเขมร ส่วย เยอ และชาวไทยที่พูดภาษามลายู กล่าวถึงสภาพทั่วไปของชุมชน และประชากร โอกาสทางการศึกษา คุณภาพทางการศึกษา ทรัพยากรทางการศึกษา คุณภาพชีวิต ลักษณะความเป็นพลเมืองไทย ความต้องการทางการศึกษา

AA Sve ED 2531/1988, ธนิตา รักษ์พลเมือง, กรรณิการ์ สัจกุล, รัตนา ตุงคสวัสดิ์ และเพชรวรรณ จันทรางศุ. การศึกษาของชาวไทยใหญ่ จีนฮ่อ ลัวะ และกะเหรี่ยง : การศึกษาเฉพาะกรณีบ้านไม้ลุงชนบ้านถ้ำ บ้านกองลอย และบ้านผาแตก รายงานผลการวิจัย ศูนย์วิจัยชาติศึกษาสมโภช, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 163 หน้า.

รายงานการวิจัยนี้ได้สำรวจและเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการศึกษาในและนอกโรงเรียนในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในหมู่บ้านที่กล่าวไว้ในชื่อรายงานการวิจัย เน้นการศึกษาเอกสารและการออกสำรวจภาคสนามซึ่งทำการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ทางการ ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียนในกลุ่มที่ศึกษา

AA Sve ED 2531/1988, ณรงค์ฤทธิ์ โสภา. การวิเคราะห์ปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นเด็กเล็กและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่พูดภาษาเขมรและภาษาส่วยในชีวิตประจำวัน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 147 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้วิเคราะห์ปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นเด็กเล็กที่พูดภาษาเขมรและภาษาส่วยในชีวิตประจำวัน และเพื่อศึกษาความพร้อมในการใช้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ผ่านการเรียนชั้นเด็กเล็กมาแล้ว โดยพบว่านักเรียนชั้นเด็กเล็กมีปัญหาการใช้ภาษาไทยด้านหน่วยเสียงเดียว หน่วยเสียงซ้อน ปัญหาคำและประโยค และปัญหาด้านความหมาย ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ส่วนมากมีความพร้อมในการพูดและฟังภาษาไทย มีนักเรียนเพียงบางคนเท่านั้นที่มีปัญหา

AA Sve ED 2531/1988, วิเชียร เกตุสิงห์. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับชาวไทยต่างวัฒนธรรม, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี.

รายงานฉบับนี้กล่าวถึงการวิจัยเกี่ยวกับโอกาสคุณภาพและความต้องการทางการศึกษารวมทั้งคุณภาพชีวิตและลักษณะอุปนิสัยของคนไทย เพื่อหาแนวทางในการพัฒนานโยบายด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพของคนไทยต่างวัฒนธรรมกลุ่มต่างๆ ให้รายละเอียดเกี่ยวกับงานที่เกี่ยวข้อง วิทยาการศึกษา อภิปรายและเสนอแนะ รวมทั้งบรรณานุกรมและภาคผนวก

AA Kmr ED 2533/1990, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

คู่มือการอ่าน-เขียนภาษาเขมรถิ่นไทย, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ม.บ.ป.), 11 หน้า.

คู่มือการอ่าน-เขียนภาษาเขมรถิ่นไทยสร้างขึ้นโดยความตกลงของผู้แทนจากจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ ในการประชุมเมื่อเดือนเมษายน 2530, เดือนพฤษภาคม 2531 และเดือน มีนาคม 2531 ณ จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้สำเนียงในตัวเมืองสุรินทร์ซึ่งเป็นสำเนียงที่เข้าใจได้โดยทั่วไป เป็นหลัก เนื้อหาในเล่มจะกล่าวถึง การเขียนพยัญชนะ และสระ, การเขียนคำแสดงไวยากรณ์, การเขียนชื่อสถานที่, ชื่อคน, ค่ายิม ฯลฯ และข้อตกลงในการเขียนเสียงที่แตกต่างกันในท้องถิ่นต่างๆ โดยใช้อักษรไทยและใช้วิธีการเขียนในระบบภาษาเขมร

AA Kmr ED 2533/1990, สุวิไล เปรมศรีรัตน์. การพัฒนาระบบเขียนภาษาเขมรถิ่นไทย. สถาบันวิจัย ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล. 123 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ปัญหาความสำคัญและวิธีการในการพัฒนาระบบภาษาเขียนของ ภาษาเขมรถิ่นไทย โดยการใช้อักษรไทย เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการบันทึกวัฒนธรรมและภูมิปัญญา พื้นบ้าน ซึ่งใช้ภาษาไทยไม่สมบูรณ์ และในขณะเดียวกันก็เป็นเครื่องมือสำหรับการสื่อสารด้านความ รู้ต่างๆ ไปสู่ชาวบ้าน เช่น การสื่อสารทั่วไป การสาธารณสุข เป็นต้น มีรายละเอียดกล่าวถึงความ แตกต่างของภาษาเขมรถิ่นไทยและภาษาไทย ความแตกต่างของภาษาเขมรถิ่นต่างๆ การจัดประชุม เพื่อหาข้อตกลง 3 ครั้ง ของโครงการพัฒนาสื่อภาษาพื้นบ้าน และผลสรุป

AA Sve ED 2535/1992, Deeyu Srinarawat and Brian Migliazza. Eds. *A Step towards Overcoming Developmental Barriers in Rural Communities: Literacy as a Tool* (การส่งเสริมการรู้หนังสือ: อีกก้าวของการขจัดอุปสรรคในการพัฒนา). โครงการวิจัยและพัฒนา ภาษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - สถาบันเอส ไอ แอล.

หนังสือที่รวบรวมเอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง *A Step Towards Overcoming Developmental Barriers in Rural Communities: Literacy as a Tool* (การส่งเสริมการรู้ หนังสือ: อีกก้าวของการขจัดอุปสรรคในการพัฒนา) ประกอบด้วยคำกล่าวเปิด-ปิดการสัมมนา สรุปผลและข้อเสนอแนะจากการสัมมนา และบทคัดย่อของบทความต่างๆ ที่เสนอในที่ประชุม ซึ่งมี ทั้งกรณีตัวอย่างจากต่างประเทศ (อินเดีย) กรณีชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย และอื่นๆ เป็นต้น

AA Kmr ED 2536/1993, สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และพาน สุพหลา. *จ๊อย บ๊วย เรียะ อัจ บึงกัร บานเตอ [โรคท้องร่วงสามารถป้องกันได้]*. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัย มหิดล. 16 หน้า.

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือประกอบภาพการ์ตูน ที่บรรยายด้วยภาษาเขมรถิ่นไทยและภาษา ไทยสำหรับให้ชาวบ้านที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทยอ่านเพื่อการป้องกันโรคท้องร่วง และเพื่อให้ทราบวิธี การช่วยตัวเองในการรักษาเบื้องต้น

AA Kmr ED 2538/1995, สุวิไล เปรมศรีรัตน์. *เฮาปลิง การสู่ขวัญ*. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, 8 หน้า.

หนังสือเล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาสื่อภาษาพื้นบ้านเพื่อให้ชาวบ้านที่กวีวัฒนธรรมพื้นบ้าน และจัดทำเป็นหนังสือสำหรับชาวบ้านที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทยอ่านโดยใช้ภาษาไทยและภาษาเขมรถิ่นไทย พร้อมภาพการ์ตูนประกอบ เนื้อหาเกี่ยวกับพิธีสู่ขวัญเมื่อมีญาติจะต้องเดินทางไปแดนไกล

AA Kmr ED 2538/1995, สุวิไล เปรมศรีรัตน์. *ตำนานโวหาร ชูฟ้าขีด ขอนเจดีย์ สำนวนสุภาพขิดสอนใจ*. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, 10 หน้า.

หนังสือเล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาสื่อภาษาพื้นบ้านเพื่อให้ชาวบ้านที่กวีวัฒนธรรมพื้นบ้าน และจัดทำเป็นหนังสือสำหรับชาวบ้านที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทยอ่านโดยใช้ภาษาไทยและภาษาเขมรถิ่นไทย พร้อมภาพการ์ตูนประกอบ เนื้อหาเกี่ยวกับสุภาพขิดสอนใจ 9 สุภาพขิด

AA Kmr ED 2538/1995, สุวิไล เปรมศรีรัตน์. *น้อง เทอ ยาง นา เจีย ทำอย่างไรดี. คู่มือปฐมพยาบาลฉบับภาษาเขมรถิ่นไทย และภาษาไทย*. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, 74 หน้า.

คู่มือปฐมพยาบาลเล่มนี้เขียนด้วยภาษาเขมรถิ่นไทยและภาษาไทย พร้อมทั้งมีภาพการ์ตูนประกอบ เป็นหนังสือสำหรับให้ชาวบ้านที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทยอ่านเพื่อเสริมทักษะการอ่าน และกันลืมการรู้หนังสือ ในขณะเดียวกันก็ได้ความรู้ในการปฐมพยาบาลและการสาธารณสุขเบื้องต้น โดยกล่าวถึงวิธีการป้องกันโรค อาหารที่ดี การใช้ยา การมีลูก บาดแผล ความเจ็บป่วย และโรคต่างๆ

AA Kmr ED 2538/1995, สุวิไล เปรมศรีรัตน์. *นิทานพื้นบ้านเขมรถิ่นไทย*. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, 64 หน้า.

หนังสือเล่มนี้รวบรวมนิทานพื้นบ้านเขมรถิ่นไทยจำนวน 10 เรื่อง เขียนเป็นภาษาเขมรถิ่นไทยด้วยอักษรไทย และมีคำแปลเป็นภาษาไทย มีภาพการ์ตูนประกอบเรื่อง สำหรับผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยอ่านกันลืมหนังสือและสำหรับผู้สนใจนิทานพื้นบ้านทั่วไป หนังสือนี้เป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาสื่อภาษาพื้นบ้าน

AA Sve ED 2541/1998, เพ็ญศิริ จีระเดชากุล. *รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาของชาวเขาในประเทศไทย*. โครงการวิจัยประเมินสถานภาพองค์ความรู้เรื่อง สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย.

รายงานการวิจัยฉบับนี้รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐจัดให้แก่ชาวเขาในประเทศไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางกำหนดทิศทางการวิจัยในระดับลึกต่อไป วิธีการศึกษาใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารงานวิจัยต่างๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์